

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

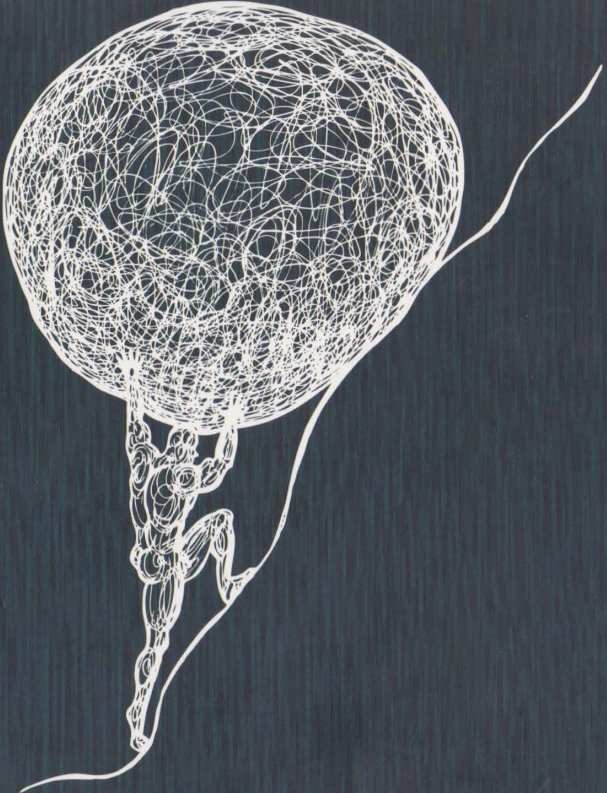
RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

KAHRAMANIN DOĞUŞ MİTİ

Mitolojinin Psikolojik Yorumu

OTTO RANK

Çeviren: Gökçe Yavaş

Psikoloji

Otto Rank

Kahramanın Doğuş Miti

Otto Rank (1884-1939): Avusturyalı psikanalist, yazar ve üniversite hocası. Viyana'da doğdu. Yaklaşık 20 yıl boyunca Sigmund Freud ile birlikte çalıştı. Psikanaliz temaları üzerine birçok yazı kaleme almasının yanında çeşitli dergilerde ve yayınevlerinde editörlük ve yöneticilik yaptı. Yaratıcı bir kuramcı ve terapist olarak ün saldı. 1926'da Viyana'da Paris'e göç etti. Fransa ve Amerika'da geçirdiği hayatının geri kalan yıllarında başarılı bir kariyere sahip oldu.

Gökçe Yavaş: 1991'de Tokat'ta doğdu. Galatasaray Lisesi'ni bitirdikten sonra İstanbul Teknik Üniversitesi'nde tasarım eğitimi aldı. Rudyard Kipling ve Robert Louis Stevenson çevirileri yaptı. Editör ve çevirmen olarak çalışmalarına devam ediyor.

PİNHAN YAYINCILIK

Litros Yolu, Fatih San. Sitesi No: 12/214-215

Topkapı/Zeytinburnu İstanbul

Tel: (0212) 259 27 60 Faks: (0212) 565 16 74

www.pinhanyayincilik.com

info@pinhanyayincilik.com

Sertifika No: 20913

Çeviri için esas alınan kaynak metin: *The Myth Of The Birth Of The Hero: A Psychological Interpretation of Mythology* (Translation of *Der Mythos von der Geburt des Helden: Versuch einer Psychologischen Mythendeutung*, Leipzig, Deuticke, 1909) by Otto Rank; translated from the German by Drs. F. Robbins and Smith Ely Jelliffe, Nervous and Mental Disease Monograph Series No. 18., The Journal of Nervous and Mental Disease Publishing Company, New York.

© Pinhan Yayıncılık, 2016

Türkçe çeviri © Gökçe Yavaş, 2016

Birinci Basım: Ağustos 2016

Genel Yayın Yönetmeni: Mahmut Sever

Çeviri Editörü: Merve Elma

Kapak Görseli: zhekakopylov

Kapak Tasarımı: Mahmut Sever

Dizgi: Özlem Sümbül

Teknik Hazırlık, Baskı ve Cilt:

Yaylacık Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.

Litros Yolu Fatih San. Sitesi No: 12/197-203

Topkapı-İstanbul Tel: (0212) 567 80 03

Sertifika No: 11931

Kataloglama Bilgisi:

1. Psikanaliz 2. Mitoloji 3. Kahraman

Pinhan Yayıncılık: 105 Psikoloji Dizisi: 26

ISBN: 978-605-5302-87-0

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metnin, gerek görsel malzemenin yayınevinden izin alınmadan herhangi bir yolla çoğaltılması, yayımlanması ve dağıtılması 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun hükümlerine aykırıdır ve hak sahiplerinin maddi ve manevi haklarının çiğnenmesi anlamına geldiği için suç oluşturur.

KAHRAMANIN DOĞUŞ MİTİ

Otto Rank

Çeviri: Gökçe Yavaş

İçindekiler

Sunuş	7
Giriş	9
I. Mitlerin Döngüsü	20
Sargon	20
Musa.....	21
Karna.....	24
Oedipus.....	27
Paris.....	29
Telephus	31
Perseus	32
Gılgamış.....	33
Kiros	34
Tristan	49
Romulus.....	52
Herkül.....	56
İsa.....	59
Siegfried.....	65
Lohengrin	67
II. Mitlerin Yorumlaması	74

Sunuş

Otto Rank, (1884-1939), Sigmund Freud'un yakın çevresinden, özel grubundan Avusturyalı parlak bir psikologdu. Rank'ın ilk monografilerinden olan bu eser, karşılaştırmalı mitolojiye yapılan çığır açıcı bir psikanalitik yöntem uygulamasıdır. 20. yüzyılın başlarında psikologlar insan ruhunun gizemlerini çözme girişimlerine başlamışlardı; özellikle de klasik mitoloji vasıtasıyla. Bu yaklaşım, daha sonra Jung, Joseph Campbell ve diğer psikanalistlerin anlayışlarına temel olacaktı. Ama bu birleşmeyi araştıran ilk bilim insanlarından biri Otto Rank'tı.

Karşılaştırmalı mitolojinin en can sıkıcı sorularından biri mit, halkiyat ve efsanelerdeki kültürler arası benzerliklerdir. Örneğin, Nuh tufanı, kahramanın yolculuğu ve özellikle kahramanların doğuş hikâyeleri, Afrika'dan Güney Amerika'ya dünyanın her yerinde görülür. Bu monografi yazıldığında mitoloji çalışmaları, bu benzerlikleri yayılma veya astronomik olaylarla açıklama girişimlerinin tükendiği bir dönemdeydi. Buna karşılık Rank, psikolojik evrenseller olduğuna inandığı bu ortak motifleri açıklamaya çalıştı.

Rank bu çalışmada; Yunan, Roma, Yahudi-Hıristiyan, Hint ve Cermen efsanevi figürleri de dahil olmak üzere birçok çeşitli Avrasya kahraman doğuş hikâyesi inceliyor. Bunu yapmak için de klasik Freudcu psikanaliz metodolojisini ve söz dağarcığını kullanıyor. Rank'ın bu masallardan bazılarını sıraladığı kitabın orta kısmı, bazıları oldukça bilinmez olan çok çeşitli kaynaklardan yararlandığından, modern okuyucular için oldukça fay-

dalı. Son kısımda ise bu mitleri adeta mercek altına alıyor ve tezini tutarlı bir biçimde toparlıyor.

Daha sonraki yıllarda Rank, Freud ile fikir ayrılığına düştüğü Oedipus kompleksinin ironik bir biçimde yarısını tamamlayarak, kendisine bir baba figürü gibi olan Freud'dan ayrıldı. 1926'da Paris'e taşındı, orada Henry Miller ve anılarında sık sık Rank'tan bahseden Anaïs Nin gibi hastaları oldu.

J.B. Hare

Giriş

Önde gelen uygar ulusların hepsi – Babilliler ve Mısırlılar, İbraniler ve Hindular, Persler, Yunanlar ve Romalılar, bunun yanı sıra Cermenler ve diğerleri - ulusal kahramanlarını –efsanevi prens ve krallar; din, hanedan, imparatorluk veya şehir kurucuları - daha ilk zamanlarında bir dizi şiirsel masal ve efsanelerle yüceltmeye başladılar. Bu karakterlerin doğum ve gençlik hikâyeleri bilhassa fantastik özelliklerle bağlandı. Bu fantastik özellikler, farklı uluslarda – birbirlerinden çok uzak ve tamamen bağımsız olsalar bile - şaşırtıcı bir benzerlik veya bazen tam bir örtüşme gösterirler. Uzun yıllardır birçok araştırmacı bu duruma hayran kalmaktadır. Mitolojik araştırmanın başlıca sorunlarından biri, efsanevi masalların ana hatlarındaki kapsamlı benzerliklerin nedeninin açıklanmasında yatar. Bu efsanevi masallar, bazı detaylardaki fikir birliği ve bu detayların çoğu efsanevi gruplamada tekrarlayan bir şekilde görünmesiyle hâlen kafa karıştırıcı bir şekilde açıklanır.

Bu dikkat çekici fenomeni açıklamayı amaçlayan mitolojik teoriler, genel bir şekilde, aşağıdaki gibidir:¹

1. Adolf Bastian tarafından savunulan “İnsanların Fikri”². Bu teori, *temel fikirler* olduğunu varsayar; buna göre mitlerdeki fikir birliği, insan aklının sıradan eğilimleri ve bunun dışavurum biçimi için gerekli bir devamdır; ki bunlar da bazı sınırlar dahilinde her zaman ve her yerde

¹ Mitolojinin genel teorilerinin ve her birinin başlıca savunucularının kısa ve neredeyse tam incelemelerini buradan bulabilirsiniz: Wilhelm Wundt, *Völkerpsychologie*, Leipzig, 1905-9, cilt II, Kısım I, s. 527.

² *Das Beständige in den Menschenrassen und die Spielweise ihrer Veränderlichkeit*, Berlin, 1868.

aynıdır. Bu yorum, kahraman mitlerinin geniş dağılımına açıklama getirmek adına Adolf Bauer tarafından şiddetle savunulmuştur.¹

2. *Orijinal topluluk* fikriyle açıklama, halkiyat ve permasallarının geniş dağılım gösteren eşdeğer biçimleri için ilk kez Thodor Benfey tarafından kullanılmıştır.² Uygun bir yerde (Hindistan) ortaya çıkan bu masallar, ilk olarak öncelikle ilgili halklar (yerli Almanlar) tarafından kabul edildi. Bu masallar daha sonra ortak temel özelliklerini koruyarak genişlemeye devam ettiler ve en sonunda tüm dünyaya yayıldılar. Bu açıklama yöntemi, kahraman mitlerinin geniş dağılımına ilk olarak Rudolf Schubert tarafından uyarlanmıştır.³

3. Modern Göç veya *Ödünç Alma* teorisi, bu teoriye göre özgün mitler belirli halklardan (özellikle Babillilerden) ortaya çıkıyor ve diğer halklar tarafından sözlü gelenekler (ticaret ve gidiş geliş) veya edebi etkiler yoluyla kabul ediliyor.⁴

Modern Göç ve *Ödünç Alma* teorisi, kolaylıkla, yeni bulunmuş ve uzlaştırılmaz verilerin gerektirdiği, Benfey'nin teorisindeki küçük bir değişiklik olarak gösterilebilir. Bu derin ve kapsamlı modern inceleme araştırması gösteriyor ki Babil'den ziyade Hindistan, mitlerin ilk evi olarak kabul edilebilir. Üstelik masallar muhtemelen tek bir noktadan yayılmadı; yaşanan dünyayı kat edip bir uçtan bir uca gezdi. Bu yaklaşım, mitolojik yapıların bağımsızlık fikrini, Braun tarafından insan aklı

¹ "Die Kyros Sage und Verwandtes," *Sitzungsberichte der Wiener Akademie*, No. 100, 1882, s. 495.

² *Pantschatantra*, 1859.

³ *Herodots Darstellung der Cyrussage*, Breslau, 1890.

⁴ Krş. E. Stricken, *Astral Mythen*, Leipzig, 1896-1907, özellikle Kısım V, "Moses" ve H. Lessmann: "Die Kyrossage in Europe," *Wissen. beit. z. Jahresbericht d. städt. Realschule zu Charlottenburg*, 1906.

doğasının temel kanunu olarak yaygınlaştırılmış fikri ön plana çıkarıyor: Taklit etmek mümkün olduğu sürece yeni bir şey asla keşfedilmez.¹ Çeyrek asrı aşkın süre önce Bauer tarafından gayretle savunulan temel fikirler teorisi, göç teorisini devam ettiren en yeni araştırmacılar tarafından (Winckler, ²Stucken) kayıtsız şartsız reddedildi.

Aslında bu çeşitli teoriler ve savunucuları arasında keskin zıtlıklar yoktur; zira temel fikirler kavramı, ilk ortak sahiplik veya göç iddialarıyla çatışmaz. Üstelik asıl soru, materyallerin belirli halklara nereden ve nasıl ulaştığı değildir; soru şudur: Bu materyaller ilk olarak nereden çıktılar? Tüm bu teoriler sadece mitlerin değişkenliğini ve dağılımını açıklar, kökenlerini açıklamaz. Bauer'ın görüşünün müzmin rakibi Schubert bile, bu gerçeği, tüm bu çoğaltılmış efsanelerin tek ve çok eski bir asıl örneğe dayandığını belirterek kabul eder. Ama bu asıl örneğin kökleri hakkında bir bilgi veremez. Bauer da aynı şekilde bu orta yol olan görüşe yönelir. Bağimsız hikâyelerin birden çok kökeni olmasına rağmen, ilgili halklarda bu kavramlar için asıl topluluğun yanı sıra, kapsamlı ve dallanmış bir ödünç alma sisteminin varlığını kabul etmek gerektiğine sürekli dikkat çeker.³ Aynı uzlaşmacı tavır, son yayınlarından birinde (1908) Lessmann tarafından da devam ettirilmiştir. Lessmann, yayımladığı eserde temel fikirler varsayımını reddeder ama ilk ilişkilerin ve ödünç vermenin birbirine karşı

¹ *Naturgeschichte der Sage*, 2 cilt, Münih, 1864-5, tüm dini düşüncelerin, efsanelerin ve sistemlerin ortak soyağaçlarına ve birincil köklerine kadar izlerini sürüyor.

² Winckler'ın önemli eserlerinin bazılarında bu makale içerisinde bahsedilecektir.

³ *Zeitschrift für der Oesterr. Gymnasium*, 1891, s. 161. Schubert'in cevabı da burada bulunabilir, s. 594.

olmadığını kabul eder.¹ Ancak Wundt tarafından belirtildiği üzere, mitolojik bir içeriğin benimsenmesinin aynı zamanda bağımsız mitolojik bir yapı anlamına geldiği unutulmamalıdır; çünkü yalnızca ödünç alanın mitolojik kavrayış seviyesine karşılık gelen bu yapı kalıcı olarak korunabilir. Önceden anlatılanların soluk hatıraları, altta yatan motiflerin ısrarcı varlığı olmadan, aynı materyalin tekrar biçimlendirilmesine güçlükle yetecektir; ama tam da bu nedenle, bu motifler, benzer çağrışımların yokluğunda bile temel konularına uyabilen yeni içerikler üretebilir.²

Şimdilik bu mitlerin dağılım şeklini araştırmayı bir kenara bırakırsak, göçün (veya ödünç almanın) birçok durumda doğrudan ve oldukça kesin bir şekilde kanıtlanabilir olduğu ön görülerek, genel olarak kahraman mitinin kökeni artık incelenebilir. Kanıtın mümkün olmadığı durumlarda ise, Hugo Winckler'ın "Tam anlamıyla birbirine karşılık gelen insan ve ürünler dünyanın uzak bölgelerinde bulunduğu, oraya dolaşarak vardıkları sonucunu çıkarmalıyız; bunun nasıl ve ne zaman olduğu bilgisine sahip olup olmamamız bu gerçeğin varsayımına etki etmez," önermesinin bilim dışı denilebilecek tutumuyla araştırmanın ilerlemesinin önünü kesmek yerine, başka bakış açılarının, en azından şimdilik, kabul edilmesi gerekecektir.³ Tüm mitlerin göçü kabul edilse bile, ilk mitin kökeninin hâlâ açıklanması gerekmektedir.⁴ Bu doğrultuda yapılan araştırma-

¹ "Object and Aim of Mythological Research," *Mytholog. Bibliot.*, Leipzig, cilt I, No. 4.

² Wundt, *a.g.e.*, Kısım III.

³ "Die babylonische Geisteskultur in ihren Beziehungen zur Kultur-entwicklung der Menschheit," *Wissenschaft und Bildung*, cilt XV, 1907, s. 47.

⁴ Tabii ki burada ilk efsanenin ne olabileceği gibi anlamsız bir soruyla zaman kaybetmeyeceğiz; büyük ihtimalle hiç var olmadı, "ilk

lar, mutlaka masalların içeriğine dair daha derin bir anlayış sağlanmasına yardımcı olacaktır. Şimdiye kadar kahramanların doğuş miti yorumuyla ilgilenen ve doğal mitolojik yorumun baskın tarzını takip eden neredeyse her yazar, bu mitlerde doğa süreçlerinin kişileştirilmesini bulurlar. Yeni doğmuş kahraman denizlerden doğan güneştir, önce korkutucu bulutlarla yüzleşir, ama sonunda tüm engellere karşı zafer kazanır.¹ Tüm doğal olayların (başta atmosferik olmak üzere) göz önüne alınması –mit yorumunda bu yöntemin ilk temsilcilerinin yaptığı gibi²– ve efsanelere, daha sınırlı bir anlamda, astral mitler olarak bakılması (Stucken, Winckler ve diğerleri), iki tarafın takipçilerinin sandığının aksine esasen birbirinden çok da farklı olmayan yaklaşımlardır. Ya da özellikle Frobenius³ tarafından savunulan, tamamen güneşe dayandırılan yorumların artık kabul görmemesi ve tüm mitlerin aslında aya dayandığının ortaya koyulması temel bir ilerleme gibi görünmez. Hüsing, Büyük Kiros mitini tartışırken bu ay teorisini savunur; Siecke de kahramanın doğuş mitinin tek mantıklı ve açık yorumu olarak bu görüşü öne sürer; bu, rağbet görmeye başlamış bir kavramdır.⁴

Mitlerin yorumları daha sonra ayrıntılı olarak ele alınacaktır, şimdilik yukarıdaki açıklama yöntemi üzerine tüm detaylı eleştirel yorumlardan kaçınacağız. Önemli ve şüphesiz biçimde doğruluk payı olmasına rağmen,

insan çifti" gibi.

¹ Brodbeck, *Zoroaster*, Leipzig, 1893, s. 138.

² Bu tip yöntemin cesaret kırıcı bir örneği olarak, iyi tanınan doğal mitoloji uzmanı Schwartz'ın bir katkısından bahsedilebilir; eser mitlerin döngüsüne değinir: *Der Ursprung der Stamm und Gründungssage Roms unter dem Reflex indogermanischer Mythen*, Jena, 1898.

³ Leo Frobenius, *Das Zeitalter des Sonnengotten*, Berlin, 1904.

⁴ G. Hüsing, *Contributions to the Kyros Myth*, Berlin, 1906. Siecke, "Hermes als Mondgott," *Mytholog. Bibliot.*, cilt II, No. 1, 1908, s. 48.

astral teori tamamıyla tatmin edici değildir ve mitlerin oluşma nedenlerine dair bir kavrayış sağlamakta başarısızdır. Bu önermeye, astronomik süreçleri izlemenin bu mitlerin içeriğini tam olarak yansıtmadığı ve farklı bir yorumlama yöntemiyle daha net ve basit ilişkilerin kurulabileceği şeklinde itiraz edilebilir. Temel fikirlerin en suistimal edilmiş teorisi, mitolojik araştırmanın neredeyse ihmal edilmiş bir yönünü belirtir. Başlangıçta Bauer, çalışmasının sonunda da olduğu gibi, bu mitlerin genel fikir birliğinin nedenini ilkel topluluk veya göçlerde aramak yerine, insan ruhunun en genel özellikleri dahilinde aramanın ne kadar daha doğal ve mümkün olacağına dikkat çeker. Bu varsayım, insan aklının bu tür genel hareketlerinin, aynı zamanda evrensel olarak ispat edilebildikleri başka biçim ve alanlarda da ifade edilebilmesinden dolayı daha savunulabilir görünür.

İnsan aklının genel hareketlerinin karakteriyle ilgili olarak, bu mitlerin özüne dair yapılan psikolojik çalışmalar, tamamıyla aynı mitolojik içeriklerin, her zaman ve her yerde, kaynağını ortaya çıkarmaya yardım edebilirler. Esas unsurlardan birinin bu şekilde, ortak bir insan kaynağından türetilmesi daha önce bu efsanevi motiflerden biriyle başarıyla denenmiştir. Freud, *Rüyaların Yorumu* kitabında, Oedipus hikâyesinin –kâhin Oedipus’a babasını öldürüp annesiyle evleneceğini söyler, ki Oedipus daha sonra farkında olmadan aynen böyle yapar- bağlantılarını şu an birçok yaşayan tarafından görülmüş iki tipik rüyayla ortaya çıkarır: babanın ölüm rüyası, anneye cinsel ilişki rüyası. Kral Oedipus için şöyle der:

Kaderi bizi etkiler ama sadece bu bizim de kaderimiz olabileceği için, çünkü kâhin doğumumuzdan önce bize de ondaki laneti verdi. Hepimizin kaderinde ilk cinsel dürtülerimizi annelerimize ve ilk nefret ve direnişimizi

babalarımıza karşı yöneltmek olabilir; rüyalarımız bizi bu kadere ikna eder. Babası Laios'u öldürüp annesi Jocaste'yle evlenen Kral Oedipus, bir dileğin gerçekleşmesinden –çocukluk dileğimizin gerçekleşmesinden– başka bir şey değildir.¹

Rüya ve mit arasındaki yakın ilişkinin dışavurumu – sadece içerik bakımından değil, aynı zamanda bu ve başka birçok, daha ziyade patolojik, ruhsal yapının biçim ve itici güçleri bakımından– mitin halk kitlelerinin rüyası olarak yorumlanmasını, ki biraz önce de başka bir örnekle gösterdiğim şekilde, doğrular. Aynı zamanda, Freud'un rüya yorumlama tekniğinin yönteminin ve kısmen de sonuçlarının mitlere aktarımı da doğrulanabilir görünür. Tıpkı "Rüyalar ve Mitler" konulu yazısında Abraham tarafından savunulup, örneklendirildiği gibi. Süregelen mit döngüsünde, rüya ve mit arasındaki yakın ilişki, benzerliklerden anlam çıkarma fırsatlarının sıklığıyla daha da fazla onay alır.

En modern mitolojik eğilimin (başta Karşılaştırmalı Mitoloji Araştırmaları Derneği tarafından temsil edilen) rüya ve mit arasında bir ilişki kurmak amaçlı tüm teşebbüslere olan düşmanca tutumu, çoğunlukla, Laistner'in en önemli kitabında yapmaya çalıştığı gibi, mitle-ri sözde kâbuslarla (*Alpträume*) paralelleştirmenin kısıtlanmasının ve ayrıca Freud'un ilgili öğretilerini bilmenenin sonucudur.² Freud'un öğretileri, sadece rüyaları anlamamıza yardımcı olmaz, aynı zamanda onların

¹ Freud'a göre Shakespeare'in Hamlet hikâyesi de benzer bir yoruma imkân verir. Daha sonra mitolojik araştırmacıların Hamlet efsanesini nasıl tamamen farklı bakış açılarından mitlerin döngü bağıntısına getirdiği görülecektir.

² Laistner, *The Riddle of the Sphinx*, 1889. Krş. Lessmann, "Object and Aim...", a.y. Ehrenreich, *General Psychology* (s. 149) adlı eserinde tüm zamanların mit kurguları için rüyanın olağanüstü önemini kabul eder. Wundt özgün mitolojik motifler için aynı şekilde davranır.

sembolizmini ve genel olarak tüm ruhsal olaylarla olan yakın ilişkisini gösterir, özellikle de gündüz düşü veya fantezilerle, sanatsal yaratıcılıkla ve normal ruhsal işle-yişteki rahatsızlıklarla. Tüm bu ürünlerdeki ortak pay, tek bir ruhsal işleve aittir: insanın hayal gücü. Modern mit teorisinin bu yaratıcı yeteneğe – bireylerden ziyade insanlığa ait olan- tüm mitlerin nihai kaynağı olmasın-dan dolayı yüksek bir kademede, belki de ilk sırada, yer vermesi gerekir. Mitlerin astral anlamda yorumlanması –ya da daha doğrusu “almanak masallar” gibi yorum-lanması- şu sorunun sorulmasına neden olur: İnsanlığın yaratıcı hayal gücü göz önüne alındığında, (Less-mann’la birlikte) böylesi masalların kökeninin ilk to-humlarını gök kubbede mi aramalıyız, yoksa tam tersi-ne, tamamen farklı (ama muhtemelen ruhsal) bir köke-nin hazırladığı masalların sonradan göksel cisimlere aktarıldığı sonucuna mı varmalıyız?¹ Ehrenreich daha olumlu bir giriş yapar: Mitolojik evrim, deneyimlerin göksel evrene yansıtılmadan önce yakın çevreden edi-nilmesi gerektiğinden, kesinlikle karasal toprakta baş-lar.² Ve Wundt mitolojinin kökeni gök kubbeye dayanan evrim teorisini anlatır. Bu yüzden mit daha sonraki bir zamanda dünyaya iner. Bu, hem mit tarihine (tarih böy-le bir göçten haberdar değildir) hem de mit oluşumu psikolojisine (böylesi imkânsız bir yer değiştirmeyi ka-

¹ Stucken (a.g.e., s. 432) bu anlamda şöyle diyor: Atalar tarafından iletilen mitler doğal süreçlere aktarıldı ve doğal bir şekilde yorum-landı, tam tersi olmadı. "Doğa yorumu kendisi için bir nedendir." (s. 636 n.) Benzer bir şekilde, Eduard Meyer, *Geschichte des Altertums* (1884-1902, cilt V. s. 48) şöyle yazdı: "Birçok durumda, mitlerde ara-nan doğal sembolizm, ya sadece görünüşte mevcut ya da ikinci plandadır. Vedalarda ve Mısır mitlerinde sık sık olduğu gibi; yorum-lamadaysa birincil girişimdir. Yunanlar arasında beşinci yüzyıl ka-dar erken bir zamanda ortaya çıkan mit yorumları gibi."

² A.g.e., s. 104.

bul etmemelidir) aykırıdır.¹ Ayrıca mitlerin², en azından köken olarak, insanın hayal gücü yeteneğinin yapıları olduğuna eminiz, bir zaman sonra bazı nedenlerden dolayı göklere yansıtıldılar ve belki ikincil olarak da kafa karıştırıcı olaylarıyla göksel cisimlere aktarıldılar. Bu aktarım yoluyla mitlere işlenmiş olan belirgin izlerin –sabit figürler ve benzeri şeyler- önemi, bu izlerin kökeni muhtemelen ruhsal olsa da, hiçbir şekilde hafife alınmamalıdır. Çünkü daha sonra tam da bu önemleri nedeniyle almanak ve gökyüzü hesaplamalarının temeli olarak alınmışlardır.

Genel olarak, özellikle “doğal” yorumlama şemasını uygulayan araştırmacılar, psikolojik bir süreçten kaçmakta her bakımdan -mitlerin orijinal anlamını keşfetme çabalarında- başarısız gibi görünürler. Bunu mit yaratıcılarının da yaşadığı varsayılabilir.³ Nedenler bire bir aynıdır ve mit-yaratıcılarıyla mit-yorumlayıcılarını aynı yöne yönlendirir. Bu durum karşılaştırmalı mit araştırmasının ve doğal mitolojik yorumlama yönteminin kurucu ve savunucularından biri tarafından en saf şekilde anlatılmıştır; Max Müller, *Denemeler* eserinde şunu belirtir: Bu prosedür sadece anlamsız efsanelere bir önem ve kendilerine özgü bir güzellik yüklemiyor, aynı zamanda klasik mitolojinin en iğrenç özelliklerinden bir kısmını kaldırmaya yardımcı oluyor ve bunun yanı sıra gerçek anlamlarını ortaya çıkarıyor.⁴ Bu kolay anlaşılabilir iğrenme, doğal olarak mitoloji uzmanları-

¹ A.g.e., s. 282.

² Thimme peri masalları için, bunda ve diğer önemli özelliklerde de, burada mitler için iddia edilen bakış açısını savunur. Krş. Adolf Thimme, *Das Märchen, Handbücher zur Volkskunde*, cilt II, Leipzig, 1909.

³ Bu mit yorumu hakkında, Wundt (a.g.e., s. 352) asıl mit oluşumuna gerçekten eşlik etmesi gerektiğini söyler.

⁴ Almanca çevirisinde Cilt II, s. 143, Leipzig, 1869.

nın bu tarz motiflerin –anne, kız kardeş veya kız çocuğuyla ensest; baba, dede veya oğlu öldürmek- evrensel fantezi temelli olduğunu varsaymalarını engeller. Freud'un öğretilerine göre, bu evrensel fantezilerin kaynağı da dış dünyayı ve insanlarını kendine has biçimde yorumlayışıyla çocuksu ruhtadır. Bu nedenle bu iğrenme, sadece bu ilişkilerin gerçekliğinin belli belirsiz algılanan, acı verici tanınmasının tepkisidir. Bu tepki, mit yorumcularını, kendilerinin ve tüm insanlığın bilinçaltı rehabilitasyonu için, bu motiflere özgün anlamlarından tamamen farklı bir anlam yüklemeye yöneltir. Aynı içsel inkâr mit-yaratıcılarının böyle iğrenç düşüncelerin mümkün olabileceğine inanmalarını engeller ve bu savunma, muhtemelen bu ilişkilerin gökyüzüne yansıtılmasının ilk nedenidir. Böyle bir rehabilitasyonla, iğrenilenin dışarıda ve uzak olan nesnelere yansıtılmasından gelen psikolojik rahatlama, bu yorumlardan birine bakarak –en azından bir noktaya kadar- anlaşılabilir. Örneğin uygunsuz Oedipus masalı için mit yorumcularının doğal okulunun bir temsilcisi olan Goldhizer'ın dediği gibi: Oedipus (babasını öldürüp annesiyle evlenen ve yaşlı ve kör ölen) yaratıcısını yani karanlığı öldüren güneşsel kahramandır; yatağını annesiyle paylaşır: alacakaranlık; annesinin kucağından, şafak, yani kendisi doğmuştur; sonrasında ölür, kördür, tıpkı batan güneş gibi.¹

Bunun gibi yorumların, çoğu insanın fantezilerinde çocuksu düşüncelerinin kalıntıları olarak en yakın akra-

¹ Bkz. Ignaz Goldhizer, *Der Mythos bei den Hebräern und seine geschichtliche Entwicklung*, Leipzig, 1876, s. 125. Siecke'nin yazdıklarına göre (a.y., s.39), ensest ilişkiler olağandışı tüm özelliklerini, aya ve onun güneşle olan ilişkisine atfedilerek kaybeder. Açıklaması gayet basit: Kız (yeni ay) annenin tekrarı (eski ay); babasıyla (güneş) (ayrıca kardeş veya oğluyla) tekrar bir araya gelir.

balalarına karşı encest ve öldürme dürtüleri bulunması gerçeğinin ortaya çıkmasından daha zihin yatıştırıcı olması anlaşılırdır. Ama bu bilimsel bir argüman değildir ve bu çeşit bir iğrenme – her zaman aynı derecede bilinçli olmasa bile - mevcut gerçekler ışığında tamamen yersizdir. Kişi ya bu uygunsuzluklarla, böyle hissedildikleri düşünülürse, barışık hale gelmeli ya da ruhsal olayları incelemeyi bırakmalıdır. Şu açıkça ortadadır ki insanlar, eski zamanlarda ve en saf hayal gücüyle bile, encesti ve baba katilliğini gökyüzünde görmemiştir.¹ Bu fikirlerin başka bir kaynaktan elde edilmiş olması çok daha muhtemeldir. Bu kaynak da büyük olasılıkla insandır. Ne şekilde gökyüzüne ulaştılar ve bu süreçte nasıl değişim ve eklentilere maruz kaldılar; bunlar, genel olarak mitlerin ruhsal kökenleri yerleşene kadar cevabı belli olmayacak sorulardır.

Her halükarda, astral anlayışın yanında, psikolojik yaşamın oynadığı rolün iddiaları, mit oluşumunda aynı haklara sahip olmalıdır. Bu argüman bizim yorumlama yöntemimizin sonuçlarıyla fazlasıyla doğrulanacaktır. Bunu akılda tutarak, ilk olarak önümüzdeki sayfalar üzerine çalışmaya başlayacağız. Bu sayfalarda efsanevi hikâyeler üzerine böyle bir ruhsal yorumlamaya, bu kadar büyük bir ölçekte ilk kez teşebbüs edilecek.

¹ Buna inanılır mı? Bir makalede, "Urreligion der Indogermanen" (Berlin, 1897), Siecke encest mitlerinin, doğanın görülen ama akıl almaz olan sürecinin açıklayıcı anlatıları olduğuna dikkat çeker. Oldenburg'un (Religion der Veda, s. 5) varsayımına karşı çıkar. Bu varsayıma göre, mitlerin encest motifine ilkel bir eğilimi vardır; eski günlerde bu konunun anlatıcıya, kendi eğilimi olmadan, şahit olunan gerçeklerin gücüyle, zorla dayatıldığına dikkat çeker.

I. Mitlerin Döngüsü

Başlıca biyografik kahraman mitlerinden, en çok bilinenleri ve özellikle karakteristik olanları seçtik.¹ Bu mitler, bu araştırmayla ilgili oldukları kadarıyla, kısaltılmış bir halde, kaynakları belirten ifadelerle verilecektir. En önemli ve sürekli tekrarlanan motiflere italik kelimeler kullanılarak dikkat çekilecektir.

Sargon

Bize aktarılan, sahip olduğumuz muhtemelen en eski kahraman miti, Babil'in kuruluş döneminden gelmiştir (yaklaşık M.Ö. 2800) ve kurucusu Birinci Sargon'un doğuş hikâyesiyle ilgilidir.² Belgenin edebi çevirisi – oluşturulma şekline göre, Kral Sargon'un kendisi tara-

¹ Bauer, Schubert ve önceki sayfalarda bahsedilen diğerlerinin yazıları kullanılarak, dikkat kahramanın doğuş mitinin büyük değişkenliğine ve geniş dağılımına çekilmiştir. Mitlerin ve mitlerin ince daldanmalarının kapsamlı içeriği Hüsing, Lessman ve modern eğilimlerin diğer temsilcileri tarafından özellikle tartışılmıştır.

² Tüm zamanların sayısız masal, hikâye ve şiirlerinden en son çıkan dramatik, roman tarzı edebiyata kadar hepsi, bu mitin çok farklı, kendine özgü, ana motiflerini gösterir. Terk etme-romansı son Yunan pastorallerinde görünür - Heliodorus'tan *Aethiopica*, Eustathius'tan *Ismenias ve Ismene*, ayrıca Longus'tan iki terk edilmiş çocuğun, Daphnis ve Chloe, hikâyesi. Daha yeni İtalyan pastoralleri de benzer şekilde sıklıkla çocukların terk edilmesini esas alır. Bu çocuklar evlat edinildikleri aile tarafından çoban olarak yetiştirilir ama sonrasında asıl aileleri tarafından, terk etme anından kalan onlara ait işaret ve izler yoluyla tanınırlar. Aynı kümeye şu kitaplardaki aile hikâyeleri de dahildir: Grimmelshausen'tan *Limplizissimus* (1665), Jean Paul'dan *Titan* (1800), bunların yanı sıra Robinson hikâyelerinin bazı biçimleri ve Cavalier'nin aşk romanları. Würzbach'ın Girişi'ni, Hesse'in *Don Kişot* basımıyla karşılaştırm.

findan hazırlanmış özgün bir yazıt gibi görünür - aşağıdaki gibidir:

Sargon, yüce kral, Akad Kralı'yım ben. *Annem bir rahibe idi, babamı bilmem*, ama onun kardeşi dağlarda yaşadı. Fırat'ın kıyısında yer alan şehrim Azuripani'de, annem, rahibe, beni doğurdu. Gizli bir yerde beni dünyaya getirdi. Beni sazlardan yapılma bir sepete koyup, açıklığını ziftle kapladı ve nehre bıraktı ama nehir beni boğmadı. Nehir beni su taşıyıcı Akki'ye götürdü. Su taşıyıcı Akki kalbindeki şefkatle beni aldı; su taşıyıcı Akki beni kendi oğlu gibi büyüttü; su taşıyıcı Akki beni bahçıvanı yaptı. Bahçıvan olarak çalışırken İştâr beni kıymetli saydı; kral oldum ve kırk beş yıl boyunca krallık yönetimini sürdürdüm.¹

Musa

Exodus'un (Şemot, Mısır'dan Çıkış) ikinci bölümünde anlatılan, Musa'nın İncil'deki doğuş hikâyesi, Sargon efsanesine büyük benzerlik gösterir, hatta bireysel özellikler neredeyse harfi harfine uyar.² Daha ilk bölüm, Firavun'un, halkına, İbraniler'den doğmuş tüm erkek çocukları nehre atmalarını emretmesini anlatır; kızların yaşamasına izin verilmiştir. Bu emrin sebebi, İsrailoğullarının fazla çoğalmalarından duyulan korku olarak verilmiştir. İkinci bölüm aşağıdaki gibi devam eder:

¹ Kısmen parçalanmış metnin farklı çevirileri sadece önemsiz detaylarda farklılık gösteriyor. Bu geleneğin kaynaklarının aynı şekilde bulunduğu Hommel, *History of Babylonia and Assyria* (Berlin, 1885, s. 302) çalışmasını ve A. Jeremias, *The Old Testament in the Light of the Ancient Orient*, (ad ed. Leipzig, 1906, s. 410) çalışmasını karşılaştırın.

² Bu benzerlikler nedeniyle, sıkça Exodus masalının Sargon efsanesine bağlı olduğu varsayılmıştır, ama görünüşe göre bazı temel farklara yeterince dikkat edilmemiştir. Bu farklar daha sonra yorumlanırken detaylı olarak ele alınacaktır.

Ve Levi kabilesinden bir adam gidip, Levi kabilesinin bir kızını karısı olarak aldı.¹ Ve kadın gebe kaldı ve bir oğlan doğurdu: Ve güzel bir çocuk olduğunu görünce onu üç ay boyunca sakladı. Ve daha fazla saklayamadığında, ona sazlardan bir sandık yaptı, sandığı balçık ve ziftle kaplayıp çocuğu içine koydu; ve onu nehrin kıyısında süsenlerin arasına yerleştirdi. Bebeğin kız kardeşi ona ne yapılacağına şahit olmak için uzaktan izliyordu. Ve Firavun'un kızı yıkanmak için nehre geldi; ve eşlikçileri nehir boyunca yürüdü; kız süsenlerin arasında sandığı görünce hizmetçisini alıp getirmeye gönderdi. Ve sandığı açtığında, çocuğu gördü ve bakakaldı, bebek ağladı. Kız ona acıdı ve dedi ki, bu bebek İbrani çocuklarından. O zaman bebeğin kardeşi hizmetçi, Firavun'un kızına sordu; size İbrani kadınlardan bir sütanne çağırayım mı, sizin için çocuğu emzirir? Ve Firavun'un kızı ona, git, dedi. Hizmetçi gitti ve çocuğun annesini çağırdı. Ve Firavun'un kızı ona şöyle dedi; Bu çocuğu al götür ve benim için emzir, sana ödemeni yapacağım. Ve kadın çocuğu aldı ve ona baktı. Ve çocuk büyüdü, ve annesi onu Firavun'un kızına getirdi, ve o, onun oğlu oldu. Adını Musa koydu² ve şöyle dedi Çünkü onu sudan çıkardım.

¹ Musa'nın anne ve babası ilk başta isimsizdi, bu en eski hikâyedeki diğer kişiler gibi. İsimleri onlara sadece rahipler tarafından verildi. 6.20. bölümde şöyle diyor: "Ve İmran kendine karısı olarak Yoheved'i aldı, babasının kardeşini; Yoheved ona Harun'u ve Musa'yı doğurdu."; 26.58. de şöyle ekliyor: "... ve kız kardeşleri Meryem." Ayrıca krş. Winckler, *History of Israel*, cilt II; ve Jeremias, *a.g.e.*, s. 408.

² İsim, Winckler'a göre ("Die babylonische Geisteskultur . . ." *a.y.*, s. 119), şu anlama geliyor: "Su Çeken" (Bkz. Winckler, *Ancient Oriental Studies*, cilt III, s. 468.) – ki bu da Musa efsanesini, Sargon efsanesine daha çok yaklaştırıyor, zira Akki ismi, "Ben su çektim," anlamına gelir.

Bu hikâye, hahamlık mitolojisi tarafından Musa'nın doğuşunu takip eden olayların hikâyesiyle süslenmiştir. Yusuf'un ölümünün altmışıncı yılında, yönetimdeki Firavun rüyasında terazi tutan yaşlı bir adam gördü. Mısır'ın tüm sakinleri bir taraftaydı; diğer taraftaysa sadece bir süt kuzusu vardı; ama yine de kuzu tüm Mısırlılardan daha ağırdı. Korkan kral hemen bilgelere ve astrologlara danıştı. Onlar da rüyanın Yahudi bir çocuğun doğacağı ve tüm Mısır'ı yok edeceği anlamına geldiğini söylediler. Kral korkmuştu. Hemen tüm ülkede yeni doğan Yahudi çocuklarının öldürülmesini emretti. Bu zalim emirden dolayı, Goşen'de yaşayan Levi İmran, ondan olacak çocuğun ölüme mahkûm olmaması için karısı Yoheved'den ayrılmaya karar verdi. Ama sonrasında bu karara kızı Meryem karşı çıktı. Kahince bir güvenceyle, kralın rüyasındaki çocuğun annesinin rahminden doğacağını ve halkının kurtarıcısı olacağını anlattı.¹

İmran bu yüzden üç yıldır ayrı olduğu karısına geri döndü. Üç ayın sonunda, karısı hamile kaldı ve bir oğlan doğurdu. Doğumuyla tüm ev olağanüstü ışık saçan bir parlaklıkla aydınlandı; bu, kehanetin doğru olduğunu düşündürüyordu.²

Benzer hikâyeler, İbranilerin atası İbrahim'in doğuşu hakkında da söylenmiştir. Taruh – Nemrud'un Kaptanı - ve Emile'in oğluydu. Doğuşundan önce, Kral Nemrud yıldızlarda, doğacak çocuğun güçlü prenslerin tahtını devirip topraklarını ellerinden alacağını okudu. Kral Nemrud çocuğun doğar doğmaz öldürülmesini planladı. Ama çocuğu Taruh'tan istediklerinde Taruh, "Ger-

¹ Schemot Rabba 2.4'ta Exodus 1.22 için, "Firavun, astrologlar tarafından İsrail'in Kurtarıcısı olacak çocuğa hamile bir kadın olduğu hakkında bilgilendirilmişti", der.

² Bergel, *Mythology of the Hebrews*, Leipzig, 1882.

çekten bir oğlum olmuştu ama öldü," dedi. Sonra garip bir çocuk verip kendi oğlunu yerin altında bir mağaraya sakladı, Tanrı bebeğin sağ elinin bir parmağından süt içmesini sağladı. İbrahim'in bu mağarada hayatının ilk üç (bazılarına göre on) yılı boyunca kaldığı söylenir.¹

Bir sonraki nesilde, İshak'ın hikâyesinde, aynı mitolojik motifler görülür. Doğuşundan önce, Kral Abimelech rüyasında Sare'ye dokunmaması için uyarıldı; dokunursa başına kötü şeyler gelecekti. Uzun süren bir kısırlık döneminden sonra, Sare sonunda oğlunu doğurdu. Bu oğlan (hayatının ileri bir aşamasında, bu yazıda) kaderinde *kendi babası, yani İbrahim tarafından kurban edilmek* varken Tanrı tarafından kurtarıldı. Ama İbrahim büyük oğlu İsmail'i ve onun annesi Hacer'i kendinden uzaklaştırdı.²

Karna

Antik Hindu destanı Mahabharata'nın, kahraman Karna'nın doğuş hikâyesinde, belirli özellikleriyle Sargon efsanesiyle yakın ilişkisi görülür.³ Efsanenin içeriği Lassen tarafından kısaca açıklanmıştır.⁴

Kunti olarak da bilinen Prenses Pritha, bakireyken oğlu Karna'yı doğurdu. Babası güneş tanrısı Surya'ydı. Genç Karna babasının altın küpeleriyle ve kırılmaz bir savaş zırhıyla doğdu. Sıkıntılı anne çocuğu sakladı ve

¹ Beer, *The Life of Abraham*, Leipzig, 1859, ayrıca August Wünsche, *From Israel's Temples of Learning*, Leipzig, 1907. Yahudi geleneklerinin yorumuna göre karşılaştırm.

² Genesis'in 20 ve 21. bölümlerine ve Bergel, *a.g.e.*'e bakınız.

³ Bu bağlamda efsanevi kral Vikramaditya'nın Hindu doğuş efsanesinden de bahsedilmelidir. Burada tekrar ailenin çocuğu olmaz, sonra mucizevi gebelik gelir. Uğursuz uyarılar, çocuğun ormanda terk edilmesi, balla beslenmesi ve son olarak babası tarafından kabulü. Bkz. Jülg, *Mongolische Märche*, Innsbruck, 1868, s. 73.

⁴ *Indische Alterumskunde*, Karlsruhe, 1846.

terk etti. Mitin A. Holtzmann uyarlamasında, 1458. mısra şöyle der: "Sonra yardımcım ve ben sazlardan büyük bir sepet yaptık, üzerine bir kapak koyduk ve balmumuyla kapladık; sepetin içine çocuğu yerleştirdim ve onu Acva nehrine bıraktım." Sepet dalgalarda yüzerek Ganj nehrine ulaştı ve Campa şehrine kadar gitti. "Nehrin kıyısından geçenler vardı; Dhritarashtra'nın soylu arkadaşı olan arabacı ve yanında da onun güzel ve dindar karısı Radha. Radha derin bir üzüntü içindeydi çünkü ona bir oğlan çocuk bahşedilmemişti. Nehirde sepeti gördü, dalgalar kıyıda yakınına taşımışlardı; sepeti Azirath'a gösterdi, o da gidip sepeti dalgalardan çekti." İkiisi bebeğe baktılar ve kendi çocukları gibi yetiştirdiler.

Kunti daha sonra Kral Pandu'yla evlendi ama Kral Pandu, karısının kollarında öleceği laneti yüzünden evliliğinde cinsel birleşmeden kaçınmak zorundaydı. Ama Kunti, yine ilahi bir gebelikle, üç oğul doğurdu. Çocuklardan biri bir kurt mağarasında doğdu. Bir gün Pandu ikinci karısının kollarında öldü. Oğullar büyüdü ve düzenledikleri bir turnuvada Karna, en iyi savaşçıları olan Kunti'nin oğlu Arjuna'ya karşı gücünü ölçmek için ortaya çıktı. Arjuna dalga geçerek arabacının oğluyla dövüşmeyi reddetti. Onu saygıdeğer bir rakip yapmak adına kral gibi kutsal yağla kutsadılar. Bu arada Kunti, Karna'nın oğlu olduğunu, ilahi izinden anladı. Ona doğuşunun sırrını anlatarak kardeşiyle olan karşılaşmasından çekilmesi için yalvardı. Ama Karna ortaya çıkmış bu gerçeği fantastik bir masal olarak değerlendirdi ve dövüşmek için amansızca ısrar etti. Dövüşte Arjuna'nın okuyla vurularak öldü.¹

¹ Lefmann, *History of Ancient India* (Berlin, 1890, s. 181) adlı eserdeki detaylı hikâyeyi karşılaştırın.

Karna efsanesinin tüm yapısına çarpıcı bir benzerlik gösteren hikâye İyonyalıların atası İyon'un doğuş hikâyesidir. Aşağıdaki hikâye nispeten daha sonraki bir geleneğe dayanmaktadır.¹

Apollo, Atina Akropolis'i kayalığının mağarasında Erechtheus'un kızı Creusa'yla bir oğlan çocuk dünyaya getirdi. Çocuğun doğduğu ve terk edildiği mağarada; anne çocuğu, Apollo'nun oğlunu ölüme terk etmeyeceğini umarak, örülmüş bir sepette bıraktı. Apollo'nun isteği üzerine, Hermes çocuğu o gece Delfi'ye taşıdı. Rahibe bebeği sabah tapınağın kapısında buldu. Çocuğu büyüttü ve bir genç olduğunda onu tapınağın hizmetkârı yaptı. Erechtheus daha sonra kızı Creusa'yı Xuthus'la evlendirmişti. Evlilik uzun süre çocuksuz kalınca, yeni nesillerle kutsanmak için dua ederek Delfi kâhinine başvurdular. Tanrı, Xuthus'a, bu tapınaktan ayrılırken göreceği ilk kişinin oğlu olduğunu söyledi. Xuthus dışarı fırladı ve gençle karşılaştı. Onu kendi oğlu olarak neşeyle selamladı: Ona "yürüyen" anlamına gelen İyon adını verdi. Creusa genci oğlu olarak kabul etmeyi reddetti; onu zehirleme girişimi başarısız oldu ve buna kızan insanlar ona sırt çevirdiler. İyon, Creusa'ya saldırmak üzereyken, oğlunun kendi annesini öldürmesini istemeyen Apollo, rahibeyi aralarındaki bağı anlaması için aydınlattı. Creusa zamanında yeni doğan çocuğunu yatırdığı örülmüş sepetten, onu oğlu olarak tanıdı ve ona doğuşunun sırrını açıkladı.

¹ Euripides'in *İyon*'u hakkındaki Röscher'i inceleyin. Eğer başka bir kaynak gösterilmediyse, tüm Yunan ve Roma mitleri *Ausführliches Lexikon der griechischen und römischen Mythologie*'den alınmıştır, W. H. Röscher tarafından düzenlenmiştir, tüm kaynakların bir listesini de taşır.

Oedipus

Oedipus'un anne ve babası, Kral Laios ve kraliçe Jocaste uzun süre çocuksuz bir evlilik sürdürdüler. Bir varisi olmasını çok isteyen Laios, Delfili Apollo'ya akıl danıştı. Kâhin eğer çok isterse bir oğlu olacağını ama kaderin, kendi oğlunun onu öldüreceğini buyurduğunu söyledi. Kehanetin gerçekleşeceğinden korkan Laios, evlilik ilişkisinden kaçındı, ama bir gün sarhoş olunca yine de bir oğula hayat verdi. Bu oğlun doğumundan ancak üç gün sonra Cithaeron nehrine terk edilmesini sağladı. Çocuğun öleceğinden emin olmak için Laios ayak bileklerinin delinmesini emretti. Sofokles'in hikâyesine göre, ki en eski yorum değildir, çocuğu terk etme işinin emanet edildiği çoban, oğlanı Corinth Kralı Polybos'un çobanlarından birine verdi. Evrensel açıklamaya göre bebek kralın sarayında yetiştirildi. Diğerleri çocuğun bir kutu içinde denize bırakıldığını ve Kral Polybos'un karısı Periboea tarafından kıyıda giysilerini yıkarken bulunduğunu söyler.¹ Polybos onu kendi oğlu gibi yetiştirmiştir.

Oedipus, rastlantısal olarak bulunan bir çocuk olduğunu öğrenince, Delfi kâhinine gerçek ailesini sordu ama cevap olarak sadece, babasını öldüreceği ve annesiyle evleneceği kehanetini aldı. Bu kehanetin üvey anne ve babasına dair olduğuna inanarak Corinth'ten Thebes'e kaçtı ama yolda farkında olmadan babası Laios'u öldürdü. Bir bulmacayı çözerek şehri insan yiyen bir canavar olan Sfenks belasından kurtardı. Ödül olarak annesi Jocaste'yle evlenme hakkını ve babasının tahtını aldı. Bu korkuların açığa çıkması ve devamında Oedi-

¹ Bethe'ye göre (*Thebanische Heldenlieder*), suya bırakılma hikâyesi esas hikâyedir. Diğer yorumlara göre, çocuk at bakıcıları tarafından bulunmuş ve büyütülmüştür; daha eski bir mite göre, taşralı bir adam, Melibios onu büyütülmüştür.

pus'un talihsizlikleri, Yunan trajedileri arasında gösteriler için en sevilen konulardan biriydi.

Hristiyan efsanelerinin birçoğu, Oedipus mitinin örgüsüyle detaylandırılmıştır. Yehuda efsanesinin özetlenmiş içerikleri bu gruba örnek gösterilebilir. Doğumundan önce, annesi, Cyboread, tüm halkını mahvedecek kötücül bir oğul doğuracağı hakkında rüyasıyla uyarılmıştı. Ailesi çocuğu bir kutunun içinde denize bıraktı. Dalgalar çocuğu Scariot Adası'nın kıyısına vurdu. Çocuksuz kraliçe onu orada buldu ve oğlu olarak yetiştirdi. Daha sonra, kral ve kraliçenin kendi oğulları oldu ve bulunan çocuk, kendinin önemsenmediğini hissedip üvey kardeşini öldürdü. Ülkesinde bir kaçak olarak, Pilatus'un evinde hizmete başladı. Pilatus onu sırdaşı yaptı ve tüm ev halkından kıymetli saydı. Bir dövüşte, Yehuda babası olduğunu bilmeden bir komşuyu öldürdü. Öldürülen adamın dulü -kendi annesi-karısı oldu. Bu dehşetin açığa çıkarılmasından sonra tövbe etti ve Mesih'i aradı. Mesih onu havarilerinden biri yaptı. Yehuda'nın İsa'ya ihaneti İncil'den bilinir.

Kayalıktaki St. Gregory efsanesi -Hartmann von Aue'nin anlatısının konusu- de bu mitolojik döngünün daha karmaşık bir türünü temsil eder. Kraliyet âşıklarının enest ilişkiden doğan çocuğu Gregory, annesi tarafından bir kutunun içinde denize bırakıldı. Balıkçılar tarafından kurtarılıp büyütüldü, sonra da kilise için bir manastırda eğitildi. Ama o bir şövalyenin hayatını tercih etti; mücadelelerde zaferler aldı ve ödül olarak prensesle, yani annesiyle, evlenme hakkı kazandı. Enestin ortaya çıkmasından sonra, Gregory denizin ortasında bir kayalıkta on yedi yıl kefareti ödedi ve sonunda Tanrı'nın emriyle Papa yapıldı.¹

¹ Cholevicas, *History of German Poetry According to the Antique Elements*.

Benzer bir efsane de şair Firdevsi tarafından anlatılan Kral Darab'ın Pers destanıdır.¹ Son Kiranlı Behmen, halefi olarak kızını ve o zamanki karısı Humâi'yi atadı; oğlu Sâsân buna çok üzüldü ve inzivaya çekildi. Kocasının ölümünden kısa bir süre sonra, Humâi bir oğlan doğurdu ve çocuğu terk etmeye karar verdi. Çocuk bir kutuya yerleştirildi ve Fırat'a bırakıldı. Suya bir tabakçı tarafından konmuş bir taşa duruncaya kadar nehirde sürüklendi. Kutudaki çocuğu tabakçı buldu, yakın zamanda çocuğunu kaybetmiş olan karısına götürdü. Çift bulunan çocuğu büyötmeye karar verdi. Çocuk büyödükçe o kadar güçlü oldu ki diğer çocuklar ona karşı koyamıyordu. Üvey babasının işi ilgisini çekmedi ve bir savaşçı olmayı öğrendi. Üvey annesini kökenlerinin sırrını açıklamaya zorladı ve Humâi'nin Rim Kralı'yla savaşmaya gönderdiği orduya katıldı. Cesurluklarıyla Humâi'nin dikkatini çekince Humâi hemen onu oğlu olarak tanıdı ve onu halefi ilan etti.

Paris

Paris'in doğuşunun ünlü Yunan efsanesi, Truva Kralı Priamos'un karısı Hekabe'yle Hektor adında bir oğlu olduğunu anlatır. Hekabe başka bir çocuk doğurmak üzereyken *rüyasında* tüm şehri ateşe veren yanan bir kütük doğurduğunu gördü. Priamos, ilk karısı Arisbe'den oğlu ve rüya yorumlamada bilirkişi olan Aisakos'a akıl danıştı. Aisakos çocuğun şehre bela getireceğini söyledi ve terk edilmesini tavsiye etti. Priamos küçük çocuğu bir köleye, Agelaos'a, verdi. Agealos çocuğu Kaz Dağı'nın tepesine çıkardı. *Çocuk beş gün boyunca dişi bir ayı tarafından emzirildi.* Agelaos hâlâ hayatta olduğu-

¹ Firdevsi, *Shah Namah* ("The Book of Kings"), F. Spiegel (*Eranische Alterumskunde*, cilt II, s. 584) tarafından düzenlenmiştir.

nu görünce çocuğu aldı ve büyötmek için evine götürdü. Çocuğa Paris adını verdi; ama çocuk güçlü ve yakışıklı bir genç olduğunda, soyguncularla savaşp süröleri koruduğu için ona Alexander dendi. Uzun süre geçmeden ailesi hakkındaki gerçeği öğrendi. Nasıl öğrendiğini çocuğun *çobanlar tarafından bulunduğunu* yazan Hyginus anlatır. Bir gün, Priamos tarafından gönderilen haberciler, bir çeşit anma oyununda galip için ödöl olacak bir boğa almaya bu çobanlara geldiler. Paris'in çok değer verdiği bir boğayı seçtiler. Paris de hayvanı götüren adamların peşinden gitti; oyunlara katıldı ve ödölü kazandı. Bu, kardeşi Deiphobus'u öfkelenirdi. Deiphobus, Paris'i kılıcıyla tehdit etti, ama kız kardeşi Cassandra onu kardeşi olarak tanıdı ve Priamos da neşeyle onu oğlu olarak kabul etti. Paris'in daha sonra Helen'i kaçıarak ailesine ve doğduğu şehre getirdiği talihsizlik, Homer'in *İlyada'sından*, ayrıca öncesinde ve sonrasında sayısız şiirden bilinir.

Paris'in doğuş hikâyesiyle bariz bir benzerlik de Firdevsî'nin Pers kahraman mitlerindeki Zal şiirinde görülür.¹ Sistan Kralı Sam'in ilk oğlunu eşlerinden biri doğurdu. Beyaz saçlı olduğundan *annesini doğumu gizledi*. Ama sütanne krala oğlunun doğuşunun haberini verdi. Sam hayal kırıklığına uğradı ve çocuğun terk edilmesini emretti. Hizmetkârlar bebeği Elburz Dağı'nın tepesine çıkardılar, çocuk orada çok güçlü bir kuş, Simurg tarafından büyütöldü. Ergin genç, gezici bir kafileden göröldü, kfiledekiler onun hakkında, "Sütannesini kuş olan niteliklidir," dediler. Kral Sam oğlunu bir kez *rüyasında gördü* ve terk edilmiş çocuğu aramaya koyuldu. Sonunda genci gördüğü yere, o yüksek kayalığın zirvesine ulaşamadı. Ama Simurg oğlunu aşağı, ona

¹ A.g.e., Schack tarafından çevrildi.

taşıdı; Kral onu neşeyle karşıladı ve halefi olarak gösterdi.

Telephus

Tegea kralı Aleos'a kâhin aracılığıyla oğullarının, kızının soyundan gelen biri tarafından yok edileceği bilgisi verildi. Bu yüzden Aleos, kızı Auge'yi tanrıça Athena'ya rahibe yaptı ve bir erkekle çiftleşmesi durumunda onu öldürmekle tehdit etti. Ama Herkül, Athena'nın tapınağında, Augeas'a karşı seferi sırasında, bir misafir olarak yaşarken genç kızı gördü ve sarhoşken ona tecavüz etti. Aleos kızın hamile olduğunu fark edince onu denize atması emriyle sert bir denizci olan Nauplius'a verdi. Ama yolda Parthenios Dağı'nda, Auge, Telephus'u doğurdu ve Nauplius aldığı emirlere kayıtsız kalarak onu da çocuğu da Misya'ya götürüp Kral Teuthras'a teslim etti.

Başka bir yoruma göre, Auge bir rahibe olarak gizlice doğum yaptı ama çocuğu tapınakta gizledi. Aleos bu saygısızlığı fark edince çocuğun Parthenios Dağı'nda terk edilmesini sağladı. Nauplius'a anneyi yabancı topraklarda satması ya da öldürmesi talimatı verildi. Auge, onun tarafından Teuthras'a teslim edildi.¹

Güncel halinde, Auge *yeni doğan çocuğu terk eder* ve Misya'ya kaçar, çocuksuz Kral Teuthras onu kızı olarak benimser. Çocuk dişi bir geyik tarafından emzirilir ve çobanlar tarafından bulunur. Çobanlar onu Kral Corythos'a götürür. Kral onu kendi oğlu gibi yetiştirir. Telephus büyüyüp genç olduğunda kâhinin tavsiyesiyle an-

¹ Euripides'in yorumunda Aleos *anne ve çocuğun bir kutu içinde denize atılmasına neden olur* ama Athena'nın korumasıyla kutu Misya nehri- nin sonundaki Kaikos'a sürüklenir. Orada Teuthras tarafından bulunur, Teuthras Auge'yi karısı yapar ve kadının çocuğunu da evine üvey oğlu olarak alır.

nesini aramak için Misya'nın yolunu tutar. Düşmanları yüzünden tehlikede olan Teuthras'ı kurtarır ve ödül olarak kralın sözde kızıyla, yani kendi annesi Auge'yle evlenme hakkı kazanır. Ama Auge, Telephus'u reddeder, Telephus öfkeyle itaatsiz kadını kılıcıyla öldürmek üzereyken, kadın korkup sevgilisi Herkül'ü çağırır ve Telephus annesini böyle tanır. Teuthras'ın ölümünden sonra Misya'nın kralı olur.

Perseus

Argos Kralı Akrisios'un erkek evladı olmadan yaşı kemale ermişti. Bir oğlu olmasını istediğinden, Delfi kâhinine danıştı, ama kâhin onu erkek nesillerine karşı uyardı ve kızı Danaë'nin onu öldürecek bir erkek çocuk doğuracağı bilgisini verdi. Kral bunu önlemek için kızını demirden bir kuleye hapsetti ve kulenin özenle korunmasını sağladı. Ama Zeus altın bir yağmur kılığında çatıdan girdi ve Danaë bir oğlanın annesi oldu.¹ Bir gün Akrisios kızının odasından küçük Perseus'un sesini duydu ve böylece kızının bir çocuk doğurduğunu öğrendi. *Sütannesini öldürdü* ama kızını ve çocuğunu, gerçek babasının adına ant içilmesi için Zeus'un mihrabına götürdü. Ama kızı Zeus'un çocuğun babası olduğu açıkladığında ona inanmayı reddetti ve *kızını çocuğuyla beraber bir kutuya kapattı, o kutu da denize atıldı.*² Kutu dalgalarla Seriphos kıyısına taşındı, orada Diktys, bir balıkçı, genelde Kral Polydectes'in kardeşlerinden biri olarak anılır, *anne ve çocuğu ağlarıyla denizden çekerek kurtardı.* Diktys ikisini evine aldı ve yakınları olarak

¹ Daha sonra bazı yazarlar, Pindar da dâhil olmak üzere, Danaë'nin Zeus değil, babasının kardeşi tarafından hamile bırakıldığını söylediler.

² Simonides, Danaë'nin terk edildiği kutunun kaplamasının metal kadar sert olduğunu söyler. Geibel, *Klassisches Liederbuch*, s. 52.

yanında tuttu. Ama Polydectes güzel anneye âşık oldu ve *Perseus onun için sorun olduğundan* onu Gorgon Medusa'nın başını almaya göndererek *ortadan kaldırmaya çalıştı*. Ama kralın beklentisinin tersine Perseus bu zor görevi ve yanında birçok kahramanlığı başarıyla tamamladı. Daha sonra, bir yarışma sırasında disk atarken kaza eseri, daha önce kâhin tarafından söylendiği gibi, büyükbabasını öldürdü. Argos'un, daha sonra da Tiryns'in kralı ve Miken'in kurucusu oldu.¹

Gılgamış

M.S. 200 zamanlarında yaşamış Aelian, "Hayvan Hikâyeleri"nde *bir kartal tarafından kurtarılan bir çocuğun hikâyesini* anlatır:

Hayvanların insanlara karşı özel bir düşkünlükleri vardır. Kartal bir çocuğu beslemesiyle bilinir. Bu iddia-
nın kanıtı olarak tüm hikâyeyi anlatmalıyım. Senkrolar, Babilliler'e hükmederken, Keldani falcıları kralın kızının oğlunun, krallığı büyükbabasından alacağını öngördüler; bu, Keldanilerin kehanetiydi. Kral bu kehanetten korktu ve mizahi konuşacak olursak, kızına ikinci bir Akrisios oldu, onu büyük bir ciddiyetle korudu. Ama kader Babilliden daha akıllı olduğundan, kızı önemsiz bir adamdan hamile kaldı. Gardiyanlar kraldan korktuklarından, çocuğu kralın kızının hapsedildiği akropolis tepesinden aşağı attılar. Kartal keskin gözleriyle çocuğun düştüğünü gördü ve çocuk toprağa çarpmadan önce onu sırtıyla yakaladı, bir bahçeye taşıdı ve büyük bir özenle yere koydu. Oranın korucusu güzel çocuğu görünce varlığından memnun oldu ve onu büyüttü.

¹ Hüsing'e göre, Perseus miti farklı versiyonlarıyla Japonya'da da vardır. Sydney Hartland, *Legend of Perseus* (3 Cilt, Londra, 1894-6) ile karşılaştırm.

Çocuk Gılgamış adını aldı ve Babil'in kralı oldu. Eğer birisi bunun masal olduğunu düşünürse, diyebileceğim bir şey yok; bu meseleyi elimden geldiğince araştırmış olsam da. Ayrıca Pers soylularının kaynağı olan Achaemenes'in bir kartalın öğrencisi olduğunu öğrendim.¹

Kiros

Araştırmacıların çoğunluğunun – görünüşe göre tam olarak yeterli gerekçeleri olmadan - tüm bu efsanevi döngünün merkezine yerleştirdiği Büyük Kiros miti, bize çeşitli yorumlarla aktarılmıştır. Herodot'un raporuna göre (M.Ö. 450 yıllarında), ki bildiği dört yorum arasından en az "metheden"i seçmiştir², Kiros'un doğuş ve gençlik hikâyesi aşağıdaki gibidir:

Medler'de kraliyet yönetimi Siyaksares'ten sonra oğlu Astiages'e geçti, Astiages'in Mandane adında bir kızı vardı. Astiages bir kere rüyasında, kızından tüm şehri doldurup Asya'yı sular altında bırakacak kadar çok su çıktığını gördü. Rüyasını büyücüler arasındaki rüya yorumcularına anlattı ve her şeyi açıkladıklarında çok korktu. Mandane büyüdüğünde onu evlendirdi, ama doğuştan eşiti olan bir Medle değil, Kambises adında bir Persliyle. Bu adam iyi bir ailedendi ve sakın bir hayat sürdürüyordu. Kral onu orta sınıf bir Medden daha düşük sınıf olarak görüyordu. Mandane, Kambises'in karısı olduktan sonra, Astiages ilk yıllarında bir rüya daha gördü. Kızının kucağından bir sarmaşığın büyü-

¹ Claudius Aelianus, *Historia Animalium* (Stuttgart, 1841, cilt XII, s. 21) adlı eser F. Jacobs tarafından çevrildi. Aynı kitap Lagus ve Arsinö'nün oğlu Batlamyus I'den de bahsediyor; bir kartal terk edilmiş çocuğu güneş ışınlarından, yağmurdan ve avcı kuşlardan kanatlarıyla koruyor.

² F. E. Lange, *Herodots Geschichten*, Reclam edisyonu, cilt I, s. 95, 107. Krş. Duncker, *History of Antiquity*, Leipzig, 1880, s. 256, n. 5.

yüp tüm Asya'yı gölgelediğini gördü. Bu rüyayı tekrar rüya yorumcularına anlattıktan sonra kızını çağırdı, kızı hamileydi. İran'dan geldikten sonra kızını izlemeye başladı çünkü çocuğunu öldürmeye niyetlenmişti. Zira büyücülerin arasındaki rüya yorumcuları, ona kızının oğlunun onun yerine kral olacağı kehanetinde bulunmuştu. Bu kaderi önlemek için Kiros doğana kadar bekledi, sonra hem akrabası hem de Medler arasındaki en büyük sırdaşı olan, ayrıca tüm işlerini verdiği Harpagos'u çağırttı. Ona şöyle dedi: "Sevgili Harpagos, seni özenle yapman gereken bir işle görevlendireceğim. Ama bana ihanet etme ve başka bir adamın bu işe dahil olmasına izin verme; zira o zaman başına iyi şeyler gelmeyebilir. Mandane'nin doğurduğu bu çocuğu al, evine götür ve öldür. Sonrasında onu gömebilirsin, nasıl ve ne şekilde yapmak istersen." Ama Harpagos şu cevabı verdi: "Yüce Kral, bu hizmetkârınız size hiç itaatsizlik yaptı mı, ayrıca gelecekte de size karşı suç işlememeye dikkat edeceğim. Eğer isteğiniz buysa, bana bunu sadakatle gerçekleştirmek yakışır." Harpagos böyle konuştuktan sonra küçük çocuk öldürülmek için bütün eşyalarıyla onun ellerine verilince ağlayarak eve gitti. Eve varınca karısına Astiages'in ona söylediği her şeyi anlattı. Karısı sordu, "Ne yapacaksın?" O şöyle cevap verdi: "Astiages'e itaat etmeyeceğim, şu an yaptığından on kat fazla bağırıp çağırırsa da. Onun istediği gibi yapıp böyle bir cinayete razı olmayacağım. Birçok sebebim var: İlk olarak çocukla kan bağımlıyım; sonra Astiages yaşlı ve erkek varisi yok. O ölürse ve krallık şu anda oğlunu öldürmemi istediği kızına kalırsa, çok büyük bir tehlikeye olmam mı? Ama çocuk ölmeli, benim güvenliğim için. Yine de Astiages'in adamlarından biri çocuğun katili olacak, benimkilerden biri değil."

Harpagos bunları söyledikten sonra hemen kralın sı-
ğır çobanlarından birine bir haberci gönderdi; çobanın
adı Mithradates'ti. Harpagos'un bildiğine göre sürüsü-
nü bu duruma çok uygun, vahşi hayvanlarla dolu bir
dağ otlağında tutuyordu. Çobanın karısı da Astiages'in
kölesiydi, adı Yunancada Cyno veya Med dilinde Spako
(dişi köpek) idi. Çoban, Harpagos'un emriyle aceleyle
vardığında, Harpagos ona şöyle dedi: "Astiages senden
bu çocuğu almanı ve en vahşi ormanda terk etmeni isti-
yor; olabildiğince çabuk ölmeli. Kral sana şunu söyle-
memi emretti: Eğer çocuğu öldürmez ve herhangi bir
şekilde yaşamasına izin verirsen, en rezil biçimde öle-
ceksin. Ve ben de çocuğun gerçekten terk edildiğinden
emin olmakla görevliyim." Çoban bunları dinledikten
sonra çocuğu aldı, eve doğru yola çıktı ve kulübesine
vardı. Karısı hamileydi, tüm gün doğum sancıları çek-
mişti ve çoban şehre gittiği sırada o da tam çocuğunu
doğuruyordu. İkisi de birbiri için çok endişelenmişti.
Ama çoban döndüğünde, kadın onu tekrar hiç ummaz-
ken görünce hemen Harpagos'un onu neden böyle ace-
leyle çağırttığını sordu. Adam anlattı: "Sevgili karım,
şehirden görüp işittiklerimi ve efendilerimize olanları
daha önce ne gördüm ne işittim. Harpagos'un evi göz-
yaşı ve figanlarla doluydu. Bu beni biraz korkuttu ama
içeri girdim ve girdikten biraz sonra önümde çırpınıp
ağlayarak yatan küçük bir çocuk gördüm; güzel giysiler
ve altınlar giydirilmişti. Harpagos beni görünce hemen
çocuğu almamı ve dağların en vahşi yerinde terk etme-
mi istedi. Bunu Astiages'in emrettiğini söyledi ve eğer
yapamazsam başıma geleceklerle beni tehdit etti. Çocu-
ğu aldım ve hizmetçilerden birine ait olduğunu düşünö-
rek yola çıktım; zira nereden gelmiş olabileceği hiç ak-
lıma gelmedi. Ama yolda, beni şehirden götüren ve ço-
cuğu ellerime veren hizmetçiden tüm hikâyeyi öğren-

dim. O Astiages'in kızı Mandane'nin ve Kiros'un oğlu Kambises'in oğlu. Astiages onun ölümünü emretmiş. İşte, çocuk burada."

Bunları anlatan çoban, çocuğun örtülerini açtı ve karısına gösterdi, kadın çocuğun iyi ve güçlü olduğunu görünce ağladı ve kocasının ayaklarına kapandı, çocuğu terk etmemesi için yalvardı. Ama çoban başka türlü yapamayacağını söyledi; zira Harpagos yapıp yapmadığını görmek için hizmetkârlarını gönderecekti, eğer yapmazsa rezil bir şekilde ölmek zorunda kalacaktı. O zaman kadın şöyle dedi: "Seni etkilemekte başarısız olduysam terk edilmiş bir çocuk görmeleri için şöyle yap: Ölü bir çocuk doğurdum; onu al ve bırak, Astiages'in kızının oğlunu kendi çocuğumuz olarak büyütelim. Bu şekilde, ne sen itaatsiz bir hizmetkâr olarak görülürsün ne de başımıza kötü bir şey getiririz. Bizim ölü çocuğumuzun krallara layık bir cenaze töreni olacak ve yaşayan çocuğun hayatı korunacak." Çoban karısının ona yalvardığı ve tavsiye ettiği gibi yaptı. Kendi ölü oğlunu bir sepete koydu, diğerinin süslü giysilerini giydirdi ve onu en ıssız dağa bıraktı. Üç gün sonra Harpagos'a çocuğun cesedini gösterebileceğini duyurdu. Harpagos en sadık korumalarını gönderdi ve sığır çobanının oğlunun gömülmesini emretti. Ancak daha sonra Kiros olarak bilinen diğer çocuk, çobanın karısından yetiştirildi. Ona önce Kiros demediler, başka bir isim verdiler.

Çocuk on iki yaşına geldiğinde gerçek şu olay sonucu ortaya çıktı. Köyde sığırların tutulduğu yerde kendi yaşındaki diğer oğlanlarla yolun üstünde oynuyordu. Çocuklar "Kral" oynuyorlardı, kral olarak sığır çobanının sözde oğlunu seçtiler.¹ Bazılarına ev inşa etmelerini,

¹ Aynı "kral oyunu" Hindu miti Çandragupta'da da bulunur. Maurya hanedanının kurucusudur, annesi onu doğuşundan sonra bir

diğerlerine mızrakları taşımalarını emretti; birini kralın koruyucusu yaptı, diğeri mesaj taşımakla görevlendirilmişti; kısacası hepsi onun belirlediği görevleri aldı. Ancak çocuğun oyun arkadaşlarından biri Medler arasında saygın bir adam olan Artembares'in oğluydu. Kiros'un emrettiğini yapmayınca Kiros onu diğ er çocuklara yakalattı. Diğ er çocuklar Kiros'a itaat eti ve Kiros çocuğu ağır yumruk darbeleriyle cezalandırdı. Onu bıraktıklarında çocuk ona yanlış bir şekilde davranılmış gibi çok öfkelen di. Şehre koştu ve babasına Kiros'un ona yaptıklarını şikâyet etti. Henüz öyle anılmadığı için Kiros adını geçirmedi, sığır çobanının oğlu dedi. Artembares oğluy la beraber öfkeyle Astiages'e gitti ve bu rezil muameleyi şikâyet etti, şöyle konuştu: "Yüce kral, senin hizmetkârın çobanın oğlundan, çok çirkin bir muameleye maruz kaldık." Oğlunun omuzlarını gösterdi. Astiages bunu görüp duyunca Artembares için çocuktan intikam almak istedi ve sığır çobanıy la oğlunu çağırttı. İkisi de gelince Astiages, Kiros'a baktı ve şöyle dedi: "Sen, alt sınıftan bir adamın oğlu, benim çok saygı duyduğum bir adamın oğluna ahlaksız bir şekilde davranma küstahlığında bulunmuşsun!" Çocuk şöyle cevap verdi: "Efendim, o sadece hak ettiğini aldı. Köydeki çocuklar, o da bu gruba dâhil, oyun oynuyordu, en çok bana uyacağına inanarak beni kralları yaptılar. Diğ er çocuklar onlara söylenenleri yaptı ama o itaat etmedi,

sepetin içinde bir ahırın kapısına bırakmıştır. Orada onu bir çoban bulmuş ve büyüttüştür. Kahraman daha sonra bir avcının yanına gider, orada da diğ er oğlanlar la bir çoban olarak "kral" oynar ve bir kral olarak büyük suçluların el ve ayaklarının kesilmesini emreder. Vücudun bir uzvunu kesme Kiros destanında da vardır ve genel olarak yaygındır. Onun emriyle ayrılmış uzuvlar yerlerine geri döner. Kanakja oynarken onları izler ve çocuğa hayran kalır, onu avcıdan bin *kârshâpana*'ya satın alır; evde çocuğun Mauryalı olduğunu anlar. Lassen, *a.g.e.*, cilt II, s. 196, n. 1.

beni hiç umursamadı. Bunun için ödülünü aldı. Eğer cezayı hak ettiysem, burada hizmetinizdeyim.” Çocuk bu şekilde konuşunca Astiages onu hemen tanıdı. Zira yüzünün özellikleri ona kendininkiler gibi görünmüştü ve verdiği cevap soylu bir gencin vereceği cevaptı, bebegini terk edilme zamanıyla çocuğun yaşı da uyuyor gibi gelmişti. Kalbinden vurulmuşa döndü, bir süre için hiçbir şey diyemedi. Sığır çobanını tanık olmadan sorgulamak amacıyla Artembares’ten kurtulmak için konuştuğunda kontrolünü ancak kazanmıştı. “Sevgili Artembares,” dedi. “Ne senin ne de oğlunun şikâyet etmenizi gerektirecek bir durumla karşılaşmamanızı sağlayacağım.” Böylece Artembares’i azletti. Kiros, Astiages’in emriyle hizmetkârlar tarafından saraya götürüldü, sığır çobanından geride kalması istendi. Yalnız kaldıklarında Astiages onu çocuğu nereden aldığıyla, ona çocuğu kimin verdiğiyle ilgili sorguladı. Ama çoban onun kendi oğlu olduğunu ve onu doğuran kadının kendisiyle yaşadığını söyledi. Astiages onun akılsız olduğunu ve en acımasız işkencelere dikkat etmesi gerektiğini belirtti, sonra da onu yakalamaları için askerlere işaret etti. İşkenceye götürülürken çoban başından suna, bütün gerçeği, tüm hikâyeyi itiraf etti, sonunda affetmesi için yalvarmaya ve bağışlanmayı dilemeye başladı. Astiages ona gerçeği açıklayan çobana, Harpagos’a olduğunun aksine, çok kızgın değildi; askerlere onu getirmelerini emretti ve Harpagos huzuruna çıktığında Astiages ona şöyle sordu: “Sevgili Harpagos, sana zamanında teslim ettiğim kızımın oğlunun hayatını hangi şekilde aldın?” Harpagos sığır çobanının yakında durduğunu görünce söylediklerinin tersinin hemen kanıtlanacağı korkusuyla yalancılığa başvurmadı, doğruları anlattı. Astiages içinde yükselen öfkeyi sakladı ve önce ona çobandan öğrendiklerini anlattı; sonra çocu-

ğün hâlâ yaşadığından ve her şeyin yoluna girdiğinden bahsetti. Çocuğa yaptığı şeyden çok pişman olduğunu ve kızının siteminin ruhunu parçaladığını söyledi. "Her şey böyle güzel sona erdiğine göre, oğlunu yeni gelen torunumu karşılaması için gönder, sonra da benimle yemek için gel; zira tüm bunları gerçekleştiren Tanrıların şerefine bir ziyafet düzenlemeye hazırım."

Harpagos bunu işitince kralın önünde yere kapandı, hatası iyi sonuçlandığı ve mutlu bir olayı anmaya kralın sofrasına davet edildiği için kendini övdü. Evine gitti ve oraya varınca on üç yaşlarındaki tek oğlunu hemen gönderdi, ona Astiages'e gitmesini ve ondan istenenleri yapmasını söyledi. Sonra Harpagos başına gelenleri neşeyle karısına anlattı. Ama Astiages, Harpagos'un oğlu geldiğinde onu katletti, parçalarına ayırdı, etin bir kısmını kızarttı, diğer kısmı pişirildi, her şey hazırlandığında onu da hazır halde tuttu. Yemek saati gelince Harpagos ve diğer misafirler geldi. Astiages ve diğer misafirlerin önüne koyun eti kondu, ama Harpagos'a başı, el ve ayak parçaları olmadan ama onlar dışındaki her şeyle oğlunun eti servis edildi. Eksik parçalar bir sepete saklanmıştı. Harpagos doymuş gibi görününce Astiages ona etin güzel olup olmadığını sordu; Harpagos sevdiğini söyleyince, hizmetkârlar, emredildikleri üzere, oğlunun saklanmış baş, el ve ayaklarını getirip Harpagos'a yaklaştılar, ona örtüyü açıp istediğini almasını söylediler. Harpagos söyleneni yaptı ve sepetin örtüsünü açıp oğlunun kalıntılarını gördü. Bunu görünce dehşetine yenilmedi, kendini kontrol altında tuttu. Astiages o zaman ona hangi avın etini yediğini bilip bilmediğini sordu; Harpagos çok iyi bildiği ve kralın iyi yaptığı yanıtını verdi. Böyle konuşup kalan eti aldı ve muhtemelen parçaları beraber gömeceği yere, eve gitti.

Bu Astiages'in, Harpagos'tan aldığı intikamdı. Kiros içinse ona rüyasını açıklayan aynı büyücüleri toplayıp danıştı, sonra zamanında rüyasında gördüklerini nasıl yorumladıklarını sordu. Çocuğun, erken yaşta ölmeyip hayatta kaldıysa kral olmak zorunda olduğunu söylediler. Astiages cevap verdi: "Çocuk hayatta ve burada; taşrada kaldığı sırada köyün çocukları onu kralları olarak seçmiş. Her şeyi gerçek krallar gibi yapmış, efendi olarak kendine silahşorlar, bekçiler ve haberciler gibi her şeyi atamış. Bunu nasıl yorumlarsınız?" Büyücüler cevap verdi: "Eğer çocuk yaşıyorsa ve kimsenin yardımı olmadan kral ilan edildiyse, onun açısından rahat olabilirsin, neşelenebilirsin; zira tekrar kral ilan edilmeyecek. Zaten bizim birkaç kehanetimiz önemsiz küçük şeyler çıktı, rüyalara dayanan şeyler boşa olma eğilimi gösterir." Astiages cevap verdi: "Siz büyücüler, sizinle tamamen aynı fikirdeyim, rüya çocuğa kral dendiğinde yerine getirilmiş oldu, artık ondan korkacak bir şeyim yok. Yine de bana benim evim ve sizin için en güvenli-
sinin ne olduğu hakkında dikkatle akıl verin." Sonra büyücüler şöyle dedi: "Çocuğu uzağa gönder, senin gözünün önünden gitsin, onu Pers topraklarına gönder, ailesinin yanına." Astiages bunu duyunca çok memnun oldu. Kiros'u çağırttı ve ona şöyle dedi: "Oğlum, sana çok büyük bir yanlış yaptım, aldatici bir rüya tarafından yanıltıldım ama iyi talihin seni kurtardı. Şimdi neşeyle Pers topraklarına git; sana güvenli ulaşım sağlayacağım. Orada çoban Mithradates ve karısından çok farklı bir baba ve çok farklı bir anne bulacaksın." Astiages böyle konuştu ve Kiros gönderildi. Kambises'in evine vardığında, kim olduğunu öğrenen ailesi onu büyük bir neşeyle karşıladı; zira onun zamanında öldüğüne inanıyorlardı, nasıl korunduğunu öğrenmek istediler. Onlara sığır çobanının oğlu olduğunu sandığını anlattı. Yolda

Astiages'in yanında gönderdiği eşlikçilerden her şeyi öğrenmişti. Onlara sığır çobanının karısının onu kurtardığını anlattı ve onu övdü. "Dişi köpek" (Spako) konuşmasında en önemli rolü oynadı. Ailesi bu ismi anlamıyla kabul etti, böylece çocuğun korunma hikâyesi daha da harika görünüyordu ve böylece terk edilmiş Kiros'un bir köpek tarafından emzirildiği mitinin temelleri atıldı.

Daha sonra, Kiros, Harpagos'un kışkırtmasıyla Persleri Medlere karşı ayaklandırdı. Savaş ilan edildi ve Kiros, Perslerin başında, savaşta Medleri yendi. Astiages canlı olarak esir alındı ama Kiros ona zarar vermedi ve ölene kadar yanında tuttu. Herodot'un raporu bu sözlerle sona eriyor: "O zamandan sonra Asya'da Persler ve Kiros hüküm sürdü. İşte Kiros böyle doğdu, büyüdü ve kral ilan edildi."

Pompeius Trogus'un yazdığı hikâye sadece Justin tarafından yapılan alıntıda korunmuştur, buna göre Astiages'in bir kızı vardı ama erkek varisi yoktu.¹ Bu yorum şöyle devam ediyor:

Rüyasında kızının kucağından yaprakları tüm Asya'yı gölgeleyen bir sarmaşığın büyüdüğünü gördü. Rüya yorumcuları bu görünümün kızının taşıyacağı torununun büyüklüğünü ama aynı zamanda kendi hükmünü kaybedeceğini gösterdiğini söylediler. Astiages bu korkuyu kafasından atmak için kızını ne önemli bir adama ne bir Mede verdi, böylece torununun akli anneden gelen mülkün yanında bir de babadan gelen mülkle coşmayacaktı; kızını o zamanlar tarunmayan Pers halkından orta sınıf bir adamla, Kambises'le evlendirdi. Ama bu, Asti-

¹ Justin (Marcus Junianus Justines), *Pompeius Trogus' Philippian History* (Cilt I, s. 4-7)'den alıntıdır. Demon'un Pers masalları (milattan önce dördüncü yüzyılın ilk yarısında yazılmışlardır) muhtemelen Trogus'un hikâye kaynaklarıdır.

ages'in korkularını engellemek için yeterli değildi, çocuğun yok olduğunu gözleriyle görmek için hamile kızını yanına çağırdı. Bir oğlan doğunca onu öldürmesi için arkadaşı ve sırdaşı Harpagos'a verdi. Harpagos, Astiages'in kızının, babasının ölümünden sonra hüküm sürerken, oğlunun ölümü için ondan intikam almasından korktu ve çocuğu terk edilmek üzere kralın çobanına teslim etti. Kiros'un doğduğu anda çobanın da bir oğlu doğacaktı. Karısı kralın çocuğunun terk edileceğini öğrenince kendisine getirilmesi ve onu görmek için hemen yalvardı. Onun yalvarmalarına dayanamayan çoban ormana geri döndü. Orada çocuğun yanında duran dişi bir köpek gördü, çocuğu emziriyor, hayvan ve kuşları ondan uzak tutuyordu. Bunu görünce o da köpeğin hissettiği merhametle doldu; çocuğu aldı ve eve götürdü, köpek büyük bir sıkıntı içinde onu takip etti. Karısı çocuğu kucağına aldığı anda, çocuk ona tanıyormuş gibi gülümsedi; çok güçlü olduğundan ve sevimli gülümsemesiyle ona kendini sevdirdiğinden, kadın, çobana kendi isteğiyle oğlanı yetiştirmesine izin vermesi için [onun yerine kendi çocuğunu ormanda terk etmesi için]¹ yalvardı; ya onun mutluluğunu istiyordu ya da umutlarını ona bağlamıştı.

Böylece iki çocuk kaderlerini değiştirmek zorunda kaldı; biri çobanın çocuğunun yerine büyütüldü, diğeri kralın torunu yerine terk edildi. Açıkça daha ilkel olan bu rapordan geriye kalan, esasen Herodot'un hikâyesiyle uyuşuyor.

Kiros mitinin tamamıyla farklı bir yorumu Herodot'un çağdaşı Ctesias hikâyesinde var. Pers tarihinde tam bir kitaptan fazlasını kapsayan asıl anlatısı kaybolmuştur; ama Şamlı Nicholas'tan geride kalan bir parçası

¹ Parantez içindeki kelimelerin bazı metinlerde eksik olduğu söyleniyor.

Ctesian hikâyesini özetler.¹ Astiages'in Abakes'ten sonra Med'in en değerli kralı olduğu söylenir. Onun egemenliği altında büyük bir değişim yaşanmış; hâkimiyet aşağıdaki şekilde Medlerden Perslere geçmiştir:

Medlerin şöyle bir kanunu vardı; fakir bir adam, zengin bir adama ona bakması için gider ve kendini ona teslim ederse, beslenmek, giydirilmek ve zengin adam tarafından köle olarak tutulmak zorundaydı. Eğer zengin adam bunları yapmayı reddederse fakir adamın başka bir yere gitme özgürlüğü vardı. Bu şekilde doğuştan bir Mard olan Kiros adında bir çocuk, saray temizlikçilerinin başı olan kralın hizmetkârına gitti. Kiros, fakirliği yüzünden hırsızlık yaparak yaşayan Atradates'in oğluydu. Atradates'in karısı, Kiros'un annesi, Argoste, geçimini keçileri otlatarak sağlıyordu. Kiros karın tokluğuna kendini teslim etti ve sarayın temizlenmesine yardım etti. Gayretli olduğundan, ustabaşı ona daha iyi giysiler verdi ve onu dışarıyı süpürenlerden kralın sarayının içini süpürenlere geçirdi; onu kendi şefinin altına yerleştirdi. Ancak bu adam çok sertti; sık sık Kiros'u kırbaçlardı. Çocuk onu bırakıp sokak lambalarını yakan adama gitti; adam onu sevdi ve krala yakın bir yere, kraliyet meşale taşıyıcılarının arasına yerleştirdi. Kiros yeni görevinde de sivrilince Artembares'e gitti. Artembares bardak taşıyıcıların başıydı, krala bardağını o verirdi. Artembares, Kiros'u memnuniyetle kabul etti ve kralın masasındaki misafirlere şarap koymasını söyledi. Çok zaman geçmeden, Astiages, Kiros'un hizmetindeki beceri ve çevikliği, şarap kadehini zarif bir şekilde sunuşunu fark etti. Artembares'e bardak taşıyıcılığında bu kadar yetenekli olan bu gencin nereden geldiğini sordu.

¹ Nicol. Damasc. Frag. 66, Ctes.; Frag. Pers., II, 5.

"Ah efendim," dedi, "bu çocuk sizin köleniz, Pers soyundan, Mard kabilesinden, hayatını kazanmak için kendini bana teslim etti." Artembares yaşlıydı, bir kez ateşlendiğinde, iyileşene kadar evde kalmasına izin vermesi için krala yalvardı. "Benim yerime, övdüğünüz genç şarabı koyar ve eğer sizi, kralı bir bardak taşıyıcı olarak memnun ederse, bir hadım olan ben onu oğlum olarak evlat edineceğim." Astiages bunu kabul etti. Artembares, Kiros'a birçok yönden bir oğula güvenir gibi güveniyordu. Böylece Kiros kralın yanında durdu, büyük bir yetenek ve zekâ göstererek gece gündüz şarabını koydu. Astiages, Artembares'in kazancını, birçok hediye ekleyerek, onun oğluymuşçasına Kiros'a verdi ve Kiros adı her yerde duyulan önemli bir adam oldu.

Astiages'in çok asil ve güzel bir kızı vardı, kızını çeyiz olarak tüm Medya'yı ekleyerek Mede Spitamas'a verdi. Sonra Kiros anne ve babasını Med topraklarına çağırttı, oğullarının iyi talihine çok sevindiler ve *annesi ona hamile olduğu sırada, keçileri otlatırken tapınakta uyuyakaldığında gördüğü rüyayı anlattı. Ondan o kadar çok su çıkmıştı ki geniş bir akarsu olmuş, tüm Asya'yı sular altında bırakmış ve denize kadar akmıştı.* Baba bunu duyunca rüyanın Babil'deki Keldanilere danışılmasını istedi. Kiros aralarından en bilge olanı çağırdı ve rüyayı ona anlattı. Yorumlayıcı rüyanın Kiros'un mükemmel iyi talihini ve *Asya'daki en üstün saygınlığı* getireceğini gösterdiğini söyledi; ama Astiages bunu öğrenmemeliydi, "yoksa seni rezil bir şekilde öldürür, yorumlayan beni de," dedi Babilli. Birbirlerine bu mükemmel ve eşsiz görüyü kimseye anlatmamaya yemin ettiler. *Kiros daha sonra daha da üstün saygınlıklar edindi, babasını İran satrapı yaptı, annesini Pers kadınlar arasında en yüksek sınıfa ve zenginliğe yükseletti.* Ama Babilli kısa bir süre sonra Kiros'un sırdaşı olan Oebares tarafından öldürüldü. Adamın karısı Ki-

ros'un isyan hazırlığı için İran'a yaptığı keşif gezisini öğrenince kaderi belirleyen rüyayı krala açıklayarak ihanet etti. Kral atlılarını onu ölü ya da diri getirmeleri emriyle Kiros'un peşinden gönderdi. Ama Kiros bir hileyle onlardan kaçtı. Sonunda Medlerin yenilgisiyle sonuçlanan bir çarpışma gerçekleşti. Kiros, Egbatana'yı da fethetti ve burada Astiages'in kızı ve kocası Spitamas iki oğullarıyla beraber esir alındı. Ama Astiages'in kendisi bulunamadı, zira Amytis ve Spitamas onu çatının kirişlerinin altında bir yere saklamışlardı. Kiros o zaman Amytis, kocası ve çocuklarına Astiages'in saklandığı yeri söyleyene kadar işkence edilmesini emretti ama Astiages akrabaları onun yerine işkence görmesin diye kendi isteğiyle çıktı. Kiros, Astiages'in saklandığı yeri bilmediği yalanını söylediği için *Spitamas'ın idam edilmesini emretti; Amytis, Kiros'un karısı oldu*. Kiros, Astiages'ten Oebares'in taktığı prangaları çıkardı, onu babası olarak onurlandırdı ve Barkan satrapı yaptı.

Herodot'un Kiros miti yorumuyla büyük bir benzerlik de Firdevsi tarafından Şehname'de anlatılan Pers kraliyet kahramanı Keyhüsrev'in erken tarihinde görülür. Bu miti en kapsamlı Spiegel açıklar.¹ Baktriya ve İran kralı Keykâvus'la Turan kralı Efrasiyab'ın savaşı sırasında, *Keykâvus oğlu Siyavuş'la bozuşt*. Siyavuş, koruma ve yardım için Efrasiyab'a başvurdu. İyi niyetle karşılandı. Efrasiyab, *bu birlikten doğacak çocuğun ona büyük talihsizlik getireceği kehanetini bilmesine rağmen, veziri Piran'ın iknasıyla, ona kızı Firengis'i verdi*. Kralın kardeşi ve Siyavuş'un yakın akrabası Garsevaz, damada iftira attı ve Efrasiyab ona karşı bir ordu sürdü. *Oğlunun doğumundan önce Siyavuş bir rüyayla uyarıldı, rüya onun mahvoluşu ve ölüşünü ama çocuğunun krallığını gösteriyor-*

¹ A.g.e., Cilt I, s. 581.

du. Bu yüzden Efrasiyab'dan kaçtı ama Şah'ın emriyle esir alınıp öldürüldü. Hamile karısı katillerin elinden Piran tarafından kurtarıldı. Piran, Firengis doğum yapar yapmaz krala haber vermek koşuluyla onu evinde tutma iznini aldı. Öldürülmüş Siyavuş'un ruhu bir kez rüyasında ona geldi ve intikamını alacak birinin doğduğunu söyledi; Piran, Firengis'in odasına gittiğinde gerçekten de yeni doğmuş bir bebek buldu, adını Keyhüsrev koydu. Efrasiyab artık çocuğu öldürmek için ısrar etmiyordu. Piran'a *çocuğu bir sütünneyle çobanlara teslim etmesini emretti, onu kökenlerini bilmeden yetiştireceklerdi*. Ama asil kökeni cesaretinde ve tavırlarında hemen ortaya çıktı ve Piran çocuğu tekrar evine aldığı anda Efrasiyab kuşkulandı ve çocuğa huzuruna çıkmasını emretti. Keyhüsrev, Piran'ın ona söylediği gibi, aptalı oynadı¹ ve zararsızlığını kanıtladı. Şah onu annesi Firengis'e gönderdi. Sonunda, Keyhüsrev'e, büyükbabası Keykâvus tarafından kral olarak tacı giydirildi. Uzamış, karmaşık

¹ Bu aptalı oynama motifine ve diğer benzer özelliklere dayanarak Jiriczek ("Hamlet in Iran," *Zeitschrift des Vereins für Volkskunde*, cilt X, 1900, s. 353) Hamlet destanını, Pers miti Keyhüsrev'in bir çeşidi olarak göstermiştir. H. Lessmann da bu fikri savunmuştur ("Die Kyrossage . . .," a.y.), Hamlet destanının bazı öğelerinin –mesela deli rolü yapma- çarpıcı biçimde Brütüs ve Tell destanlarıyla ayrı şeyi söylediğini belirtir. Musa'nun itirazlarıyla da karşılaştırın. Başka bir bağlamda, bu ilişkilerin derin kökleri, özellikle Tell destanı örnek gösterilerek, daha geniş tartışılmıştır. Bkz. *Inzestmotiv*, Chapter vii. David'in hikâyesine de, Samuel'in kitaplarında anlatıldığı haliyle, dikkat çekilir. Burada da kraliyet çocuğu David çoban yapılı, sonra sosyal sınıfı gitgide yükselerek kral tahtına kadar çıkar. O da kralın (Saul'un) kızıyla evlenir, kral onun hayatını ister ama David her seferinde en büyük tehlikelerden mucizevi bir şekilde kurtulur. O da işkenceden, hafızasını kaybetmiş gibi davranıp aptalı oynayarak kaçır. Hamlet ve David destanları arasındaki ilişki Jiriczek ve Lessmann tarafından zaten gösterildi. Tüm bu mitolojik döngünün İncil karakteri de Siyavuş'un ölüm hikâyesinde Mesih İsa'dan bazı özellikler gören Jiriczek tarafından vurgulanmıştır.

ve biktırıcı savaşların sonunda, ilahi bir yardımla Efrasiyab sonunda esir alındı. Keyhüsrev onun kafasını kesip kopardı, ayrıca Garsevaz'ın da boynunun vurulmasına neden oldu.

Daha az olmasına rağmen, önceki destanla belli bir benzerlik de Firdevsi tarafından anlatılan Feridun mitinde görülür.¹ *İran kralı Zohak rüyasında kraliyet ailesinden üç adam gördü. İkisi çok yaşlıydı ama ortalarında sağ elinde ucunda boğa kafası olan bir sopa tutan, daha genç bir adam vardı; bu adam ona yaklaştı ve sopasıyla kralı yere düşürdü. Rüya yorumcuları onu tahttan indirecek genç kahramanın Dschemschid soyundan Feridun olduğunu söylediler. Zohak hemen korkunç düşmanının izlerini aramaya koyuldu. Feridun, Abidin'in oğluydu, Dschemschid'in torunuydu. Babası hükümdarın takibinden saklanıyordu ama yakalandı ve öldürüldü. Çok küçük yaştaki Feridun annesi Firânek tarafından kurtarıldı, annesi onunla kaçtı ve onu uzaktaki bir ormanın koruyucusuna emanet etti. Burada Feridun bir inek tarafından emzirildi. Üç yıl boyunca burada saklı kaldı, ama annesi artık güvende olduğuna inanmıyordu, onu Elbruz Dağı'nda yaşayan bir keşişe götürdü. Kısa bir süre sonra Zohak ormana gelip koruyucuyu ve ineği öldürdü.*

On altı yaşına geldiğinde Feridun, Elbruz Dağı'ndan aşağı indi. Kökenlerini annesinden öğrenmişti ve babasının ve sütannesinin intikamını almaya yemin etmişti. Zohak'a karşı seferinde ona iki ağabeyi eşlik etti, Pur-

¹ Schack (a.g.e.) tarafından çevrilmiştir. Zohâk adı Zend Avesta'daki Dahhak adının bozulmuş halidir, anlamı "ölümcül yılan"dır. Bkz. "The Myth of Feridun in India and Iran," Dr. R. Roth, *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft*, cilt II, s. 216. Pers Feridun, Hindu Trita'ya denk düşer, onun Avest benzeriyse Thraetaona'dır. Adın son haliyle devam etmesi en kolay kanıtlanabilir şeklidir, nefesli seslerin geçişinden, önce Phrenduna, sonra Frêdûn veya Afrêdun olmuştur; Feridun en son halidir.

maje ve Kayanuseh. Onun için bir sopanın dövölmesini istedi, üvey annesi ineğin anısına, sopayı bir boğanın kafasıyla süsledi. Bu sopayla rüyasında öngöröldüğü gibi Zohak'ı öldürdü.

Tristan

Feridun'un hikâyesinin teması, Gottfried von Strassburg'un epik şiirinde anlatılan Tristan destanında devam ettirilmişti. Bu, özellikle Tristan destanının girişinde açıkça görülür, daha sonra da kahramanın maceralarında tekrarlanır (kopyalama). Parmenian topraklarındaki kral Riwalin, Cornwall ve İngiltere kralı Mark'ın sarayına yaptığı keşif gezisinde Mark'ın güzel kardeşi Blanchefleur'le tanıştı ve kalbi ona duyduğu aşkla tuttu. Riwalin bir sefer sırasında Mark'a yardım ederken ölümcül bir şekilde yaralandı ve Tintajole'e taşındı. *Dilenci bir hizmetçi kılığındaki Blanchefleur telaşla onun hasta yatağına gitti ve onun özverili aşkı kralın hayatını kurtardı. Blanchefleur âşığıyla onun anayurduna kaçtı (engeller) ve orada onun karısı ilan edildi. Ama Morgan, Blanchefleur için Riwalin'in ülkesine saldırdı, kral karısını hizmetkârı Rual'e emanet etti çünkü hamileydi. Rual kraliçeyi güvende tutmak için Kaneel'in kalesine yerleştirdi. Burada kraliçe bir oğul doğurdu ve öldü, bu sırada kocası da Morgan'a karşı savaşında yenilip öldü. Kralın çocuğunu Morgan'ın takibinden kurtarmak için Rual çocuğun ölü doğduğu dedikodusunu yaydı. Çocuğa Tristan adı verilmişti çünkü ona keder içinde gebe alınmış ve o keder içinde doğmuştu. Tristan üvey ailesinin gözetiminde, akli ve vücudu eşit derecede düzgünce, on dört yaşına gelinceye kadar büyüdü, sonra Norveçli tüccarlar tarafından kaçırıldı ama onlar da sonrasında tanrıların gazabından korkup onu Cornwall'da kıyıya bıraktılar. Çocuk burada Kral Mark'ın askerleri*

tarafından bulundu. Kral cesur ve yakışıklı gençten o kadar hoşnut oldu ki onu hemen avcı başı yaptı (kariyer), ona karşı büyük bir sevgi besliyordu. Bu arada, sadık Rual kaçırılmış üvey oğlunu aramak için yola koyulmuştu, oğlunu sonunda Cornwall'da buldu; Rual dile-nirken oğlu önüne çıkmıştı. Rual, *Tristan'ın kökenlerini krala açıkladı*, kral Tristan'da sevgili kız kardeşinin oğlunu gördüğüne sevindi ve onu şövalyeliğe yükseltti. Tristan *babasının intikamını almak için*, Rual'la beraber Parmenia'ya ilerledi. Tahtı gasp eden Morgan'ın hakkından geldi ve kendisi amcası Mark'ın yanına dönerken ülkeyi hükümdar olarak Rual'a verdi.¹

Gerçek Tristan destanı ana temaların tekrarıyla ilerliyor. Tristan, Mark'ın hizmetinde Isolde'nin damadı olacak Morald'ı öldürür ve ölümcül bir şekilde yaralanıp Isolde tarafından kurtarılır. Tristan amcası Mark adına ona evlenme teklif eder. Bir ejderha öldürme şartını yerine getirince, Isolde istemeden de olsa gemiyle gittikleri Cornwall'a kadar ona eşlik eder. Yolculuk sırasında farkında olmadan onları çılgın bir tutkuyla birbirine bağlayan feci bir aşk iksirini paylaşırlar; Kral Mark'a ihanet ederler. Düğün gecesinde Isolde'nin sadık hizmetçisi Brangäne kraliçeyi temsil eder ve bekâretini krala feda eder. Sonra Tristan'ın sürgünü ve bu sırada başka bir Isolde'yle –kendi aşkı Güzel Isolde'ye benzeyen Breton'un "Beyaz Elli Isolde"si- evlenmiş olsa da sevgilisini kazanmak için birkaç teşebbüsü anlatılır. Sonunda tekrar ölümcül bir şekilde yaralanır ama Isolde onu kurtarmak için çok geç kalır.²

¹ Chop, *Erläuterungen zu Wagner's Tristan*, Reclam basımı.

² Krş. Immermann, *Tristan und Isolde, Ein Gedicht in Romanzen*, Düsseldorf, 1841. Gottfried von Strassburg'un destanı gibi, onun yorumu da Tristan'ın anne ve babasının aşklarının ön tarihiyle başlar; Parmenia'nın Kral Riwalin Kannlengres'i ve Mark'ın güzel kardeşi

Tristan destanının daha sade bir yorumu –kahramanın doğuş mitinin özgün özellikleri anlamında- Riklin'in Rittershaus'tan alıntılacağı "Hakiki Gelin" masalıdır.¹ Kraliyet çiftinin çocuğu yoktur. Kral karısını, kendisi deniz yolculuğundan dönmeden önce çocuğu olmazsa öldürmekle tehdit ettiğinden, karısı yolculuk sırasında gayretli hizmetkârı tarafından üç gezen kadının en güzeli olarak krala getirilir, kral onu tanımadan çadırına alır.² Karısı fark edilmeden eve geri döner, kızı Isol'ü doğurur ve ölür. Daha sonraları Isol, deniz kenarında bir kutuda çok güzel küçük bir çocuk bulur, çocuğun adı Tristram'dır. Isol onunla nişanlanmak için çocuğu yetiştirir. Devamında, hakiki gelin motifini bulunduran hikâye, şu anki amaç dâhilinde, sadece burada yine ortaya çıkan unutkanlık iksiri ve iki Îsolde olaylarından dolayı önemlidir. Kralın ikinci karısı Tristram'a bir iksir verir, iksir güzel Isol'u tamamen unutmasına neden olur. Bu yüzden kara Isota'yla evlenmek ister. Sonuçta aldatmacayı ortaya çıkarır ve Isol'e kavuşur.

Blanchefleur. Genç kız ağabeyi tarafından uygun görülmeyen aşkını belli etmez ama ölümcül yaraları olan kralı odasında ziyaret eder ve ölmekte olan kraldan Tristan'a, "en cesur ve kederli aşkın çocuğu", hamile kalır. Rual ve karısı Florete'nin gözetiminde bulunan bir çocuk olarak büyüyen alımlı genç Tristan, bir geyik avı sırasında kendini Mark'a usta bir avcı olarak tanıtır, kralın kız kardeşine vermiş olduğu yüzük sayesinde kralın yeğeni olarak tanınır ve onun gözdesi olur.

¹ *Wunscherfüllung und Symbolik im Märchen*, (s. 56); Rittershaus masal koleksiyonundan (XXVII, s. 113). Çevirisine bakınız: W. A. White, M.D., *Psychoanalytic Review*, cilt I, No. 1.

² Brangäne'nin durumuyla gelinin kendiyile yer değiştirmesini karşılaştırın.

Romulus

Romulus ve Remus'un hikâyesinin ilk yorumu –en eski Roma tarihçisi Quintus Fabius Pictor tarafından anlatılmıştır- Mommsen tarafından aşağıdaki gibi düzenlendi¹:

İkizler, savaş tanrısı Mars'ın kollarındaki eski kral Numitor'un kızı Ilia'dan doğdular ve Alba'nın o zamanki hükümdarı Kral Amulius tarafından nehre atılmaya mahkûm edildiler. Kralın hizmetkârları çocukları aldılar, Alba'dan Tiber'deki Palatine tepesine kadar taşıdılar; ama emri yerine getirmek için nehre doğru tepeyi inmeye çalıştıklarında suyun yükseldiğini ve nehrin yatağına ulaşamadıklarını gördüler. Bu yüzden içinde çocukların olduğu tekneyi kıyıdaki sığ sulardan ittiler. Tekne bir süre için yüzdü; ama nehir hızla geri çekiliyordu, tekne bir taşla çarpıp alabora oldu. Bebeklerin çığlıkları nehrin çamurunda kayboldu. Sesleri daha yeni doğum yapmış, memeleri süt dolu dişi bir kurt tarafından duyulmuştu; gelip oğlanlarla ilgilendi, emzirdi, onlar süt içerken diliyle yalayarak temizledi. Üstlerinde bir ağaçkakan uçuyordu, o da çocukları korudu ve onlara yiyecek getirdi. Babası oğluna bakıyordu: Zira kurt ve ağaçkakan Mars tarafından kutsanmış hayvanlardır. Bu olanlar, domuzlarını suların artık çekildiği otlaklara süren bir kraliyet çobanı tarafında görüldü. Gördüklerine çok şaşırان çoban, arkadaşlarını çağırdı, onlar da dişi kurdun bir anne gibi çocuklara baktığını ve çocukların da ona anneyiymiş gibi davrandığını gördü. Adamlar hayvanı kurtutup kaçırmak için yüksek sesler çıkardılar; ama kurt

¹ Theodor Mommsen, "Die echte und die falsche Acca Larentia"; in *Festgaben für G. Homeyer*, (Berlin, 1891, s. 93 vd.) ve *Römische Forschungen* (Berlin, 1879, cilt II, s. 1), Mommsen, Dionysius (I, 79-831) ve Plutarch (*Romulus*)'ın korunmuş yazılarından Fabius'un kaybolmuş hikâyesini yeniden oluşturur.

korkmamıştı; çocukları bıraktı ama korktuğu için değil; yavaş yavaş, çobanlara aldırmadan, suların dağdaki bir mağaradan taşıdığı, kutsal Faunus'taki ormanın vahşiliğinde kayboldu. Bu arada adamlar çocukları alıp kralın baş domuz çobanı Faustulus'a götürdüler; zira tanrılarının çocukların ölmesini istemediğini düşünüyorlardı. *Faustulus'un karısı daha yeni ölü bir çocuk doğurmuştu ve çok kederliydi. Kocasına ikizleri verdi, o da onlara baktı; çift çocukları büyüttü ve onlara Romulus ve Remus adlarını verdi.*

Roma kurulduktan sonra, Kral Romulus, yıllar önce teknesinin durduğu yerden çok da uzakta olmayan bir ev inşa etti. Dişi kurdun kaybolduğu mağara, o zamandan beri Kurdu Mağarası, Lupercal olarak biliniyordu. Dişi kurt ve ikizlerin taşta kazınmış resimleri daha sonra bu noktaya dikildi¹ ve Romalılar dişi kurdun kendisine, Lupa'ya, bir tanrı olarak tapındılar.

Romulus destanı daha sonra çeşitli dönüşümlere, bozulmalara, eklemelere ve yorumlamalara uğradı.² En iyi bilinen yorumu Livy (I, 3 vd.) tarafından aktarılandır, bu yorumda ikizlerin kaderinin geçmiş ve geleceğiyle ilgili bir şeyler öğreniyoruz:

Kral Proca, kraliyet onurunu ilk doğan oğlu Numitor'a bırakır. Ama *küçük kardeşi Amulius onu tahttan indirir* ve kendisi kral olur. Numitor'un ailesinden hiçbir çocuk intikam almak için ayaklanmasın diye ağabeyinin soyundan gelen erkekleri öldürür. Kızı *Rhea Silvia'yı ise rahibelikle görevlendirir, böylece onu soyunu devam ettirme umudundan, en onurlu ayrıcalık görünümünü altında em-*

¹ The Capitoline She-Wolf'un çok kadim bir Etrüsk sanatçının eseri olduğu düşünülür; Titus Livius (X, 231)'ye göre Lupercal'e M.Ö. 296 yılında dikilmiştir.

² Tüm bu düzenlemeler Schwegler tarafından *Roman History*, (cilt I, s. 384) adlı eserinde toplanmıştır.

redilmiş sürekli bekâret sayesinde, mahrum bırakır. Ama bakire rahibe şiddet yoluyla ele geçirilir; ikiz doğurunca gayrimeşru çocuklarının babası olarak Mars'ı gösterir; bu, tanrı suçlu olduğundan ya da suçun failinin bir tanrı olması ona daha itibarlı geldiğinden olabilir.

Tiber'deki terk edilmenin anlatısı, çocukların içine konduğu yüzen teknenin, çekilmiş suyun yanındaki kuru toprağa bırakıldığını ve susamış bir kurdun yakındaki dağlardan çocukların ağlamasını duyup gelerek onlara göğüslerini sunduğunu anlatır. Çocukların, adı Faustulus olarak bilinen, krallığın baş çobanı tarafından bulunduğu söylenir; çoban çocukları karısı Larentia'nın çiftlik evine götürür ve orada yetiştirir. Bazıları vücudunu onlara sunduğu için çobanların Larentia'ya Lupa (dişi kurt) dediğini ve muhteşem destanın kökeninin bu olduğunu söyler.

Büyüyüp erkek olan gençler Romulus ve Remus sürüleri vahşi hayvan saldırılarına ve soygunculara karşı koruyorlardı. Bir gün Remus, onu Numitor'un koyun sürüsünü çalmış olmakla suçlayan soyguncular tarafından esir alındı. Cezası için teslim olduğu Numitor onun genç yaşından etkilenmişti; ikiz kardeş olduklarını öğrendiğinde onların terk edilmiş torunlar olabileceğinden şüphelendi. O, kızının özelliklerine olan benzerlikleri ve çocuğun yaşının terk edilme zamanıyla örtüşmesi üzerine düşünüp taşınırken, Faustulus yanında Romulus'la geldi; çocukların kökenleri çobanlardan öğrenilince sır ortaya çıktı. Gençler intikam almak için silahlandı, Numitor da gasp ettiği tahttaki iddiasını savunmak için silahlarını aldı. Amulius öldürüldükten sonra Numitor tekrar yönetici olarak gelmişti. Gençler şehri, terk edilip yetiştirildikleri yerde kurmaya karar verdiler. İki kardeşten hangisinin yeni kurulan şehrin hükümdarı olacağı sorusu üstüne öfkeli bir anlaşmazlık yaşandı; zira

ikizlerden hiçbirisi ilk doğan çocuk hakkına sahip değildi, kuş kehanetinin sonucu da bir o kadar şüpheliydi. Destan, Remus'un yeni surların üstünden atlayıp ikiziyle dalga geçtiğini, *Romulus'un da çok öfkelenip kardeşini öldürdüğünü* anlatır. Bundan sonra Romulus tek başına egemenliği ele geçirmiş ve şehir onun ardından Roma adını almıştır.

Romulus ve Remus Roma masalının Yunan mitinde bir benzeri vardır; Seven Gates'in Thebai'sini kuran ikiz kardeşler Amphion ve Zethus'un bir şehri kuruş hikâyesi. Zethus'un dağlardan getirdiği kocaman kayalar, Amphion'un lirinden çıkan müzikle birleşip daha sonra çok ünlü olan surları oluşturdu. Amphion ve Zethus, *Zeus'un ve Kral Nykteus'un kızı Antiope'nin çocukları* olarak geçerler. Antiope, babasının cezasından evden kaçarak kurtuldu, üzüntüden ölen babası ölüm döşeginde *tahtın varisi kardeşi Lycrus'tan* Antiope'nin yaptığı yanlış cezalandırmasını istedi. Bu arada Antiope, Sicyon'un kralı Epopeus'la evlendi. Kocası daha sonra Lycus tarafından öldürüldü. Antiope'yi de prangalarla götürdü. Antiope, ikiz oğullarını Cithaeron'da doğurdu, orada da bıraktı. Bir çoban çocuklarını yetiştirdi ve onlara Amphion ve Zethus adlarını verdi. Daha sonra, Antiope, Lycus ve karısı Dirce'nin eziyetinden kaçmayı başardı. Tesadüfen artık büyümüş olan ikiz kardeşlerin yaşadığı Cithaeron'da sığınak buldu. Çoban, Antiope'nin anneleri olduğu gerçeğini açıkladı. Bunun üzerine Dirce'yi acımasızca öldürüp Lycus'un hâkimiyetini elinden aldılar.

Geriye kalan ikiz destanları¹, ki çok fazlalar, bu bağlamda detaylı konuşulamazlar. Muhtemelen onlar da

¹ Bazı Yunan ikiz destanları Schubert (a.g.e. s. 13) tarafından asıl içerikleriyle aktarılmıştır. Bu efsanevi biçimin geniş dağılımını göz önünde bulundurarak biraz karışık olan bu kitapla karşılaştırm: J. H.

düşman kardeşlerin çok eski ve geniş dağılım göstermiş başka bir mit kompleksiyle doğuş miti karmaşasını gösterirler, bunun daha detaylı incelenmesi başka bir yere aittir. Doğuş mitlerindeki ikiz tipinin açıkça görüldüğü üzere geç kalan ikincil karakteri, mitolojinin bu kısmının şimdiki temadan ayrılmasını açıklar. Romulus destanıyla ilgili olarak, Mommsen destanın en başta sadece Romulus'u anlatıyor olmasının fazlasıyla mümkün olduğunu, Remus figürünün daha sonradan, hikâyeye eski geleneklere dayalı bir ciddiyet havası verilmek istendiğinde, biraz da tutarsızca eklendiğini düşünür.¹

Herkül²

Electryon sayısız oğul kaybettikten sonra, kızı Alcmeneyi kardeşi Alcaeus'un oğlu Amphitryon'la nişanlar. Ancak Amphitryon talihsiz bir kaza sonucu Electryon'un ölümüne sebep olur ve nişanlandığı geliniyle Tebai'ye kaçır. Onun aşkını tadamaz, zira gelin, ciddiyetle Tebaililerden kardeşlerinin intikamını alana kadar kendisine dokunmayacağı sözünü verdirtmiştir. Bu yüzden Tebai'den bir sefer başlatır ve düşman halkın kralı Pterelaos'u tüm adalarıyla beraber ele geçirir. O, Tebai'ye dönerken Zeus, Amphitryon'un şekline bürünerek Alcmeney'e gider, ona zaferinin kanıtı olarak altın bir kupa sunar.³ Güzel bakireyle üç gece geçirir,

Becker, *The Twin Saga as the Key to the Interpretation of Ancient Tradition*, Leipzig, 1891.

¹ Mommsen, *Die Remus Legende*, Berlin, 1881.

² Preller, *Greek Mythology*, Leipzig, 1854, cilt II, s. 120.

³ Bir tanrının insan baba şekline girip üremesi Mısır kraliçesi Hatşepsut'un doğuş mitinde de vardır (yaklaşık 1500 M.Ö.). Tanrı Amen'in babası Thotmes I'in şekline bürünüp annesi Aahames'le karı koca gibi yaşadığına inanır. Bkz. Budge, *A History of Egypt*. Daha sonra kardeşi Thothmes II'yle evlenir, kocasının onursuz ölümünün ardından onun izlerini yok etmeye çalışıp yönetimini erkeksi

daha sonraki şairlere göre bir gün güneşin doğuşunu durdurur. O gece zaferiyle sevinçli, aşk ateşiyle yanan Amphitryon gelir. Zamanı gelince ilahi ve insani birlik-teliğin meyvesi doğar, Zeus tanrılara oğlunun geleceğın en güçlü hükümdarı olacağını duyurur.¹ Ama kıskanç karısı Hera, ona kötücül bir yemin ettirmesini bilir. Buna göre Perseus'un doğacak ilk torununu, Perseus'un soyundan gelen diğer herkesin hükümdarı olacaktır. Sonra aceleyle Miken'e Perseus'un üçüncü oğlu Sthenelos'un, yedi aylık çocuğı Eurystheus'a hamile karısını doğurtmaya gider. Aynı zamanda, Alcmene'nin doğumunu her türlü kötü büyüyle engellemeye çalışır ve tehlikeye atar, aynı güneş tanrısı Apollo'nun doğuşunda olduğu gibi. Alcmene sonunda Herkül'ü ve İfiklis'i doğurur; İfiklis ne cesaretle ne de güçte Herkül'ün eşitidir, ancak kaderinde sadık arkadaşı Iolaos'un babası olmak vardır.² Bu şekilde Eurystheus Miken'de, Argolianların topraklarında, Zeus'un yemine uyarak kral oldu, daha sonra doğan Herkül onun tebaasındandı.

bir tavırla üstlenir. Bkz. *The Deuteronium*, Schrader, ed.

¹ İlahi ve insani nesillerin karışması, Theseus mitinde de anlatılır; Poseidon'un sevgilisi olan annesi Aethra, bir gece bu tanrı ve şarabın etkisi altında getirilen Athena'nın çocuksuz kralı Aegeus tarafından ziyaret edildi. Çocuk, gizlice, babasının haberi olmadan büyütüldü. Bkz. Röscher, *a.g.e.*'de "Aegeus" başlığı.

² Alcmene, Herkül'ü Zeus'un, İphikles'i Amphitryon'un çocuğı olarak doğurmuştur. Apollodorus'a göre çocuklar aynı zamanda doğan ikizlerdi; diğerlerine göre İphikles'e, Herkül'den bir gece sonra hamile kalınmış ve bir gece sonra doğmuştu. (Bkz. Röscher, *a.g.e.*, "Amphitryon" ve "Alcmene.") Belirsiz ikiz kardeş karakteri ve tüm mitle olan gevşek bağı yine açık bir şekilde görülüyor. Benzer bir şekilde Auge'nin oğlu Telephus, Atalanta'nın oğlu Parthenopaeus'la beraber terk edilmiş, bir geyik tarafından emzirilmiş ve çobanlar tarafından Kral Corythos'a götürülmüştü. Sonradan dışarıdan eklenen yardımcı karakter burada da oldukça ortada.

Eski efsane Herkül'ün Dicre Pınarı'nın, tüm Tebaili çocukların besin kaynağının, güç-veren sularında büyü-tüldüğünü anlatırdı. Ancak daha sonra başka bir yorum ortaya çıktı. Hera'nın kıskançlığından korkan Alcmene *doğurduğu çocuğu*, sonrasında uzun bir süre Herkül'ün Yeri olarak bilinen *bir yere bıraktı*. Bu sırada yanında Hera'yla Athena oraya geldi. Çocuğun güzel biçimiyle hayrete düşen Athena, Hera'yı onu göğsüne alıp em-zirmeye ikna etti. Ama çocuk göğsünü yaşının gösterdi-ğinden çok daha büyük bir güçle kaptı; Hera'nın canı acıdı ve öfkeyle çocuğu yere fırlattı. Ama Athena *onu komşu şehre taşıyıp Kraliçe Alcmene'ye götürdü*. *Onun yeni anne olduğunu bilmiyordu, zavallı bir bulunmuş çocuk oldu-ğundan Alcmene'ye çocuğu hayırseverlik hatırına yetiştirme-si için yalvardı*. Bu garip kaza gerçekten olağanüstü! Ço-cuğun kendi annesi onun ölmesine, annelik içgüdüsün-den gelen görevi hiçe sayarak göz yumuyor ve çocuğa karşı nefretle dolu olan üvey annesi bilmeden düşmanı-nı kurtarıyor.¹ Herkül, Hera'nın göğsünden sadece bir-kaç damla içebilmişti ama ilahi süt ona ölümsüzlüğü bahşetmek için yeterliydi. Hera'nın, beşiğinde uyuyan çocuğu iki yılanla öldürme teşebbüsü başarısızlığa uğ-radı, çünkü çocuk uyandı ve hayvanları ellerinin tek bir sıkışıyla ezdi. Herkül daha çocukken haksız bir ceza-landırma yüzünden öfkelenip öğretmeni Linos'u öldür-dü. Amphitryon gencin vahşiliğinden korkup onu ço-banlarla beraber dağlara keçi sürüleriyle ilgilenmeye gönderdi. Bazılarının dediğine göre tıpkı Amphion ve Zethus, Kiros, Romulus gibi tamamen onların arasında yetişti. Burada doğanın özgürlüğünde avlanarak yaşa-dı.²

¹ Diodorus Siculus, Stuttgart, 1831, Kitap IV, s. 9

² Preller, *a.g.e.*, cilt II, s. 123.

Herkül miti bazı özellikleriyle Krishna kahramanının Hindu destanını akla getiriyor; o da birçok kahraman gibi çocukken öldürülmekten kurtuluyor ve bir çoban karısı olan Iasodha tarafından büyütülüyor. Kral Kansa çocuğu öldürmesi için kötü dişi bir iblis gönderiyor. İblis evde bebeği emzirme işini alıyor ama Krishna onu tanıyor ve emerken o kadar kötü ısırtıyor ki –Hera gibi, öldürmek istediği Herkül’ü emzirirken- iblis ölüyor.

İsa

Luka İncili (1:26-35) İsa’nın doğuş kehanetini aşağıdaki gibi anlatır:

Ve altıncı ayda Tanrı melek Cebrail’i Nasıra adlı Celile şehrine, Davud’un soyundan *Yusuf adlı bir adamla evli bir bakireye* gönderdi; bakirenin adı Meryem’di. Melek ona gitti ve, “Selam olsun! Sen Tanrı’nın lütfuna eriştin, Tanrı seninle: Kadınlar arasında kutlusun,” dedi. Onu gören kız söylediklerini anlayamadı, bunun ne çeşit bir selam olduğunu anlamaya çalışıyordu. Melek ona, “Korkma, Meryem: zira Tanrı’nın lütfuna eriştin. Dinle, *hamile kalacak ve bir oğul doğuracaksın, adını İSA koyacaksın. O çok yüce olacak ve ona En Yücenin Oğlu denecek*: Yüce Tanrı ona atası Davud’un tahtını verecek. O da Yakup’un soyu üzerinde sonsuza kadar hüküm sürecek ve hükümdarlığının sonu gelmeyecek,” dedi. Sonra Meryem meleğe, “*Hiçbir erkekle görüşmedim, bu nasıl olabilir?*” dedi. Melek cevap verdi ve, “Kutsal Ruh sana gelecek, En Yüce’nin gücü seni gölgeleyecek: Bu yüzden senden doğacak o kutsal çocuğa *Tanrı’nın Oğlu denecek*,” dedi.

Bu yorum Matta İncili’nden (1:18-25) alınmıştır, İsa’nın doğuş ve çocukluğunu anlatır:¹

¹ İsa’nın çocukluk hikâyesinin, diğer kahramanın doğuş miti hikâye-

İsa Mesih'in doğuşu böyle oldu: Annesi Meryem'in, Yusuf'la evlendiğinde, onlar birlikte olmadan, *Kutsal Ruh'tan hamile kaldığı anlaşıldı*. Kocası Yusuf iyi bir adam olduğundan onu herkesin önünde utandırmak istemedi ve sessizce ondan ayrılmayı düşündü. Ama o böyle düşünürken *Tanrı'nın meleği rüyasında ona göründü* ve, "Yusuf, sen Davud'un soyundansın, Meryem'i karın olarak almaktan korkma: Onun hamile kalışı Kutsal Ruh'tandır. Bir oğul doğuracak ve adını İSA koyacaksınız: Halkını günahlarından kurtaracak," dedi. Tüm bunlar Tanrı'nın peygamberi aracılığıyla söylediği şu söz yerine gelsin diye yapıldı: "Dinleyin, bir bakire hamile kalacak ve bir oğul doğuracak, adını İmmanuel koyacaklar, ki bu, Tanrı bizimle demek," dedi. Sonra Yusuf uykusundan uyandı ve Tanrı'nın meleğinin istediği gibi yaptı, Meryem'i karısı olarak aldı: *İlk oğlunu doğurmadan ona dokunmadı*: Çocuğun adını İSA koydu.

Burada Luka İncili'ndeki (2:4-20) İsa'nın doğuşunun detaylı hikâyesini ekliyoruz:

Yusuf da hamile karısı Meryem'le beraber kaydolmak için Celile'den, Nasıra şehrinin dışına, Yahudiye'ye, Davud'un şehri Beytlehem'e gitti. (çünkü Davud'un soyundandı.) Durum böyleydi, onlar oradayken Mer-

leriyle tüm benzerliğini düzgün bir biçimde göstermek için, yazar karşılık gelen paragrafları farklı İncil yorumlarından alıp, geleneksel sıralamaya ve bölümlerin özgünlüğüne uymadan tekrar düzenlemeyi uygun görmüştür. Bu bölümlerin zamanı, kökeni ve özgünlüğü W. Soltan, *Birth History of Jesus Christ* (Leipzig, 1902) adlı kitabında kısaca özetlenmiş ve tartışılmıştır. Aktarılmış İncil yorumlarının –ki Usener: "The Birth and Childhood of Christ," in *Lectures and Essays* (Leipzig, 1907) adlı eserine göre birbiriyle çelişiyor, hatta birbirlerini dışlıyorlar- birbirine yakın yerleştirilmeleri ya da bırakılmaları tam olarak doğuş mitlerindeki açıkça çelişkili olan unsurların, bu çelişkiler tek bir destanla ya da onun farklı yorumlarıyla karşılaşacak olsa bile (örneğin Kiros miti gibi), bu araştırmayla aydınlatılmak istenmesi nedeniyle yapılmıştır.

yem'in doğurma vakti geldi. *İlk oğlunu doğurdu, kundaklara sarıp ahırın yemliğine yatırdı;*¹ çünkü handa onlar için yer kalmamıştı. Aynı yerde geceyi sürülerinin yanında nöbet tutarak kırlarda geçiren çobanlar vardı. Tanrı'nın meleği onlara geldi, Tanrı'nın görkemi etraflarını aydınlattı, çok korkuyorlardı. Melek onlara, "Korkmayın, size ve bütün halka büyük sevinç yaşatacak bir haber getirdim. Bugün size Davud'un şehrinde bir Kurtarıcı doğdu, Tanrı'nın Mesih'i. Bu sizin için bir işaret: Bebeği kundaklara sarılmış halde bir yemlikte yatarken bulacaksınız," dedi. Birdenbire meleğin yanında kutsal varlıklardan oluşan büyük bir kalabalık belirdi, Tanrı'yı övüyor ve, "En Yüce Tanrı'yı övün ve dünyada insanlara barışçıl, iyi niyetli davranın," diyorlardı. Melekler onlardan uzaklaşıp cennete gittiklerinde çobanlar birbirlerine, "Beytlehem'e gidelim, Tanrı'nın bize bildirdiği bu şeyi görelim," dediler. Aceleyle gidip Meryem, Yusuf ve yemlikte yatan bebeği buldular. Bebeği görünce çocukla ilgili onlara anlatılanları her tarafta bildirdiler. Onları duyanlar çobanların anlattıklarına şaşırıp kaldılar. Meryem ise tüm bunları kalbinde saklayıp uzun uzun düşünüyordu. Çobanlar onlara anlatıldığı gibi duydukları ve gördükleri her şey için Tanrı'yı yüceltip övdüler.

Şimdi ikinci bölümde Matta'nın hikâyesine devam edeceğiz:

İsa, Yahudiye'nin Beytlehem şehrinde, kral Hirodes zamanında doğduğunda *doğudan Kudüs'e bilge adamlar* geldi, "Yahudilerin Kralı olarak doğan nerede? Doğuda onun yıldızını gördük ve ona tapmaya geldik," dediler.

¹ İsa'nın bir mağarada doğuşunu ve doğum yerinde tipik hayvanların olmasını (öküz ve eşek) düşünerek karşılaştırın: Jeremias, *Babylonisches im Neuen Testament* (Leipzig, 1905, s. 56); ve Preuschen, "Jesu Geburt in einer Höhle," *Zeitschrift für die Neutest. Wissenschaften*, (1902, s. 359).

Kral Hirodes bunları duyunca o ve bütün Kudüs halkı kaygılandı. Bütün baş din adamlarını ve halkın din bilgilerini toplayıp Mesih'in nerede doğması gerektiğini sordu. Ona, "Yahudiye'nin Beytlehem şehrinde," dediler, "Zira peygamber böyle yazmıştır. Ve sen Yahuda'daki Beytlehem, Yahuda önderlerinin arasında hiç değersiz değilsin, zira senden İsrail halkımı yönetecek bir Önder çıkacak."

Bunun üzerine Hirodes doğudan gelen bilgileri gizlice çağırıp onlardan yıldızın ne zaman görüldüğünü öğrendi. Onları Beytlehem'e gönderip, "Gidin, çocuğu dikkatlice arayın, onu bulunca bana yine haber verin, ben de gelip ona tapabileyim," dedi. Kralı dinledikten sonra yola çıktılar; lo, doğuda gördükleri yıldız, onlara yol gösteriyordu, çocuğun olduğu yere varınca durdular. Yıldızı görünce olağanüstü bir sevinçle doldular.

Eve girip çocuğu annesi Meryem'le görünce yere kapanıp ona tapındılar; hediyelerini açıp ona altın, tütüsü ve mür sundular. Sonra gördükleri bir rüyada Tanrı tarafından Hirodes'in yanına dönmemeleri için uyarılınca ülkelerine başka yoldan döndüler. Onlar gidince *Tanrı'nın meleği rüyasında Yusuf'a göründü, "Kalk, çocuğu ve annesini alıp Mısır'a kaç, sana haber verene kadar da orada kal, zira Hirodes çocuğunu öldürmek için araya-cak,"* dedi. Yusuf uyanınca çocuğu ve annesini alıp gecedan Mısır'a doğru yola çıktı. Hirodes'in ölümüne kadar orada kaldı. Bunu Tanrı'nın peygamber aracılığıyla söylediği yerine gelsin diye yaptı: "Oğlumu Mısır'dan çağırdım."

Hirodes bilge adamların onu kandırdığını anlayınca çok öfkелendi ve onlardan özenle ve sabırla öğrendiği zamana göre *Beytlehem ve bütün çevresindeki iki yaş ve altı çocukları öldürttü...*

Hirodes ölünce Tanrı'nın meleği rüyasında Mısır'daki Yusuf'a göründü, "Kalk, çocuğu ve annesini alıp İsrail topraklarına git, zira *çocuğun hayatını isteyenler öldü.*" Yusuf uyandı, çocuğu ve annesini alıp İsrail topraklarına gitti. Ama Yahudiye'de Hirodes'in oğlu Arhelas'ın hükmettiğini duyunca oraya gitmekten korktu. Rüyada Tanrı tarafından uyarılınca Celile tarafına döndü. Peygamberlerin söylediği, "O Nasıralı olacaktır," sözü yerine gelsin diye Nasıra denen şehre yerleşti.¹

Diğer dinlerin kurucularının da İsa'nınkilere benzer doğuş mitleri aktarılmıştır, mesela M.Ö. 1000 yılında yaşadığı söylenen Zerdüşt'ün. Annesi Dughdova *hamileliğinin altıncı ayında* rüyasında kötü ve iyi ruhların karnındaki Zerdüşt için savaştıklarını görür; bir canavar Zerdüşt'ü annesinin karnından koparır ama bir ışık tanrısı ışık boynuzuyla canavarla savaşır ve bebeği anne karnına geri koyar, Dughdova'ya üfler ve kadın tekrar hamile olur. Uyanınca korkuyla bilge bir rüya yorumcusuna koşturur, yorumcu harika rüyayı üç gün geçmeden açıklayamaz. Sonra, taşıdığı çocuğun çok önemli bir adam olacağını söyler, kaderinde vardır; kara bulut ve ışık dağı, onun ve oğlunun önce hükümdarlar ve diğer düşmanlar gibi birçok denemeden geçeceğini ama sonunda tüm tehlikeleri atlatacaklarını gösterir. Dughdova hemen eve döner ve kocası Pouruşaspa'yı olan her şey hakkında bilgilendirir. Doğuşundan hemen sonra çocuk güler; bu kendine dikkat çektiği ilk mucizesidir.

¹ Son araştırmalara göre, Mesih'in doğuş hikâyesinin, beş yüzyıldan daha eski olan Mısır kraliyet mitiyle çok büyük bir benzerlik gösterdiği söylenir; bu hikâye III. Amenophis'in doğuşunu anlatır. Burada da yine aynı olaylar olur; bekleyen kraliçeye oğlun doğuşuna dair ilahi kehanet, ilahi ateşle hamile kalışı, yeni doğan çocuğu besleyen ilahi inekler, kralların saygısı ve benzeri. Bu bağlamda karşılaştıran: A. Malvert, *Wissenschaft und Religion*, Frankfurt, 1904, s. 49 ; Profesör Idleib, *Feuilleton of Frankfurter Zeitung*, November 8, 1908.

Büyücüler çocuğun doğuşunu, krallığın prensi Durânsarûn için felaket habercisi olarak duyururlar, prens geç kalmadan çocuğu bıçaklamak için Pourușaspa'nın evine gider. Ama eli felç olur ve işini bitiremeden ayrılmak zorunda kalır; bu ikinci mucizedir. Kısa bir süre sonra, kötü şeytanlar çocuğu annesinden çalıp öldürmek için çöle götürürler ama Dughdova zarar görmemiş çocuğu uyur halde bulur. Bu üçüncü mucizedir. Daha sonra, Zerdüş, kralın emriyle dar bir geçitte, bir öküz sürüsüne çığnettirmeye çalışılır.¹ Ama sığırların en büyüğü çocuğu bacakları arasına alır ve onu zarar görmekten korur. Bu dördüncü mucizedir. Beşinci neredeyse bir öncekinin tekrarıdır: Sığırların yapamadığını atların başarması beklenir. Ama tekrar, çocuk diğer atların toynaklarından bir at tarafından korunur. Bunun üstüne Dughdova yaşlı kurtlar yokken kurt inindeki yavru kurtları öldürtür ve Zerdüş'ü onların yerine yatırır. Tanrı çocuğa zarar veremesinler diye öfkeli kurtların çenelerini kapatır. Onların yerine iki ilahi inek gelir ve memelerini içmesi için çocuğa sunar. Bu Zerdüş'ün hayatını koruyan altıncı mucizedir.²

Benzer temalar Buda'nın hikâyesinde de görülür (İsa'dan altı yüzyıl önce); örneğin ailenin uzun süre ço-

¹ Çok benzeri özellikler, Justin tarafından aktarılan Kelt destanı Habis'te de bulunur. Kralın kızının gayrimeşru çocuğu olarak Habis, kral büyükbabası Gargoris tarafından her çeşit işkenceye maruz kalmış ama her zaman ilahi takdirle kurtulmuştur, ta ki bir gün büyükbabası onu tanıyıp kraliyeti üstlenene kadar. Zerdüş efsanesinde olduğu gibi çok farklı zulüm yöntemlerinden tam bir seri vardır. En başta terk edilmiş ama vahşi hayvanlar tarafından beslenmiş; sonra dar bir geçitte bir sürüyle çığnenmek istenmiş; sonra aç hayvanların önüne atılmış ama onlar yine de onu beslemiş ve sonunda denize atılmış ama yavaşça kıyıya vurmuş, bir geyik tarafından beslenmiş ve onun yanında büyümüştür.

² Krş. Spiegel, *a.g.e.*, cilt I., s. 688 ; ayrıca bkz. Brodbeck, *a.g.e.*

cuk sahibi olamaması, rüya, oğlanın açık havada doğuşu, annenin ölümü ve yerine üvey annenin geçişi, doğuşun krallığın hükümdarına duyurulması ve daha sonra çocuğun tapınakta kaybedilmesi gibi.¹

Siegfried

Eski İskandinav Thidreksagası, 1250 yılında bir İzlandalı tarafından kaydedildiği haliyle, sözlü gelenek ve eski şarkılara göre, Siegfried'ın doğuş ve gençlik hikâyesini anlatır.² Tarlungaland kralı Sigmund, bir seferden dönüşünde, Hispania kralı Nidung'un kızı olan karısı Sisibe'yi sürgün eder; Sisibe ilgisini reddettiği Kont Hartvin tarafından *bir hizmetçiyle uygunsuz ilişki* yaşamakla suçlanır. Kralın danışmanları masum kraliçeyi öldürmek yerine sakatlamayı önerirler, Hartvin'e güvence olarak krala getirmesi amacıyla ormanda kadının dilini kesmesi emredilir. Arkadaşı Kont Hermann bu zalim emrin yerine getirilmesine karşı çıkar ve krala bir köpek dili sunmayı teklif eder. İki adam şiddetli bir kavga sürdürürken, *Sisibe olağanüstü güzel bir oğlan doğurur; cam bir tekne alır, çocuğu kundağına sardıktan sonra cam tekneye yerleştirir, tekneyi özenle kapatır ve yanına koyar. Kont Hartvin kavgada yenilir ve yere düşerken cam tekneyi tekmeler, böylece tekne nehre düşer. Kraliçe bunu görünce bayılır ve kısa bir süre sonra da ölür. Hermann geri dönüp krala her şeyi anlatır ve ülkeden sürülür. Bu arada cam tekne denize doğru akıntı yönünde sürüklenir ve çok geçmeden akıntı yön değiştirir. Sonra tekne bir kayalığa doğru yüzer ve sular çekilince teknenin*

¹ İsa'nın hikâyesindeki gibi; Luke 2:41-49'la karşılaştırın.

² Krş. August Rassmann, *Die deutsche Heldensage und ihre Heimat*, Hanover, 1857-8, cilt II, s. 7; kaynaklar için bkz. Jiriczek, *Die deutsche Heldensage* ve Piper'in *Die Nibelungen*, Kürschner's *German National Literature* cildine giriş yazısı.

olduğu yer tamamen kuru kalır. Teknenin içindeki çocuk biraz büyümüştür, tekne kayaya çarptığında kırılır ve çocuk ağlamaya başlar. Çocuğun ağlamasını *dişi bir geyik* duyar, onu ağzıyla alır ve yuvasına götürür. Orada onu kendi yavrusuyla beraber emzirir. Çocuk geyiğin ininde on iki ay yaşadıktan sonra dört yaşındaki çocukların boyuna ve gücüne erişmiştir. Bir gün ormana gider, orada dokuz yıldır çocuksuz bir evlilik sürdüren, bilge ve hünerli demirci Mimir'le yaşar. Mimir, peşinde vefalı geyikle çocuğu görmüş, onu evine götürmüş ve kendi oğlu olarak yetiştirmeye karar vermiştir. Ona Siegfried adını verir. Siegfried, Mimir'in evinde kısa sürede büyük bir endam ve güç elde eder ama inatçılığı Mimir'in onu başından atmasına neden olur. Çocuğu ormana gönderir, orada Mimir'in kardeşi ejderha Begin'in onu öldürmesi planlanmıştır. Ama Siegfried ejderhayı yener ve Mimir'i öldürür. Sonra Brunhild'e gider, o da Siegfried'a anne babasının isimlerini verir.

Siegfried'in gençlik hikâyesine benzer bir Avustralasya¹ destanı Wolfdietrich'in doğuşunu ve gençliğini anlatır.² Onun annesi de aynı şekilde, reddettiği, seferden dönen Konstantinopolis kralı Hugdietrich'e kraliçe hakkında çok kötü şeyler anlatan bir derebeyi tarafından sadakatsizlik ve şeytanla ilişkiye girmekle suçlanmıştır.³

¹ Avustralya, Yeni Zelenda, Yeni Gine adası ve Pasifik Okyanusu'ndaki komşu adaları kapsayan bölge.

² Krş. *Deutsches Heldenbuch*, Berlin, 1871, cilt I, Kısım III. Amelung ve Jaenicke tarafından düzenlenmiştir, ayrıca Wolfdietrich destanının ikinci bir yorumunu da kapsar.

³ Kadının reddettiği bir talip tarafından iftiraya uğraması, terk etme ve çocuğun bir hayvan tarafından emzirilmesi (geyik) Genovefa ve oğlu Schmerzenreich'in hikâyesinin çekirdeğini oluşturur. Grimm kardeşler tarafından anlatılmıştır: *Deutsche Sagen*, Berlin, 1818, cilt II, s. 280. [A.g.e. Grimm Masalları adıyla Türkçeye çevrilmiştir, çev.: Saffet Günersel, Pinhan Yayıncılık, 2011, İstanbul.] Burada yine

Kral çocuğu öldürmesi için sadık Berchtung'a teslim eder ama Berchtung öldürmek yerine çocuğu ormanda bırakır. Kendi kendine düşüp ölümü bulacağını umut ederek su kenarına koyar. Ama gülüp oynayan çocuk sağ salim kalır ve vahşi hayvanlar bile –gece suya gelen aslanlar, ayılar ve kurtlar- ona zarar vermezler. Çok şaşırان Berchtung çocuğu kurtarmaya karar verir. Onu bir avlak bekçisine teslim eder, bekçi karısıyla beraber çocuğu yetiştirir ve adını Wolfdietrich koyar.¹

Bu bağlamda üç diğer kahraman destanından daha bahsedilebilir: İlk olarak üçüncü yüzyıl Fransız destanı Horn var; Aluf'un oğlu Horn, denize bırakıldıktan sonra Kral Hunlaf'ın sarayına ulaşır ve sayısız maceradan sonra kralın kızı Rimhilt'i eş olarak kazanır. İkinci olarak, Siegfried'ı düşündüren bir detay hünerli demirci Wieland'in destanında görülür; iğrenç bir şekilde öldürülen babasının intikamını aldıktan sonra ustaca bir ağacın gövdesine kapanmış ve öğretmenlerinin hazineleriyle yüklenmiş halde Weser nehrinden aşağı doğru yüzer. Son olarak, Kral Arthur destanı ilahi ve insani kökenler. Terk edilme, alt sınıftan bir adamla ilk yıllarını geçirme konularını içerir.

Lohengrin

Efsanevi Kuğulu Şövalye'nin (bildiğimiz Fransız Chevalier *au cigne*) etrafında şekillenen geniş ölçüde dağıl-

vefasız iftiracı kraliçeyi ve çocuğu boğmayı önerir. Edebi ve tarihi yönlendirme için karşılaştırın: L. Zacher, *Die Historie von der Pfalzgräfin Genovefa* (Koenigsberg, 1860) ve B. Seuffert, *Die Legende von der Pfalzgräfin Genovefa* (Wurzburg, 1877). Sadakatsizliklerinden şüphelenilen ve terk edilmeyele cezalandırılan kadınların benzer efsaneleri *Inzestmotiv* kitabımın on birinci bölümünde tartışılıyor.

¹ Hayvan motifinin aynı şekilde vurgulanması Hindu kurt çocuk Schlû destanında da geçiyor. Krş. Jülg, *a.g.e.*

mış destan gruplarının kökenlerinde çok eski Kelt gelenekleri bulunabilir. Aşağıdaki yorum, bu temanın Wagner tarafından dramatize edilmiş olmasıyla tanınmıştır. Lohengrin'in hikâyesi, Kuğulu Şövalye, ortaçağ Alman destanından aktarılan (Junghaus tarafından modernize edilen) ve Grimm kardeşler tarafından "Brabant'taki Lohengrin" adıyla kısaca düzeltilen halidir.¹

Brabant ve Limburg Dükü geride adı Els ya da Elsa olan genç kızından başka varis bırakmadan öldü; ölüm döşğinde kızını yardımcılarından Friedrich von Telramund'a önerdi. Cesur savaşçı Friedrich, kızın onunla evlenme sözü verdiği şeklinde sahte bir iddia öne sürerek genç düşesin kendisini ve topraklarını istemek için cesaretlendi. Kız kararlılıkla evlenmeyi reddetti. Friedrich kızı İmparator Heinrich'e (Avcı Kuş) şikayet etti. Verilen karar kızın bir savaşçı kahraman yoluyla ölümüne bir dövüşte kendisini ona karşı savunmasıydı. Bu sözde ilahi yargılamada, Tanrı zaferi masum olana verecek ve suçlu yenilecekti. Kimse onun için dövüşmek istemeyince genç düşes Tanrı'ya onu kurtarması için şevkle dua etti ve çok uzaklarda Montsalvatsch'ta Kutsal Kâse Konseyi'nde çan sesi duyuldu. Bu işaret acil yardıma ihtiyacı olan birinin varlığını gösteriyordu. Bu yüzden Kutsal Kâse kurtarıcı olarak Parsifal'in oğlu Lohengrin'i göndermeye karar verdi. Lohengrin tam ayağını üzengiye koyacakken *bir kuğu sudan yüzerek geldi, arkasında bir sandal çekiyordu*. Lohengrin kuğuyu görür görmez bağırdı: "Atı yemliğe geri götür; beni nereye götürürse götürsün bu kuşu takip edeceğim." Tanrı'nın her şeyi yapabileceğine inanarak sandalda yanına hiç yiyecek almadı. Beş gün ilerledikten sonra, kuğu gagasını suya daldırdı, bir balık yakaladı, yarısını yedi,

¹ Junghaus, *Lohengrin*, Reclam basımı; Grimm kardeşler, *a.g.e.*, cilt II, s. 306.

kalan yarısını da yemesi için prene verdi. *Şövalye kuğu tarafından böyle beslendi.*

Bu arada Elsa liderlerini ve çalışanlarını Antwerp'te bir toplantıya çağırdı. Tam toplantının olacağı gün, bir kuğu nehirden (Scheldt nehri) yukarı doğru yüzerken görüldü. arkasında bir sandal çekiyordu ve sandalın içindeki Lohengrin kalkanının üzerinde uyuyordu. Kuğu hızla kıyıdan karaya çıktı, prens neşeyle karşılandı. Kuğu birden tekrar yüzmeye başladığında miğferini, kalkanını ve kılıcını sandaldan ancak alabilmişti. Lohengrin düşese yapılan yanlışı işitti ve istekle onun savunucusu olmayı kabul etti. Elsa tüm akrabalarını ve tebaasını çağırdı. Mainz'de Lohengrin ve Friedrich'in imparatorun huzurunda dövüşebileceği bir yer hazırlandı. Kutsal Kâse'nin kahramanı, Friedrich'i yendi. Friedrich düşese yalan söylediğini itiraf etti ve bir balıyla idam edildi. Uzun zamandır sevgili olduklarından Elsa ödül olarak Lohengrin'e verildi; ama Lohengrin ona *soyuyla ya da nereden geldiğiyle ilgili tüm sorulardan kaçınması için gizlice ısrar etti.* Yoksa onu hemen bırakması gerekir ve kız onu bir daha asla göremezdi.

Bir süre boyunca çift huzur ve mutluluk içinde yaşadı. Lohengrin, topraklarında bilge ve güçlü bir hükümdar oldu; imparatorluğuna Hunlara ve putperestlere karşı seferleriyle de iyi hizmet etti. Ama bir gün şöyle bir şey oldu; mızrağını atarken Cleve Kontu'nu atından düşürdü ve Kont kolunu kırdı. Cleve Düşesi kızgındı; kadınların arasında, "Lohengrin yeterince cesur olabilir ve iyi bir Hristiyan da benziyor; ancak *bu topraklara yüzerek nereden geldiğini kimse bilmediğinden* asaletine pek önem verilmemesi ne acı," dedi. Bu sözler Brabant Düşesi'nin kalbini parçaladı, hissettikleriyle kızarıp bozardı. Geceleyin, kocası onu kollarında tutarken ağladı. Lohengrin, "Sorun nedir, Elsa, kıymetlim?" dedi. Kadın cevapladı;

"Cleve Düşesi çok üzölmeme sebep oldu." Lohengrin sessiz kaldı ve daha fazla soru sormadı. İkinci gece aynı şey tekrarlandı. Ama üçüncü gece, Elsa kendini daha fazla tutamadı ve konuştu: "Lordum, beni azarlamayın! Çocuklarımızın hatırına nerede doğduğunu bilmek istiyorum; zira kalbim bana üst sınıftan olduğunu söylüyor." Gün doğduğunda Lohengrin nereden geldiğini, babasının Parsifal olduğunu ve onu Kutsal Kâse Konseyi'nden Tanrı'nın gönderdiğini halk içinde ilan etti. Sonra düşesin ona doğurduğu iki çocuğunu çağırdı. Onları öptü ve borusuna ve kılıcına iyi bakmalarını söyledi. Onları arkadaşla bırakacaktı. "Şimdi, gitmeliyim," dedi. Düşese annesinin ona verdiği küçük bir yüzük bıraktı. Sonra arkadaş kuğu arkasında sandalla hızla yüzerek geldi; prens bindi ve suyu geçti. Kutsal Kâse hizmetine geri döndü. Elsa gittikçe zayıf düştü. İmparatoriçe genç oğlan Lohengrin'i babasının hatırına yanında tutmaya karar verdi. Onu kendi çocuğu gibi yetiştirecekti. Dul Elsa hayatının geri kalanı boyunca, ona geri dönmeyen sevgili kocası için ağladı ve yas tuttu.¹

Lohengrin destanını sonu en başa gelecek şekilde ters çevirince - mitlerde genel olarak bulunan motiflerin yeniden düzenlenmesi, hatta dönüşmesi bazında - artık bize tanıdık gelen destan tipiyle karşılaşıyoruz: Babasıyla aynı adı taşıyan bebek Lohengrin, denizde bir teknenin içinde yüzer ve kıyıya bir kuğu tarafından taşınır. İmparatoriçe onu oğlu olarak evlat edinir ve çocuk cesur bir kahraman

¹ Grimm kardeşler (a.g.e., cilt II., s. 306) esrinde Kuğulu Şövalye'nin altı yorumundan daha bahseder. Grimm kardeşlerin bazı peri masalları - "The Six Swans" (No. 49), "The Twelve Brothers" (No. 9), ve "Seven Ravens" (No. 25) gibi, *Kinderand Hausmärchen*'ın üçüncü cildinde belirtilen benzerlikleri ve farklarıyla - aynı mitolojik döngüye aitler. H. Leo, *Beowulf* (Halle, 1839), ve Görre, *Introduction to Lohengrin* (Heidelberg, 1813) adlı eserlerde de aynı döngüye ait daha fazla esas bulunabilir.

olur. Ülkedeki soylu bir kızla evlenince ona köklerini sormasını yasaklar. Emre karşı gelinince olağanüstü kökenlerini ve ilahi görevini açıklamak zorunda kalır. Sonrasında kuğu onu sandalında Kutsal Kâse Konseyi'ne geri taşır.

Kuğulu Şövalye destanının diğer yorumları, motiflerin bu asıl düzenlemelerine sadık kaldılar; buna rağmen bu yorumların peri masalı unsurlarıyla kaynaştırıldıkları da görülür. Kuğulu Şövalye destanı, *Flemish People's Book*'ta¹ anlatıldığı gibi, en başında Flanders kralı Oriant'ın karısı Beatrix'ten doğan yedi çocuğun² doğuş hikâyesini içerir. Matabruna, orada olmayan kralın kötü annesi, çocukların öldürülmesini ve onların yerine anelerine yedi yavru köpek verilmesini emreder. Ama hizmetkâr, çocukları terk etmekle yetinir. Çocuklar Helias adında bir keşiş tarafından bulunur ve büyüyene dek bir keçi tarafından beslenir. Beatrix zindana atılır. Daha sonra Matabruna çocukların kurtarıldıklarını öğrenir; sürekli tekrar ettiği onları öldürme emri, avcısının bariz itaatini kanıtlayarak, çocukların doğuş zamanlarında taktıkları gümüş zincirleri getirmesine neden olur. Oğlanlardan biri – üvey babasının ardından Helias adını almıştır - zincirini saklar. Bu yüzden de zincirleri çıkarılır çıkarılmaz kuğuya dönüşen kardeşlerinin kade-

¹ Grimm, *Deutsche Sagen*, cilt I., s. 29.

² Kral Lamissio'nun terk edilişinin eski Lombard masalı, Paulus Diaconus tarafından anlatılmıştır (L, 15), benzer bir olayı gösterir. Halktan bir kadın yedi yeni doğmuş çocuğunu bir dalyana atmıştı. Kral Agelmund oradan geçti ve mızrağıyla yüzlerini döndürüp merakla çocuklara baktı. Çocuklardan biri mızrağı tutunca kral bunu iyi bir işaret olarak gördü; bu çocuğun göletten çıkarılıp bir sütanneye verilmesini emretti. Çocuğu onların dilinde "lama" denen göletten çıkarırken ona Lamissio adını verdi. Çocuk büyüyüp korkusuz bir şampiyona dönüştü ve Agelmund'un ölümünden sonra Lombard kralı oldu.

rinden kurtulur. Matabruna kraliçenin köpeklerle olan bağını kanıtlamaya gönüllü olur. Onun teşvikiyle eğer bir savaşçı şampiyon onu savunmak için ortaya çıkmazsa Beatrix'in öldürülmesine karar verilir. Kadın muhtaç kalınca Tanrı'ya dua eder ve Tanrı kurtarıcı olarak oğlu Helias'ı gönderir. Diğer kardeşler de başka zincirlerle kurtarılır. Biri dışında ki onun zinciri çoktan eritilmiştir. Kral Orient hükümdarlığı oğlu Helias'a verir. Bu kötü Matabruna'nın yanmasına neden olur. Bir gün, Helias kuğu kardeşini sarayı çevreleyen gölde bir sandal çekerken görür. Buna ilahi bir işaret olarak bakar; kendini hazırlar ve sandala çıkar. Kuğu onu nehirlerden göllerden geçerek Tanrı'nın ona gitmesini emrettiği yere götürür. Bunu, Lohengrin destanıyla benzer olarak, haksız yere suçlanan düşesin özgür kalışı ve kahramanın onun kızı Clarissa'yla evlenişi takip eder; ona da kocasının kökenlerini sorması yasaklanır. Evliliklerinin yedinci yılında emre uymaz ve soruyu sorar; bundan sonra Helias kuğunun sandalıyla eve döner. En sonunda kuğu kardeşi de serbest bırakılır.

Lohengrin destanının karakteristik özellikleri - ilahi kahramanın aynı geldiği gizemli şekilde yok oluşu; efsanevi motiflerin yaşlı kahramanın hayatından aynı adı taşıyan genç kahramana aktarılması (mit oluşumunda evrensel bir yöntem) - Sceaf'ın Anglo-Lombard destanında da belirtilmiştir. Sceaf, en eski Cermen destanı Anglo-Saxon Beowulf'un girişinde de görünür. Burada adı Scefung Scyld'dir ("Sceaf'ın oğlu" anlamına gelir) ve kökenine, bulunmuş bir çocuk oluşuyla değinilir. En eski efsane, adını çok küçük bir çocukken bir yabancı olarak, bir teknenin içinde bir demet buğdayın üzerinde kıyıya vurduğu için aldığını anlatır (Anglo-Saxon: *sceaf* bir demet buğday demektir). Denizin dalgaları onu, savunmaya yazgılı olduğu ülkenin kıyısına taşır. Orada

oturanlar gelişini bir mucize gibi karşılarlar. Onu yetiştirir, daha sonra da onu ilahi bir temsilci olarak görüp kralları yaparlar.¹ Baba hakkında anlatılanlar şimdi Beowulf destanında Scyld denen oğluna geçer.² Bedeni ölümünden önce emredildiği üzere krallara layık bir ihtişamla tayfasız bir gemiyle denize gönderilip terk edilir. Bu yüzden, bu özelliği bir kez daha kanıtlayıp Lohengrin destanıyla benzer olarak, baba ve oğlun efsanevi özdeşliğiyle, aynı babasının kıyıya vardığı gizemli şekilde kaybolur.

¹ Krş. Grimm, *Deutsche Sagen*, cilt I, s. 306; cilt III, s. 391; ve Leo, *a.g.e.*, s. 24.

² *Scaf*, Almanca'da *Schaffing* ("varil") anlamına gelir, bu da Leo'nun (a.y.) Scyld'e Scefing denmesiyle de bağlantı kurarak, Scaef ya da Schf adında bir babası olmadığını, kendisinin dalgalarla kıyıya vuran çocuk olarak "varilin oğlu" (*Schaffing*) adını aldığını düşünmesine neden oldu. Beowulf ismi, Grimm kardeşler tarafından *Bienen-Wolf* ("olmak-kurt") olarak açıklanır, H. von Wolzogen'e göre (*Beowulf*un Almanca Reclam basımının çevirmeni) özünde *Bärwelf* yani *Jungbär* ("ayı yavrusu" veya "ayı eniği") anlamına gelir, bu da çocukların suya "enikler" olarak atıldığı Guelphlerin kökeninin destanını düşündürür. Grimm, *Deutsche Sagen*, cilt II, s. 233.

II. Mitlerin Yorumlaması

Bu çeşitli kahraman mitlerinin ÜSTÜNKÖRÜ incelenmesi birtakım aynı ortak özellikleri şiddetle ortaya çıkarır; tipik bir temeli olan bu özelliklerden, bir bakıma, standart bir destan oluşturulabilir. Bu durum yaklaşık olarak, dışarıdan birbirinden farklı görülen vücutlara, arkasından ışık vererek bakıldığında küçük farklar dışında sıkça görülen ideal insan iskeletininkine karşılık gelir. Bazı mitlerin özgün özellikleri ve özellikle asıl örnek üzerinden yapılan bariz yavan değişimleri, tam olarak sadece mit yorumlamasıyla açıklanabilir.

Standart destanın kendisi şu taslağa göre açıklanabilir: Kahraman en seçkin anne babanın çocuğudur, genellikle kralın oğludur. Kökeninde, dış yasak ve engellere bağlı olarak, ilişkiye girmeme, uzun süreli kısırlıklar ya da ebeveynlerin gizli cinsel ilişkileri gibi zorluklar vardır. Hamilelik öncesinde veya sırasında, bir rüya ya da kâhin şeklinde bir kehanet ortaya çıkar; bu kehanet, onun doğuşuyla ilgili uyarıda bulunur ve genelde babayı (ya da onun temsilcisini) tehlikelerle tehdit eder. Genelde bir kutunun içinde suya bırakılır. Sonra hayvanlar ya da alt sınıftan birileri tarafından (çobanlar) kurtarılır ve dişi bir hayvan ya da mütevazı bir kadın tarafından emzirilir. Büyüdükten sonra seçkin ailesini oldukça becerikli bir şekilde bulur. Bir yandan babasından intikamını alır, diğer yandan kendini kanıtlar. Sonunda sınıf ve onurunu elde eder.¹

¹ Bu taslağın ayrı öğelerinin daha fazla özelliği, Lessmann'ın denemelerinde, "Die Kyrossage in Europe" (a.y.) sonuç kısmında görülür.

Taslakta gösterildiği gibi, kahramanın anne babasıyla olan normal ilişkilerinin tüm bu mitlerde sürekli bozulduğu görülür, bu nedenle kahramanın doğasında bir şeylerin böyle bir bozukluk yarattığı düşünülebilir ve bunun nedenlerini bulmak pek de zor değildir. Kıskançlığa, hasede, iftiraya herkesten daha fazla maruz kalan kahraman için, anne babasından gelen kökenleri sıklıkla en büyük stres ve utanç kaynağı olması kolayca anlaşılabilir ve belki kahramanlık zamanının modern taklitletinde de bu motifin üzerinde durulmuştur. "Peygamber kendi ülkesi ve babasının evi dışında onursuz değildir," eski deyişi, anne babasını, kız ve erkek kardeşlerini veya oyun arkadaşlarını tanıdığımız insanları peygamber olarak kabul etmenin pek de kolay olmadığından başka bir anlama gelmez. Kahramanın ailesini reddetmesi belli bir zorunluluk gibi görünür; tanınmış Meyerbeer operası, kahramanın görevi için onu şefkatle seven annesini bile terk etmesinin ve reddetmesinin doğrulanması üzerine kurulmuştur.

Ancak kahramanı, ailesiyle ilişkilerini kesmesine mecbur bırakan nedenleri araştırmayı derinleştirdikçe birtakım zorluklar ortaya çıkar. Sayısız araştırmacı mitlerin oluşumunu anlamanın, asıl kaynağa, yani bireysel hayal gücü yeteneğine gitmemizi gerektirdiğini vurgulamıştır.¹ Şu da gösterilmiştir ki bu hayal gücü yeteneği aktif ve kontrolsüz taşkınlık halinde sadece çocuklukta bulunur. Bu nedenle, genel olarak çok daha karmaşık ve daha yetersiz mitolojik ve artistik hayal gücünü anlamayı kolaylaştırmak için, ilk olarak çocuğun hayal gücü incelenmelidir.

Ama bu arada, daha karmaşık ruhsal etkinliklerin açıklanması için bulguların kullanımına izin verecek

¹ Kahramanı psikolojik anlamda insan arzu ve isteklerinin yansıması olarak yorumlayan Wundt'a göz atın. *A.g.e.*, s. 48.

kadar gelişmiş olmak yerine, çocuğun hayal gücü yeteneğinin incelenmesine ancak başlanmıştır. Çocuğun ruhsal hayatının eksik anlaşılmasının nedeni olarak, bu fazlasıyla hassas ve oldukça ulaşılmaz alanın karışıklığında yön gösteren güvenilir bir yol olmaması gibi, uygun gerecin olmaması da gösterilebilir. Bu çocuk duyguları hiçbir şekilde normal yetişkin bir insan üzerinde incelenemez. Bazı ruhsal rahatsızlıklar göz önüne alındığında, normal bireylerin normal ruhsal bütünlüğünün, tam olarak çocuksu aşırılıkları ve hayal gücünü aşmış ve unutmuş olmalarına dayandığı söylenebilir; bu yüzden de yol tıkanmıştır. Diğer taraftan, çocuklarda deneysel gözlem (ki genellikle sadece yüzeysel kalmalıdır) ruhsal süreçlerin araştırılmasında başarısızdır çünkü bizler tüm belirtilere neden olan güçleri doğru bir şekilde ortaya çıkarmakta etkin değiliz; bu yüzden de gerecimiz yoktur. Freud'un öğretilerinde gösterilen, çocuk kalmış ama diğer yönlerden yetişkin gibi görülen belli bir sınıf vardır, namı diğer psiko-nevrotikler. Bu psiko-nevrotiklerin çocuksu ruhsal hayatlarından vazgeçmediği söylenebilir. Psiko-nevrotiklerin çocuksu ruhsal hayatları olgunlaşırken değişmek yerine aksine daha da güçlenmiş ve yerleşmiştir. Psiko-nevrotiklerde çocuk duyguları saklanmış ve abartılmıştır, bu yüzden bu mütevazı duyguların genişleyip muazzam bir şekilde büyümesinin gözlendiği patolojik etkiler göstermektedirler. Nevrotiklerin fantezileri, bir bakıma, çocuksu hayallerin düzenli olarak abartılmış kopyalarıdır. Bu problemin çözümünde yol gösterebilir. Ancak ne yazık ki bu durumlara erişim sağlamak hâlâ çocuk aklında olduğundan daha zordur. Bu yolu elverişli kılan, bilinen tek bir gereç vardır, bu da Freud'un çalışmalarıyla geliştirilmiş olan psikanalitik yöntemdir. Bu gerecin sürekli kullanımı gözlemcinin görüşünü öyle bir temizleyecek-

tir ki gözlemci, sadece özenle korunmuş belirtilerde ve aynı zamanda sonrasında nevrotik olmayanların ruhsal hayatında, birbirinin aynı hareket ettirici güçleri fark edebilecektir.

Profesör Freud nevroz psikolojisi üzerine değerli deneyimini yazarın kullanımına sunma nezaketini gösterdi; çocuğun ve aynı zamanda nevrotiğin hayal gücü yeteneği üzerine yapılan aşağıdaki yorumlar bu deneyimlere dayanmaktadır.

Büyüyen bireyin ebeveynlerin otoritesinden çıkması evrimin en gerekli ama aynı zamanda en sancılı başarılarından. Bu otoriteden çıkmanın gerçekleşmesi kesinlikle gereklidir. Tüm normal yetişkin bireylerin bunu belli bir boyuta kadar başardığı varsayılabilir. Sosyal gelişme aslında iki nesil arasındaki bu zıtlığa dayanmaktadır. Diğer yandan, durumları tam da bu sorunu çözmekte başarısız olduklarını gösteren bir nevrotik sınıfı vardır. Küçük çocuklar için ebeveynler en başta tek otorite ve tüm inancın kaynağıdır. Onlara benzetmek, örneğin, aynı cinsiyetten atasına – babası ya da annesi gibi büyümek - çocuğun ilk yıllarının en yoğun ve ciddi dileğidir. İlerleyen zihinsel gelişim, doğal olarak çocuğun ebeveynlerinin ait olduğu kategoriye yavaş yavaş tanınmasını beraberinde getirir. Çocuk diğer ebeveynleri de tanır ve onları kendi ebeveynleriyle karşılaştırır, dolayısıyla onlara verdiği eşsizlik ve benzersizlikten şüphe duymakta haklı çıkmış olur. Çocuğun hayatında memnuniyetsiz bir ruh haline neden olan önemsiz olaylar, ebeveynlerin eleştirilmesine yol açar; diğer ebeveynlerin bazı yönlerden daha iyi olduğu inancının artması, çocuğun ebeveynlerine karşı bu tutumunda etkilidir.

Nevroz psikolojisinden cinsel rekabetin fazlasıyla yoğun duygularının bu bağlamla da ilgili olduklarını öğ-

rendik. Buna neden olan etken tabii ki ihmal edilme duygusudur. Fırsatlar, çocuk ihmal edildiğinde ya da en azından kendini ihmal edilmiş hissettiğinde, ebeveynlerinin tüm sevgisini özlediğinde ya da en azından bu sevgiyi ailenin diğer çocuklarıyla paylaşmak zorunda kaldığında daha da sık ortaya çıkar. Kişi, kendi isteklerinin tam anlamıyla karşılık görmemesi hissini tesellisini, yani sıkıntıdan kurtuluşu – sıklıkla bilinçli olarak en küçük yaşlardan hatırlanan - üvey veya evlat edinilmiş bir çocuk olma fikrinde arar. Nevrotikleşmeyen birçok insan, genelde hikâye kitaplarının etkisi altında ebeveynlerinin düşmanca davranışlarını böyle yorumlayıp karşılık verdikleri bu tür olayları sıklıkla hatırlar. Cinsiyetin etkisi zaten barizdir; oğlan, annesindense babasıyla bağlarını koparmaya, annesindense babasına karşı düşmanca hisler beslemeye daha güçlü bir istekle eğilim gösterir. Bu konuda kızların hayal gücü yeteneği muhtemelen daha az aktiftir.

Bu çocukluk yıllarının bilinçli olarak hatırlanan ruhsal duyguları, mitlerin yorumlanmasına olanak veren etkenleri sağlar. Bilinçli olarak hatırlanmayan ama neredeyse her zaman psikanaliz yoluyla gösterilebilenler, bu yeni başlayan, ebeveynlerden uzaklaşma gelişiminin bir sonraki adımıdır ve "nevrotiklerin aile romanı" terimiyle tanımlanabilir. Nevrozun ve tüm üst düzey zihinsel niteliklerin özü, öncelikle çocuğun oyununda gösterilen, hayal gücünün özel bir faaliyetini içerir. Bundan sonra da ergenlik aile ilişkileri temasını eline geçirir. Bu özel hayal gücü yeteneğinin karakteristik bir örneği ergenlikten çok sonra da devam eden tanıdık *gündüz düşleridir*.¹ Bu gündüz düşlerinin doğru gözlemleri, on-

¹ Freud'un "Hysterical Fancies, and their Relation to Bisexuality," çalışmasını bu konuyla ilgili eserlere referanslar vererek karşılaştırın. Bu makaleyi, *Sammlung kleiner Schriften zur Neurosenlehre* (Vienna ve

ların dileklerin yerine getirilmesini, hayatın düzeltilmesini sağlarlar. Bu gözlemler ayrıca, gündüz düşlerinin biri erotik, bir diğeri de ihtiraslı yapıda olan (genelde içinde erotik bir etken gizlidir) iki temel amaçları olduğunu gösterir. Söz konusu dönemde çocuğun hayal gücü, artık hor görülen ve genel olarak daha yüksek sınıftan birilerinin ebeveynlerinin yerine geçmesi isteğiyle, ebeveynlerinden kurtulma fikriyle meşguldür. Çocuk gerçek olayların (malikânenin lorduyla ya da arazinin sahibiyle köyde; hüküm süren prensle şehirde; büyük bir devlet adamı ya da milyonerle Amerika Birleşik Devletleri'nde karşılaşmalar şeklinde) kazara olan rastlantısından yararlanır. Bu tür rastlantısal olaylar çocuğun bu isteğini arttırır ve bu da ebeveynleri daha yüksek sınıftan birileriyle değiştirme hayaline neden olur. Bu zamana kadar tabii ki artık bilinçli hale gelmiş bu hayallerin teknik detayları, çocuğun becerisine ve elindeki malzemelere bağlıdır. Bu fantezilerin ne kadar mantıklı olma iddiasıyla detaylandırıldığı da bir başka etkidir. Bu aşamaya, çocuğun hâlâ ebeveynlerinin cinsel durumları hakkında bir bilgiye sahip olmadığı zamanlarda ulaşılır.

Çocuğun, anne ve babanın çeşitli cinsel ilişkilerini öğrenmesiyle – babanın kim olduğu her zaman belirsizken, annesinin kim olduğunun çok kesin olduğu gerçeğini fark etmesiyle - aile romansı garip bir kısıtlamaya uğrar: annenin neslinden geldiğini artık sorgulamaz ve değiştirilemez bir gerçek olarak kabul ederken, babayı yüceltmekle yetinir. Aile romansının bu ikinci (ya da cinsel) aşaması, ilk (ya da aseksüel) aşamada var olmayan başka bir neden tarafından da desteklenir. Cinsel meseleleri bilmek, erotik durum ve ilişkiler hayal etme

eğilimi doğurur. Buna, anneyi veya en büyük cinsel merak konusunu, gizli bir sadakatsizlik ve saklı aşk ilişkilerinin ortasına koymanın keyif veren duygusu neden olur. Bu şekilde ilk veya aoseksüel fanteziler, daha ileri bir zamandaki gelişmiş anlayış standardına yükseltilirler.

En başta önde olan intikam ve öç alma güdöleri tekrar belirginleşir. Bu nevrotik çocuklar çoğunlukla ebeveynleri tarafından kötü cinsel alışkanlıklardan koparılmak için cezalandırılanlardır ve ebeveynlerinden intikamlarını hayalleriyle alırlar. Ailenin küçük çocukları, kendilerinden önce gelen çocukları bu çeşit masallarla (tam olarak tarihteki entrikalarda olduğu gibi) üstünlüklerinden mahrum bırakmaya özellikle yatkınlardır. Çoğu kez birden fazla aşk ilişkisini anneye yüklemekte de tereddüt etmezler. Bu aile romansının ilginç bir çeşidi, diğer çocuklar bu yolla gayrimeşru çocuklar olarak bertaraf edilmişken, tuzak kuran kahramanın (hayali kuran çocuğun) kendisini meşrulaştırır. Aile romansı; uyum yeteneği ve değişik karakteriyle her çeşit eğilimi karşılamasının yanı sıra özel bir menfaat ile de yönetilebilir. Küçük hayalci bu şekilde, örneğin, ona cinsel olarak çekici gelebilecek kız kardeşinin akrabalığından kurtulur.

Çocuk aklının bu yozlaşmasından korkuyla kaçınanlar ya da bu gibi meselelerin ihtimaline gerçekten karşı çıkanlar, tüm bu görünüşte düşmanca olan hayallerin aslında o kadar da kötü bir anlamı olmadığına ve çocuğun ebeveynlerine olan asıl sevgisinin hâlâ ince maskesinin altında korunduğunu unutmamalıdır. Çocukta ki sadakatsizlik ve nankörlük yalnızca görünür olandır. Bu romantik fantezilerden en bilinenin – iki ebeveynin de yerine yenisinin gelmesi ya da sadece babanın daha yüce biriyle yer değiştirmesi - detaylı araştırılmasıyla bu

yeni ve asil ebeveynlerin durumu keşfedilir: Onlar, asıl aşığı seviyedeki ebeveynlerin gerçek hatıralarından alınmış güzel özelliklerle donatılmışlardır. Yani çocuk aslında babasını değiştirmez, yüceltir. *Tüm bu gerçek babayı daha seçkin olanıyla değiştirme çabası, sadece çocuğun kaybolmuş mutlu zamanlara, babasının hâlâ en güçlü ve en mükemmel adam gibi görüldüğü, annesinin en sevilen ve en güzel kadın gibi geldiği zamanlara özleminin ifade edilişidir. Çocuk tanıdığı babadan uzaklaşıp daha önceki yıllarda inandığı babaya yakınlaşır. Hayal gücü aslında sadece bu mutlu zaman geçtiği için duyduğu pişmanlığı yansıtır. Böylece çocukluğun ilk yıllarına verilen aşırı değer tekrar bu fantezilerde kendini gösterir.*¹ Bu konuya ilginç bir katkıyı da rüya çalışmaları sağlar. Rüya yorumu daha sonraki yıllarda bile, imparator ve imparatoriçenin rüyalarında, bu soylu kişilerin anne ve babayı temsil ettiğini öğretir.² Bu yüzden ebeveynlerin çocuksu aşırı değerlendirilmesi, normal yetişkinlerin rüyasında hâlâ korunmaktadır.

Yukarıdaki özellikleri tasarıma uydurmaya çalışırken, aile romanslarının ve kahraman mitlerinin ortak eğilimleri göz önüne alındığında çocuğun egosuyla mitin kahramanını karşılaştırmak konusunda kendimizi haklı görürüz; unutmamak gerekir ki mit sürekli anne babadan kurtulma çabası gösterir ve aynı istek kendi kişisel bağımsızlığını kurmaya çalışırken çocuğun fantezilerinde de ortaya çıkar. Çocuğun egosu bu bakımdan mitin kahramanı gibi davranır. Aslında kahraman

¹ Ebeveynlerin çocuklar tarafından idealize edilmeleri konusu için Varendok'un denemesi "Les idéals d'enfant" üzerine Mader'in yorumlarını *Jahrbuch für Psychoanalyse* (I, 1909, s. 152) ve *Zentralblatt für Psychoanalyse* (I, s. 51) inceleyiniz.

² *Interpretation of Dreams* [Rüyaların Yorumu adıyla Türkçeye çevrilmiştir, çev.: Dilman Muradoğlu, Say Yayınları, 2016, İstanbul].

her zaman tüm mükemmelliklerle donatılmış kolektif bir ego olarak yorumlanmalıdır. Benzer bir şekilde, kişisel şiirsel bir kurguda kahraman genelde şairi ya da onun karakterinin bir yanuru temsil eder.

Kahraman mitinin esaslarını özetlersek, soylu anne babadan gelmeyi, nehirde bir kutunun içinde terk edilişi ve alt sınıftan anne baba tarafından yetiştirilmeyi buluruz; hikâye gelişme kısmında kahramanın, onlara ceza vererek ya da vermeden, ilk anne babasına dönüşüyle devam eder. Mitteki iki ebeveyn çiftinin, romantik fantezideki gerçek ve hayali ebeveyn çiftleriyle benzediği çok açıktır. Daha yakından incelendiğinde, mütevazı ve soylu ebeveynlerin psikolojik kimlikleri, aynı çocuksu ve nevrotik fantezilerindeki gibi ortaya çıkar.

Çocukluğun ilk yıllarında ebeveynlere verilen aşırı değerle uyumlu olarak mit de romantik fantezi gibi, soylu anne babayla başlar; tabii gerçek hayatta yetişkinler gerçek koşullara kısa zamanda uyum sağlarlar. Bu yüzden aile romansı fantezisi, gerçek koşullara cesur bir geri dönüşle, sadece mitlerde gerçekleşir. Babanın düşmanlığı ve bunun sonucunda çocuğun terk edilişi, ego-nun tüm kurgudan keyif almasına sebep olan nedeni vurgular. Kurgusal romans bir bakıma çocuğun babasına beslediği düşmanca hislerin özüdür ve bu düşmanca hisler bu kurguda babaya karşı yansıtılır. Mitteki terk edilmiş bu yüzden romantik fantezideki reddetme ya da tanınamayla eşdeğerdir. Mitte baba çocuktan kurtulmak için çabalarken, nevrotik romansta çocuk babadan basitçe kurtulur. Kurtuluş ve intikam, fantezinin özünün gerektirdiği, doğal neticelerdir.

Genel hatlarıyla kabaca açıklanan bu paralelliğin tam değerini ortaya koymak için, bu paralelliğin bazı sürekli tekrarlayan ve özel bir açıklama gerektirecekmiş gibi görünen mit detaylarını yorumlamamıza olanak verme-

si gerekir. En hevesli astral mitoloji uzmanlarının veya doğa filozoflarının yazılarından bile bu detaylara dair memnun edici bir açıklama çıkmadığı göz önünde bulundurulduğunda, bu talep özel bir önem kazanır. Bu detaylar her mitte olan rüyalar (veya kehanetler) ve kütunun içinde suya bırakma yöntemi tarafından temsil edilebilirler. Bu motifler ilk bakışta psikolojik bir türetme sağlayacak gibi görünmez. Neyse ki rüyasembolizm çalışmaları, bu kahraman miti unsurlarının açıklamasını sağlar. Nevrotiklerin ve sağlıklı insanların rüyalarında aynı öğelerin kullanımı,¹ suya bırakılmanın tam olarak *doğumun sembolik ifadesi* olduğunu gösterir, Çocuk sudan çıkar.² Sepet, kutu ya da tekne sadece muhafaza kabıdır, rahimdir³; yani suya bırakılma, karşıtıyla olsa da, açıkça doğum sürecini gösterir.

¹ Freud'un *Rüyaların Yorumu* kitabında "doğuş rüyaları"nı ve yazar tarafından *Die Lohengrin Saga* (Viyana, 1911, s. 27 vd.) adlı eserinde alıntılanmış örnekleri karşılaştırır.

² Çocukların anlayacağı şekilde ve özellikle çocukların cinsel teorilerine göre uyarlanmış (Freud, Aralık 1908 *Sexuelle Probleme* sayısıyla karşılaştırın) peri masallarında, insanın doğuşu sık sık çocuğu bir kuyudan ya da gölden almakla temsil edilir (Thimme, *a.g.e.* s. 157). "Dame Holle's Pond", Grimm, *Deutsche Sagen* (cilt I, s. 7) hikâyesi yeni doğan çocukların onun kuyusundan geldiğini, yani onları kuyudan doğurduğunu anlatır. Görünen o ki aynı yorum bazı ulusal törenlerde de ifade edilmiştir; örneğin, bir Kelt babalığından şüphe ettiğinde yeni doğan çocuk büyük bir kalkanın üstüne konup en yakın nehirde akıntıya bırakılırdı. Dalgalar onu kıyıya vurursa çocuk meşru sayılırdı ama çocuk boğulursa bu tam tersini kanıtlardı ve anne de öldürülürdü. Franz Helbing, *History of Feminine Infidelity* adlı eseri inceleyin. Halkbiliminden daha fazla etnolojik konu yazar tarafından *Die Lohengrin Saga* (s. 20 vd.) adlı eserde toplanmıştır.

³ "Kutu" bazı mitlerde mağara olarak geçer ki o da açıkça rahmi simgeler; Abraham, İon ve diğerlerindeki ifadelerin dışında kayda değer bir tanesi de Zeus'un durumudur, Kaz Dağı'nda bir mağarada doğar ve keçi Amalthea tarafından emzirilir, annesi onu kocası Titan Kronos'tan korktuğu için gizler. Homer'in *İlyada'sına* göre (XVIII, 396),

Karşıtlıklarla temsile karşı çıkanlar, rüyaların da ne kadar sık bu mekanizmayla çalıştığını unutmamalıdır.¹ Ortak insani sembolizmden alınan bu bırakılma yorumunun onayı, Ctesian yorumunda Kiros'un doğuşundan önce büyükbabanın (ya da daha ikna edici olarak annenin kendisinin)² gördüğü rüyalarla hikâyenin kendisi tarafından sağlanır; bu rüyada hamile annenin kucağından o kadar çok su akar ki muazzam bir okyanus gibi tüm Asya'yı sular altında bırakır.³ İki durumda da

Hephaistos da annesi tarafından sakat olduğu için suya bırakılmış ve dokuz yıl boyunca suyla çevrili bir mağarada saklı kalmıştır. Geri dönüşü tersine çevirerek, doğum (suya bırakılma) burada açıkça dokuz aylık rahim-içi hayatın sonu olarak temsil edilir. Mağarada doğuştan daha yaygın olan kutuda terk edilmedir, bu ayrıca Babil Marduk-Tammuz mitinde ve aynı zamanda Mısır-Fenike Osiris-Adonis mitinde de anlatılır. Krş. Winckler, *Die Weltanschauung des alten Orients, Ex Oriente Lux*, cilt I, s. 43; ve Jeremias, *Die Babylonisches . . .*, s. 41. Pausanias'a göre Bacchus da kralın zulmünden bir sandıkla Nil'e bırakılarak kaçırılmış ve üç aylıkken bir kralın kızı tarafından kurtarılmıştır, bu ilginç bir şekilde Musa efsanesini akla getirir. Benzer bir hikâyede de Cynus'un oğlu Tennes, Siecke, "Hermes . . ." (a.y., s. 48) ve başka birçokları hakkında anlatılır.

Aborjinlerde aynı sembolik temsilin oluşu, şu örneklerle gösterilmiştir: Stucken (a.g.e.) Yeni Zelanda masalı Polinezya Ateş (ve Tohum) Hırsız, doğumundan hemen sonra terk edilen, bir önlüğe (sandık, kutu) sarılıp annesi tarafından denize atılan Mani-tiki-tiki'yi anlatır. Benzer bir hikâye de Madagaskar'da Besimisaraka'dan Frobenius (a.g.e., s. 379) tarafından anlatılır; çocuk suya bırakılır, çocuğu olmayan zengin bir kadın tarafından bulunup yetiştirilir ama sonunda gerçek anne babasını bulmaya karar verir. Bab'ın *Zeitschrift für Ethnologie*, (1906, s. 281) adlı eserindeki bir yazısına göre Raja Besurjay'in karısı su köpüğü kabarcığının üzerinde yüzen bir çocukla temsil edilmiştir (Singapur).

¹ Freud'un *Rüyaların Yorumu* eseriyle karşılaştırın.

² Abraham (a.g.e. s. 22-3) çok benzer ama daha karmaşık, gerçek durumlara uyan, bir doğum rüyasının analizini içerir: Rüeyayı gören, korkarak, doğumu bekleyen genç hamile anne, rüyasında oğlunun doğumunu gördü ve su amniyotik sıvı olarak doğrudan ortaya çıktı.

³ Bu muazzam su fantezisi, akla fazlasıyla, büyük ve her yere yayıl-

Keldanilerin bu su rüyalarını doğru biçimde doğum rüyaları olarak yorumlamaları dikkat çekicidir. Her ihtimalde, bu rüyalar çok eski ve evrensel olarak kabul edilmiş sembolizm bilgisiyle ve de Freud'un öğretilerinde takdir edilen ve sunulan ilişki ve bağlantıların keskin olmayan öngörüsüyle ortaya çıkmıştır. Orada, rüya görenin kendini gölün karanlık sularına attığı rüyaya atıfta bulunarak şöyle der: Bu tarz rüyalar doğum rüyalarıdır ve yorumları rüyada anlatıldığı gibi gerçeği ters çevirerek yapılır; yani, birinin kendini suya atması yerine sudan çıkmasıdır, başka bir deyişle doğum anlamına gelir.¹ Su rüyasını terk etmek ile eşit hale getiren bu yorumun doğruluğu, özellikle su rüyası içeren Kiros destanında, yalnızca rüyada görülmeyen sepetin terk edişte rol alması ve suya terk etmenin olmaması gerçeğiyle onaylanır.

mış tufan mitlerini getirir, ki o da aslında terk edilmiş mitlerinin evrensel ifadesinden başka bir şey değil gibi görünür. Kahraman burada genel olarak insanlık tarafından temsil edilir. Öfkeli baba tanrıdır; yıkım ve insanlığın kurtuluşu hızla birbirini takip eder. Bu paralelleştirmede, şuna dikkat etmekte fayda vardır: Nuh'un su üzerinde yüzdüğü gemi ya da ev Eski Ahit'te, çocuk Musa'nın terk edildiği kaba verilen adla (*tebah*) tanımlanmıştır. Jeremias, *The Old Testament* . . . , s. 250. Büyük tufan motifi için Jeremias, (s. 226) ve tufanın, suya terk edilmiş muhtemel hafif bir sapması olarak tanımlandığı Lessmann'ın tezini "Die Kyrossage .," a.y. karşılaştırın. Bir geçiş örneği Baden halk efsanelerinde Bader'ın anlattığı tufan destanında verilmiştir: Bir zamanlar Batık Vadi sağanak yağmurla sular altında kaldığında bir çocuğun bir beşikle suda yüzdüğü görülür ve çocuk mucizevi bir şekilde bir kedi tarafından kurtarılır. Gustav Friedrich, *a.g.e.*, s. 265.

Aslından Çevirenin Notu: Yazar "Die Symbolschichtung in Weckraum und ihre Wiederkehr im mythischen Denken," *Jahrbuch für Psychoanalyse*, V (1912)'deki makalesinde terk edilmiş miti ve tufan efsanesinin psikolojik ilişkilerini açıklamaya çalışmıştır.

¹ *Rüyaların Yorumu*. 16. sayfa, 7. dipnotta Winckler'ın Musa ismi etimolojisi yorumunda anlamın tersine çevrilmesini karşılaştırın.

Terk etmenin, doğum olarak yorumlanmasında, gerçek doğum süreci ve sembolize edilmiş gerçeğe dönüşme unsurlarının birbirini takibi arasındaki tutarsızlıklardan rahatsız olmamalıyız. Bu kronolojik yeniden düzenleme, hatta tersine çevirme, hatıraların fantezilerle detaylandırıldığı genel tutuma bağlı olarak Freud tarafından açıklanmıştır; aynısı fantezilerde de tamamen yeni bir düzenlemeyle görülür ve burada da olayların doğal dizilimine hiç dikkat edilmez.¹

Kronolojik tersine çevirmenin yanı sıra, içeriklerin tersine çevrilmesi özel bir açıklama gerektirir. Doğuşun karşıtıyla tanıtılmasının ilk nedeni – hayatı tehlikeye atan suya bırakılış - gelecekteki kahramana karşı ebeveyn düşmanlığının vurgulanmasıdır.² Ebeveynleri kahramanın ilk ve en güçlü düşmanı olarak tanıtmaya eğiliminin yaratıcı etkisi, genel olarak tüm aile romanının kökenini ihmal edilme duygusuna, yani ebeveynlerin kabullenilen düşmanlıklarına borçlu olduğu unutulmadığında takdir edilecektir. Mitte bu düşmanlık o kadar ilerler ki ebeveynler çocuğun doğmasına izin vermeyi bile reddederler. Bu da tam olarak kahramanın ağıtının nedenidir; dahası, mit ebeveynlerin isteğine karşı gelerek kahramanın doğmasını sağlama arzusunu açıkça belli eder. Bu yüzden terk edilme yoluyla doğumun temsilinde gizlenmiş hayati tehlike, aslında doğuş sürecinin içinde vardır. Tüm bu engellerin aşılması aynı zamanda şu fikri ifade eder: Gelecekteki kahraman en büyük zorlukları gerçekten de doğuşunun erdemleriyle

¹ Aynı durum, rüyanın oluşumunda ve isterik fantezilerin krizlere dönüşmesinde de vardır.

² Jung'un yerinde bir tespitine göre, bu tersine çevirme, daha ileriki efsanevi yüceltmelerde kahramanın hayatının güneş döngüsüne yaklaşmasını sağlar. Carl G. Jung, "Wandlungen und Symbole der Libido," *Jahrbuch für Psychoanalyse*, V, 1912, s. 253.

aşmıştır; zira doğuşunu engelleme girişimlerini başarıyla bertaraf etmiştir.¹ Başka bir yorum da kabul edilebilir. Buna göre genç kahraman, hayatta payına düşenden fazla acı yaşayacağı kaderini öngörerek, kötümser bir ruh haliyle, onu dünyaya getiren düşmanca hareketten şikayetçi olur. Bir bakıma onu yaşam mücadelesine terk ettikleri için, doğmasına izin verdikleri için ebeveynleri suçlar.² Özellikle babaya ait olan, oğlun doğuşunu reddetme, sık sık tezat motifle, çocuk sahibi olmayı istemekle (Oedipus, Perseus ve diğerlerinde olduğu gibi) gizlenir. Bu sırada tahtın ve krallığın halefine karşı olan düşmanca tutum dışarıya yansıtılır – kehanetten çıkan bir karara atfedilir, o da dolayısıyla uğursuz rüyanın yerini alan bir şey olarak ya da daha iyisi, kendi yorumunun eşdeğeri olarak ortaya çıkar.

Ama başka bir açıdan bakıldığında, aile romansı, çocuğun fantezileri ebeveynleri yabancılaştırırsa da, onların gerçek ebeveyn olduklarını kanıtlamak dışında, onlarla ilgili bir şey göstermez. Sembolizm yardımıyla yorumlanmış terk edilme miti de aynı şekilde sadece şuna gü-

¹ Burada tasarının ikinci ögesinin de dikkate alınması gerekir: Ebeveynlerin istemli olarak ilişkiye girmemesi ya da uzun süreli ayrılıkları, doğal olarak mucizevi hamileliklere ve bakire annenin doğurmasına neden olur. Zerdüş efsanesinde özellikle dikkat çeken kürtaj fantezileri de bu başlık altındadır.

² Romalı şair Lucretius'un doğuşu bir gemi enkazıyla karşılaştırması bu sembolizmle mükemmel bir uyum sağlar: "Çocuğa bakın! Gemisi karaya oturmuş bir denizci gibi, dev dalgaların öfkesiyle kıyıya vurmuş, zavallı çocuk yerde çıplak yatıyor, var olmak için tüm imkânlardan yoksun, Doğa onu acıyla annesinin rahminden çektikten sonra. Dertli ağlamalarıyla doğum yerini doldurdu ve haklı, zira hayatta birçok kötülük onu bekliyor." *De Natura Rerum*, V, 222-7. Benzer şekilde, Schiller'in *Robbers*'ının ilk hali Doğa'dan bahsederken şöyle diyor: "Bizi çıplak ve çaresiz halde büyük Okyanus'un, Dünya'nın kıyısına terk ettiğinde, bize yaratma gücünü bahsetti. Yüzebilenler yüzün ve bırakın beceriksizler ölsün!"

vence verir: Bu benim annem, beni babamdan doğurdu. Ama mitin eğilimi ve bunun sonucu olarak düşmanca davranışların çocuklardan ebeveynlere aktarılması yüzünden, bu gerçek ebeveynlik güvencesi, ancak böyle bir ebeveynliğin inkarıyla ifade edilir.

Daha yakından incelendiğinde, ilk olarak kahramanın ebeveynlerine düşmanca davranışının özellikle babaya karşı olması dikkat çeker. Genelde, Oedipus, Paris ve diğer mitlerde olduğu gibi, kraliyetten olan baba onu yeni doğacak oğluyla tehdit eden bir felaket kehanetiyle karşılaşır; sonra çocuğun terk edilmesine neden olan, çocuğun beklenmeyen kurtuluşundan sonra onu takip edip her şekilde tehdit eden baba olur; ama sonunda kehanete uygun olarak oğluna yenilir. Başta biraz korkutucu gelebilecek bu özelliği anlamak için bu özelliğin içine zahmetle yerleştirildiği bir süreç aramak gerekmez. Açık gözlerle ve önyargısız akıllarla gerçek hayattaki ebeveyn ve çocuk ya da erkek kardeşler arasındaki ilişkiye bakıldığında,¹ baba oğul ya da daha belirgin bir rekabetle kardeşler arasında, eğer devamlı değilse de sıkça belli bir gerginlik görülür. Bu gerginlik belirgin ve kalıcı olmasa da periyodik patlamalarla bilinçdışında saklanır. Erotik faktörler bu durumun parçası sayılmaya özellikle uygundur ve genelde en şiddetlisidir. Çoğunlukla oğlun babasına ya da iki kardeşin birbirine olan nefretinin bilinçdışı kökenleri, annenin hassas bağlılığı ve sevgisi için yarışmakla alakalıdır. Oedipus miti bu yorumun doğruluğunu, daha müstehcen boyutlarla, açıkça gösterir. Burada baba katilliğinin devamında anneyle ensest ilişki vardır. Diğer mitolojik döngülerde ağır basan, anneyle olan bu erotik ilişki, kahramanın

¹ Freud'un *Rüyaların Yorumu* kitabında bu ilişkilerin ifade edilmesini ve ruhsal sonuçlarını karşılaştırır.

doğuş mitlerinde arka plana itilmiş, bu sırada babaya karşı muhalefet şiddetle vurgulanmıştır.¹

Babaya karşı bu çocuksu isyanın, kahraman mitlerinde babanın düşmanca tavırları yüzünden kaynaklanmaması olgusu, *yansıtma* olarak bilinen, ilişkilerin ters çevrilmesine bağlıdır; bu ters çevrilmeye de mit-oluşturan ruhsal aktivitelerin çok tuhaf özellikleri neden olmuştur. Doğuşun tekrar yorumlanmasında da, mit oluşumunun biraz sonra tartışılacak bazı diğer özelliklerinde de, kendi payına düşeni yapan yansıtma mekanizması, bazı ruhsal rahatsızlıkların mekanizmasındaki tuhaf süreçlere benzerliği göz önüne alındığında, mitin *paranoyak* bir yapı olarak tekdüzeleşmesini gerektirir. Paranoyak karakterle derinlemesine bağlı olan, hayal gücünde birleşmiş olanı ayırmak ya da birbirinden ayrı düşünmek özelliğidir. İki ebeveyn çiftiyle gösterildiği gibi bu süreç, mit oluşumu için temel sağlar ve yansıtma mekanizmasıyla beraber, diğer türlü açıklanamayacak olan bütün mit yapılandırmalarını anlamamanın yolunu açar. Kahramanın düşmanca tavırlarının babasına yan-

¹ Bazı mitler anneyle olan aşk ilişkisinin bazı dönem veya insanların bilinci için fazla sakıncalı olduğundan kaldırıldığı izlenimi verir. Bu baskıların izleri farklı mitler veya aynı mitin farklı yorumları karşılaştırıldığında açıkça görülür. Örneğin, Herodot'un yorumunda Kiros, Astiages'in kızının oğludur ama Ctesias'ın yazısına göre, yendiği Astiages'in kızını karısı yapar ve kadının kocasını öldürür (ki o, Herodot'un yorumunda Kiros'un babasıdır). Bkz. Hüsing, *a.g.e.* Ayrıca Darab destanının çok benzer St. Gregory efsanesiyle karşılaştırılması şunu gösterir: Darab hikâyesinde normalde oğlun tanınmasından önce gelen anneyle encest öylece silinmiştir; burada, tam tersine, oğlun tanınması encesti önler. Bu hafifletme Telephus mitindeki olmak üzere olan durumla incelenebilir; kahraman annesiyle evlenir ama encest gerçekleşmeden onu tanır. Tristan efsanesinin peri masalı gibi düzenlenmesi yüzünden Isolde küçük Tristan'ı sudan alır (yani onu doğurur) ve dolayısıyla bu düzenleme, amcanın karısıyla zinasında da gösterilen ana encest temayı öne sürer.

sıtılmasının ana nedenine gelince, babaya karşı olan bu hisleri fark etmek can sıkıcı olduğundan, bu durum kahramanda bundan kaynaklanan haklı çıkma isteği yaratır. Can sıkı hislerin yansıtılmasıyla başlayan yer değiştirme süreci hâlâ devam etmektedir; ancak, ayrıştırma veya birbirinden ayrı düşünme mekanizmasının da yardımıyla, kahraman mitinin fazlasıyla karakteristik biçimlerindeki aşamalı gelişiminin çok farklı bir ifadesini bulmuştur. Orijinal psikolojik oluşumda, baba hâlâ kralla, acımasız zorbayla aynıdır. Bu ilişkinin ilk zayıflaması, acımasız zorbanın gerçek babadan ayrıştırılmasına teşebbüs edildiği ama henüz tam olarak başaramadığı mitlerde görülür. Ancak örneğin Kiros mitinin tüm yorumlarında ve genel olarak tüm kahraman mitlerinin çoğunda, zorba hâlâ kahramanla, genelde büyükbabası olarak, bağlantılıdır. Baba rolünün kraldan ayrıştırılmasında, bu tip, köken fantezisinin gerçek koşullara dönüşünün ilk adımıdır ve bu nedenle kahramanın babası bu tipte genelde alt sınıftan bir adamdır (Kiros, Gılgamış ve diğerlerindeki gibi). Böylece kahraman tekrar ebeveynlerine yaklaşır, bir yakınlık kurar; bunun açıklaması da sadece kahramanın kendisinin değil, aynı zamanda baba ve annesinin de zalim hükümdarın zulmüne maruz kalmış olmasında yatar. Kahraman bu şekilde annesiyle daha samimi bir bağ kurar –genelde beraber terk edilirler (Perseus, Telephus, Feridun) - anne erotik ilişkiden dolayı ona daha yakındır; bu sırada babaya olan nefretten vazgeçilmesi, burada en güçlü haline¹ ulaşır; zira kahraman bundan sonra, Hamlet destanında olduğu gibi, babasına (veya büyükbabasına) eziyet eden değil, eziyet edilen babanın inti-

¹ Bu savunmanın mekanizması Freud'un *Rüyaların Yorumu* kitabında "Hamlet'in Analizi"nde tartışılmıştır. Ernest Jones da bu konuyu *American Journal of Psychology*'de bir makalede (1911) ele almıştır.

kamını alandır. Burada Hamlet destanı ve kahramanın aynı şekilde, öldürülen babasının intikamını aldığı Keyhüsrev hikâyesi arasında derin bir ilişki vardır (Feridun ve diğerleriyle karşılaştırın).

Bazı destanlarda diğer akrabalar olarak (Hamlet destanında bu amcadır) karşımıza çıkan büyükbaba kişisinin de daha derin bir anlamı vardır.¹ Anneyle ensestin – ve buna bağlı babaya isyanın – mit karmaşası, burada ikinci büyük karmaşayla birleşir; ki bunun içeriği de baba ve kızı arasındaki erotik ilişkidir. Bu başlık altında, dallanmış diğer destan gruplarının yanı sıra², *yeni doğan çocuğun* sayısız yorumla anlatılan hikâyesi incelenir; bu çocuğun belli bir yöneticinin veya hükümdarın *damadı* ve *varisi* olacağı *kehanetinde* bulunulur ve çocuk, hükümdarın tüm eziyetlerine (terk edilme vb.) karşın sonunda kehaneti gerçekleştirir.³ Kızını taliplerine vermemi reddeden veya kızının kazanılmasını, yerine getirilmesi güç şartlara bağlayan baba, bunu kızını diğer herkesten kıskandığı için yapar; zira günün sonunda ona kendi sahip olmak ister. Onu bekâretini korumak için (Perseus, Gilgamiş, Telephus, Romulus) ulaşamaz bir yere hapseder ve emrine itaat edilmediğinde kızını ve onun çocuğunu doyumsuz bir nefretle takip eder. Daha sonra torunu tarafından intikamı alınan düşmanca tavrının bilinçdışındaki cinsel nedenleri, bir kez daha kah-

¹ Büyükbabanın daha fazla anlamı için Freud'un "Analysis of a Phobia in a Five-Year-Old Boy" [*Çocukta Fobinin Analizi* adıyla Türkçeye çevrilmiştir, çev.: Dilman Muratoğlu, Say Yayınları, 2010, İstanbul.] *Jahrbuch für Psychoanalyse*, (I,1909); ve ayrıca Jones, Abraham, ve Ferenczi'nin *Internationale Zeitschrift für ärztliche Psychoanalyse*, Mart 1913 sayısına katkılarını inceleyin.

² *Inzestmotiv*'in on birinci bölümüne bakınız.

³ Bu hikâyenin geniş dağılımını içeren detaylı edebi referansları R. Köhler, *Kleiner Schriften*, (cilt II, s. 357) adlı eserinde bulabilirsiniz.

ramanın sadece ondan annesinin sevgisini çalmaya çalışan adamı, yani babasını öldürdüğünü kanıtlar.

Daha özgün bir tipe dönüşe diğer bir teşebbüs de şu temaya dayanır: Baba rolünün kraldan ayrıştırılmasının neden olduğu alt sınıftan babaya dönüş, Perseus ve diğer bakire annelerin oğullarındaki gibi (Karna, İyon, Romulus, İsa), alt sınıftan babanın bir tanrı mertebesine ikincil yükseltilmesiyle tekrar geçersiz kılınır. Bu ilahi babalığın ikincil karakteri özellikle bu mitlerde ortadadır; ilahi bir şekilde hamile kalan bakire daha sonra bir ölümlüyle evlenir (İsa, Karna, İyon) ve tanrı, baba olarak babanın büyüklüğünün, gücünün ve mükemmelliğinin en büyük çocukça fikrini temsil etse de, bu adam daha sonra gerçek baba olarak görülür.¹ Aynı zamanda bu mitler, başka yerde sadece üstü kapalı bahsedilen, bakire anne motifinde katı bir biçimde ısrar eder. İlk ivme belki de tanrının takdimiyle gelen, doğaüstü eğilimle sağlanmaktadır. Bununla beraber, bakireden doğuş, rahibe annenin yanı sıra baba kabul etmeyen Sargon efsanesinde gösterildiği gibi, belki de babanın ve tüm mitin en sert inkarıdır.

Babayla olan düşmanca ilişkinin bu kademeli hafifle-yişinin son aşaması, zorba kral karakterinin baba karakterinden tamamen ayrılmakla kalmadığı, aynı zamanda kahramanın ailesiyle en ufak bir akrabalığının olmadığı, aileye düşmanı olarak en düşmanca tavırla karşı çıktığı (İsa ve diğerlerine karşı Kral Hirodes, Feridun, İbrahim) mit biçimlerinde gösterilir. İlk üçlü karakteri baba, kral ve zorba olsa da artık sadece soylu zorba ya da zalim

¹ Freud'a göre, babanın tanrı olarak tanımlanmasına ("Göklerdeki Babamız" vb.) benzer bir tanımlama da normal ve patolojik ruhsal aktivitelerin fantezilerinde aynı düzenle, hükümdarın baba olarak tanımlanmasıdır. Bu bağlamda, neredeyse tüm insanların köklerini tanrılarında almaları da dikkat çekicidir. Abraham, *a.g.e.*

hükümdardır. Mitin bütün planı hiçbir şeyin değişmediği izlenimini verir – sanki “baba” adının yerini “zalim hükümdar” ifadesi almıştır. Çocuksu algının tipik özelliklerinden, babanın “zalim hükümdar” olarak yorumlanması,¹ daha sonra bu kompleksin bazı olağanüstü gruplaşmalarını yorumlamak için büyük bir öneme sahip olacaktır.

Yetişkinlerin rüyalarında da düzenli olarak tekrarlayan, kralın babayla özdeşleştirilmesinin ilk örneği, muhtemelen krallığın ailede babadan oğula geçmesinin kökenidir ve bu köken hâlâ, Hint-Cermen dillerinde kral ve baba için aynı kelimelerin kullanılmasıyla kanıtlanmaktadır (Almanca *Landesvater*, “bu ülkenin babası” = kral).² Bu tip mitlerde, aile romansının gerçek durumlara çevrilmesi neredeyse tamamen başarılmıştır. Alt sınıftan ebeveynler samimiyetle kabul edilir ve bu, tüm bu mitin eğilimiyle tamamen çelişkili görünür.

Tam olarak, şimdiye kadar yoruma bırakılmak zorunda kalınan bu gerçek durumların ortaya çıkması, yorumların doğru olduğunu, sonucun kendisine bakarak kanıtlamamızı sağlar. Musa’nın İncil’e göre olan efsanesi bu amaca özellikle uygundur.

Meseleleri sadeleştirmek için bu yorum mekanizmasının sonuçlarını kısaca özetlersek, baba ve zalim zorba karakterlerini ayrıldıktan sonra, iki ebeveyn çiftinin aynı olduğunu görüyoruz – soylu ebeveynler bir nevi çocuğun en başta ebeveynleriyle ilgili kurduğu abartılı

¹ Çocuklarda bilinçdışı mizahın eğlenceli bir örneği yakın zamanda basında yer aldı: Bir politikacı küçük oğluna bir zorbanın diğer insanları, onların o konudaki isteklerine aldırmadan, emrettiklerini yapmasına zorlayan bir insan olduğunu açıklamış. “Eh,” demiş çocuk, “o zaman sen ve annem de zorbasınız!”

² Max Müller, *a.g.e.*, s. 20. Bu düzenlemenin yaratabileceği çeşitli psikolojik durumları göz önünde bulundurarak karşılaştıran *Inzest-motiv*, s. 83.

kavramların yankısıdır. Musa efsanesi kahramanın ebeveynlerinin tüm önemli niteliklerden mahrum bırakıldığını gösterir; basit insanlardır, çocuğa özveriyle bağlıdırlar ve ona zarar vermek ellerinden gelmez. Bu arada, çocuğa karşı şefkatli duyguların öne sürülmesi, burada ve her yerde, fiilen yapılan ebeveynliğin kanıtıdır (Gılgamış efsanesindeki korucu, Karna hikâyesindeki arabacı ve Perseus mitindeki balıkçı vb.). Bu tip mitlerde olan, terk edilme mitinin dostane kullanımı böyle bir ilişkiye atfedilebilir. Çocuk bir sepetin içinde suya bırakılmıştır, ama onu öldürme amacıyla değil (örneğin, Oedipus ve birçok diğer kahramanın düşmanca bırakılması gibi) onu kurtarma amacıyla. Soylu babaya yapılan tehlike dolu uyarı, alt sınıftan baba için umut dolu bir kehanete dönüşür – İsa'nın doğuş hikâyesinde, Hi-rodes'in kehanetini ve Yusuf'un rüyasını karşılaştırın – bu da birçok ebeveynin çocuklarının hayatı için beklemlerine tamamen uygundur.

Firavun'un kızının çocuğu sudan çıkarması yani onu doğurması romansının özgün eğiliminden uzak durmaya çalışırken, sonuç alıştığımız temadır; (büyükbaba tipi) kralın kızı bir oğul doğuracaktır ama kral uğursuz bir rüya yorumuyla uyarılmıştır ve doğacak torununu öldürmeye karar verir. Kızının hizmetçisi (İncil'deki hikâyede prensesin emriyle kutuyu sudan çıkaran) kral tarafından yeni doğan çocuğu ölmesi için bir kutu içinde Nil Nehri'nin sularına bırakmakla görevlendirilmiştir (soylu ebeveynlerin bakış açısından terk etme motifi burada özgün korkunç anlamıyla yer alıyor). Kutudaki çocuk sonrasında alt sınıftan ebeveynler tarafından bulunur ve fakir kadın çocuğu büyütür (sütannesi olarak); büyüdüğünde, prenses tarafından oğlu olarak tanınır. Aynı ilk örnekte olduğu gibi, fantezi, soylu ebeveynler tarafından tanınarak sonlanır.

Eğer var olanlarla onu tekrar kurduğumuz gibi, Musa efsanesi bu daha özgün haliyle karşımıza çıksaydı,¹ bu yorum - mekanizmasının sonucu aşağı yukarı aktarıldığı haliyle mitte anlatılan olurdu – yani, annesi prenses değil, sütannesi olarak tanıtılan fakir kadın, onun kocası da baba olurdu.

Yeniden düzenlenen mitte bu yorum gelenek olarak geçer; bu devamlı değişimin takibinin alışık olunan kahraman miti türünü sağlaması yorumumuzun doğruluğunu kanıtlar.

Bu yüzden konunun kendisi yoluyla yorumlama tekniğimizin tam olarak doğruluğunu kanıtlama şansımız olmuştur; şimdi tüm bu tekniğin üzerine kurulduğu genel bakış açısının savunulabilirliğini kanıtlama zamanı. Şimdiye kadar, yorumlarımızın sonuçları tüm mit oluşumunun, kahramanın kendisinden, yani kahramanın gençliğinden başladığı görüntüsünü yarattı. En başta, mitin kahramanı ile çocuğun egosunu kıyasladık. Şimdi bu varsayım ve sonuçlarla, doğrudan çelişkili göründükleri diğer mit oluşumu fikirleri arasında uyum sağlama zorunluluğuyla karşı karşıyayız.

Mitler kesinlikle kahraman tarafından kurgulanmamıştır, en azından çocuk kahramanlar tarafından; ama uzun süredir yetişkin insanların ürünü olarak bilinirler. Ona hız kazandıran, açıkça kahramanın ortaya çıkmasının yarattığı popüler büyüleyiciliktir; insanlar kahramanın olağanüstü hayat hikâyesinin, ancak harika bir çocukluktan geldiğini hayal edebilirler. Ancak kahra-

¹ Eduard Meyer, "Die Mosessagen und die Lewiten," Sitzungsberichte der königlich preussischen Akademie der Wissenschaften", XXXI, 1905, s. 640: "Tahminen Musa en başta, şimdi üvey annesi olan, zorbarın kızının oğluydu ve muhtemelen ilahi bir soydandı." Mevcut biçimde olacak sonraki detaylandırmalar muhtemelen ulusal güdülere atfedilebilir.

manın bu olağanüstü çocukluğu, kendi çocukluklarının bilincinden, mit yaratıcıları tarafından kurulmuştur; bu yaratıcılara göre halk-aklının belirsiz fikri nihai olarak takip edilmelidir. Kahramana kendi çocukluk anılarını yükleyerek, bir bakıma kendilerini kahramanla özdeşleştirirler. Kendi kişiliklerinde benzer kahramanlar olduğunu iddia ederler. Bu yüzden romansın asıl kahramanı egodur; ego ilk kahramanca hareketiyle, yani babasına isyanıyla, kendisinin kahraman olduğu zamana dönerek kendini kahramanda bulur. Ego kendi kahramanlığını ancak çocukluk günlerinde bulabilir. Bu yüzden ona egoyu kahraman yapan özellikleri vererek, kahramana kendi isyanını yüklemek zorundadır. Bu amaca, çocuksu romansa geri dönerken ve onu kahramana aktarırken, çocuksu motifler ve konularla ulaşılır. Bu yüzden mitler, tersine dönen çocukluk fantezileri vasıtasıyla, yetişkinler tarafından yaratılır,¹ kahramana mit yaratıcısının kişisel çocukluk anıları verilir. Bu arada, tüm bu sürecin eğilimi, halkın bireylerinin babaya karşı, kendi çocukluk isyanlarının bahanesidir.

Mitte kahramanın isyanı için bahanesinin yanı sıra, bireyin babasına karşı isyanı için de bahane vardır. Kahraman olamadığından, bu isyan ona çocukluğundan beri yük olmuştur. Artık düşmanlığı yüzünden babanın pes ettiğini vurgulayarak kendini affedebilir. Yukarıda gösterildiği gibi, aynı hikâyede babaya olan sevgi dolu hisler de gösterilir. Bu yüzden bu mitler iki zıt nedenden kaynaklanır, ikisi de bireyin kahraman üzerinden haklılığını kanıtlama güdüsüne bağlıdır: bir taraftan ebeveynlere karşı sevgi ve minnet, diğer taraftan babaya

¹ Nevrotik fantezi ve semptom yapımı bilgisinden türetilen bu fikir, Profesör Freud tarafından şiirsel hayal gücünün romantik ve efsanevi işlerinin yorumuna uygulandı. "Der Dichter und das Phantasieren" (Şairler ve Düşler), *Sammlung kleiner Schriften.*, 2d serileri.

karşı isyan. Ancak bu mitlerde babayla olan çatışmanın, anne için olan cinsel rekabetten kaynaklandığı açıkça belirtilmemiştir, ama görünen o ki bu çatışmanın ilk olarak cinsel süreçlerin (çocuğun doğumunda) gizlenmesine dayandığı öne sürülmüştür. Bu gizleme böylece çocuk için bir bilmece olmuştur. Bu bilmece geçici ve sembolik çözümünü, sepet ve suyun çocuksu cinsel teorisinde bulur.¹

Ensest motifinin mit oluşumuna derinden katılışı, kahramanın doğuş mitine ait olan Lohengrin destanının özel incelemesinde tartışılır. Yazar, Lohengrin destanının efsanevi karakterinden, Freud tarafından ortaya çıkarıldığı gibi, *birinin kendi çocuğu olma fantezisi* olarak bahsetmiştir.² Bu bazı mitlerde baba ve oğul kimliklerini ve hayat yolculuklarının tekrarını açıklar. Kahramanın bazen olgunluğa erişene dek terk edilmediğini, aynı zamanda terk edilme motifindeki doğum ve ölüm arasındaki samimi bağı izah eder.³ Kahramanın tipik kaderine, insan libidosunun betimlemesi ve onun tipik iniş çıkışları olarak bakan Jung, bu temayı, ensest motifinin bağlı olduğu tekrar doğma fantezisi gibi, yorumunun eksenini yapmıştır. Sadece tuhaf sembolik durumlarda meydana gelen kahramanın doğuşu değil, aynı zamanda kahramanın iki annesi motifi de Jung tarafından, kahramanın doğuşunun, onu büyüten anneden yeniden doğuşunun gizemli merasimi altında gerçekleşmesiyle açıklanır.⁴

¹ Kahramanın üremesi tamamlayıcı mitini biraz daha aydınlatan etno-psikolojik paraleller ve çocuksu cinsel teoriler yoluyla yazarın tezini inceleyin. *Zentralblatt für Psychoanalyse*, II,1911, s. 392-425.

² Rank, *Die Lohengrin Saga*.

³ Suyu "ölüm suyu" olarak düşünerek, aynı eserde 4. bölümü özellikle inceleyin.

⁴ A.y., s. 356.

Kahramanın doğuş mitinin içeriklerini belirledik ama hâlâ doğuş mitinin kendi içindeki bazı karışıklıklarına dikkat çekmemiz gerekiyor; bu karışıklıklar mitin paranoyak karakterine dayanarak, soylu baba ve zorbanın "ayrılığı"yla açıklanmıştır. Ancak bazı mitlerde, özellikle bu gruba dahil olan peri masallarında,¹ mitteki karakterlerin çoğalması – onlarla beraber tabii ki motiflerin ve hatta tüm hikâyelerin çoğalması - o kadar ileri götürülür ki, bazen ilk özellikler bu ilaveler tarafından tamamen kaplanır. Çoğalma öyle çeşitli ve öyle çok gelişmiştir ki, analiz mekanizması artık onun hakkını veremez.

Dahası, buradaki yeni karakterler, bir bakıma bu ayrılıştan yaratılan yeni karakterler olarak, aynı bağımsızlığı göstermezler; daha ziyade bir kopyanın, bir taklidin veya "çiftin", ki doğru mitolojik terim budur, özelliklerini tanıtırlar. Açıkça çok karışık olan bir örnek, Kiros destanının Herodot yorumu, çiftlerin sadece süs olsun ya da tarihi geçekliğe benzesin diye değil, mit oluşumu ve onun eğilimiyle ayrılmaz bir şekilde bağlı olduklarından hikâyeye dahil edildiklerini gösterir. Ayrıca, Kiros efsanesinde, diğer mitlerde olduğu gibi, bir yüzleşme vardır. Soylu büyükbaba Astiages, kızı ve onun kocası, çoban ve karısıyla yüzleşir. Onların etrafındaki diğer karakterlerin değişken kalabalığı görülür görülmez kolayca gruplanır: Soylu ebeveyn ikilisi ve onların

¹ Bu bağlamda, tam olarak bu karışıklıklardan ötürü, dikkate alınmayan peri masalları özellikle şunlardır: "The Devil with the Three Golden Hairs" (Grimm, No. 29) ve çok benzeri "Saga of Emperor Henry III", Grimm, *Deutsche Sagen* (cilt II, s. 177); "Water-Peter," farklı yorumlarıyla Grimm (cilt III, s. 103); "Fundevoegel", No. 51; "The Three Birdies" (No. 96); "The King of the Golden Mountain" (No. 92), benzerleriyle ve bunun yanı sıra bu yazının sonunda, Bauer'dan alınmış bazı yabancı peri masallarıyla (a.y.). Hahn, *Greek and Albanese Fairy Tales* (Leipzig, 1864) adlı eseri de inceleyin; özellikle de terk etme hikâyelerinin ve mitlerin eleştirilerini, No. 20 ve No. 69.

çocukları arasında vekil Harpagos, karısı ve oğlu, ayrıca meşru çocuğuyla soylu Artembares vardır. Mitin yapısındaki tuhaflıklara karşı eğitilmiş algımız, ortalama ebeveyn-ikilisinden ebeveyn çiftlerini hemen tanır. Hikayeye dahil olan herkes ebeveyn ve çocuklarıyla bire bir aynı kişiliklere sahiptir; bu yorumu mitin kendine ait bazı özellikleri öne sürer. Harpagos, kraldan çocuğu terk etmek için alır. Bu nedenle tam olarak soylu baba gibi davranır ve çocuğu kendisi öldürmek istemeyerek – çünkü o ailedendir - uydurma babalığına sadık kalır ama onu çoban Mithradates'e verir, ki o da tekrar Harpagos'la özdeşleşir. Kiros'un oğlunun dövülmesine sebep olduğu soylu Artembares de Harpagos'la özdeşleştirilir; zira Artembares dövülmüş oğluyla intikam istemek için kralın huzurundayken, birden Harpagos da aynı şekilde kralın huzurunda görülür; kendini savunmalıdır, ayrıca oğlunu krala sunmak zorundadır. Bu yüzden Artembares'in kendisi, bir süre için kahramanın babasını oynar. Bu durum, çobanın oğlu Kiros'u kendi oğlu olarak evlat edinen soylu adamın adının Artembares olduğunu söyleyen Ctesian yorumunda tamamen onaylanır.

Farklı babaların kimliklerinden daha belirgin olan çocuklarının kimlikleridir. Bu kimlikler tabii ki babaların kimliğinin doğrulanmasını sağlar. İlk olarak, ki sonuncu olacak gibi görünüyor, *çocukların hepsi aynı yaştadır* – sadece aynı anda doğan prensesin oğlu ve çobanın çocuğu değil; aynı zamanda Herodot'un özellikle belirttiği üzere Kiros "Kral" oyununu (Artembares'in oğlunun dövülmesine neden olduğu) kendisiyle aynı yaştaki çocuklarla oynadı. Ayrıca belki de kasten, kralın kabul ettiği Kiros'un oyun arkadaşı olması düşünülen *Harpagos'un oğlunun* da, belli ki Kiros'la aynı yaşta olduğuna dikkat çekiyor. Üstelik bu çocuğun kalıntıları bir sepetin

içinde babası Harpagos'un önüne konuldu; ki yeni doğmuş Kiros da bir sepet içinde terk edilecekti ve bu, onun yerine geçen çocuğun, çobanın oğlunun başına gerçekten gelmiştir. Justin'in yorumuna göre bu çocuğun Kiros'a benzerliği açık ve hissedilirdir. Bu hikâyede Kiros çobanın *yaşayan* çocuğuyla değiş tokuş edilir; ama bu çelişkili ebeveynlik hissi, gerçekte bu değiş tokuşla hiçbir şeyin değişmediği bilinciyle çözülür. Tabii ki, Herodotus yorumunda, çobanın karısının *ölü doğmuş* oğlu yerine kralın hayattaki çocuğunu yetiştirmek istemesi daha anlaşılır görünür; ama burada oğlanların özdeşlikleri yine gözler önüne serilir. Geçmişte çobanın oğlunun Kiros yerine ölmesi gibi, ondan on iki yıl sonra Harpagos'un oğlu (yine bir sepetin içinde) direkt olarak, Harpagos'un daha önce yaşamasına izin verdiği Kiros için öldürülür.¹

Buradan çıkan izlenime göre, Kiros'un tüm çoğaltımları belli bir amaç için üretilip bu amaca başarıyla ulaşıldıktan sonra rahatsızlık verici unsurlar olduklarından tekrar ortadan kaldırılırlar. Bu amaç kuşkusuz aile romansında doğal olan yüceltme eğilimidir. Kahraman, kendisinin çeşitli kopyaları ve ebeveynleriyle, sosyal anlamda yükselir; çoban Mithradates'ten soylu Artembares (kralın sevdiği kişilerdendir) ve baş yönetici Harpagos (kişisel olarak krala bağlıdır) yoluyla, kendisi prens olana kadar ilerler; hayat yolculuğu Kiros'un çobanın oğlundan kralın yöneticisine ilerlediği Ctesian

¹ Burada bir bağlantı ikizler temasıyla sağlanmıştır; iki oğlan aynı anda doğarlar –biri diğeri uğruna ya doğumdan hemen sonra ya da daha sonraki bir zamanda ölür- ve ebeveynlerinin mitlerimizde ikiye veya daha fazla ebeveyn-ikilisine bölündüğü görülür. Bu belirsiz ikiz kardeşin muhtemel anlamını düşünerek yazarın *Inzestmotiv* (s. 459 vd.) adlı eserdeki tartışmasını değerlendirin.

yorumunda gösterilir.¹ Bu şekilde sürekli, yükselişinin son izlerini ortadan kaldırır. Alt sınıftan olan Kiros, hayat yolculuğunun farklı aşamalarını tamamladıktan sonra bir köşeye atılır.²

Rastgele karakter sıralamasıyla bu karmaşık mit böylece basitleştirilmiş ve üç kişiye indirilmiştir – kahraman ve ebeveynleri. Tamamen benzer durumlar birçok mitin “karakterleri” için de geçerlidir. Örneğin, kopyalama, Musa mitindeki gibi ailenin kızını kapsayabilir; prenses-

¹ Sigurd'un Völsungsaga'da anlatılan gençlik hikâyesi (Rassmann, *a.g.e.*, cilt I, s. 99), Kiros destanının Ctesian yorumuna çok benzer. Mantıklı yeniden düzenlenmesiyle bize başka bir kahramanın harika hayat yolculuğunu sunar. Ayrıntılar için Bauer'i (*a.y.*, s.554) inceleyebilirsiniz. Ayrıca Joseph'in İncil'deki hikâyesi (Exodus 37-50) – terk edilme, hayvan kurbanı, rüyalar, yarım kardeşlik ve kahramanın muhteşem hayatıyla- bu mit tipine ait gibi görünür.

² Yanlış anlaşılmalardan kaçınmak için, bu noktada bazı kahraman mitlerin tarihi özünü vurgulamak gerekir. Kiros, bulunan yazıta göre (Duncker, *a.g.e.*, s. 289; ve Bauer, *a.y.*, s. 498'i inceleyin), eski bir kraliyet ailesindendir. Kiros'un soyunu yükseltmek mitin amacı olamaz, ayrıca yukarıdaki yorum onun için daha alt sınıf bir soy belirleme çabası olarak görülemez. Benzer durumlar kral babası tanınan Sargon'da da etkilidir. Buna rağmen, bir tarihçi Sargon için şöyle yazar (Ungnad, "Die Anfänge der Staatenbildung in Babylonien," *Deutsche Rundschau*, July 1905): "Kökenleri kesinlikle soy-luydu, yoksa doğuşu ve gençliğiyle ilgili böyle bir destan yazılmazdı." Bu anlamda bizim yorumumuzu bir argüman olarak değerlendirmek çok büyük bir hata olur. Yine, başka bir yorum şekliyle bizim açıklamamıza karşı yapılabilecek bariz itiraz, kahramanın değil, sıradan bir insanın miti yaratması ve mitte kendi hakkını korumak istemesi üzerinden, açıklamanın doğruluğunun kanıtı olur. İnsanlar kahramanı bu şekilde, tarihi gerçeklerle uyum ya da uyumsuzluklarına bakmadan, kendi çocuksu fantezilerine dahil ederek hayal ederler. Bu, aynı kahraman ailesinin farklı nesilleri ya da genel olarak tarihi kişiler olsun, tipik motiflerin aktarılmasının da açıklanmasını sağlar. Caesar, Augustus ve diğerlerini düşünerek Usener, *Rhein. Mus.* (LV, s. 271) adlı esri inceleyin.

anne (iki ailenin kimliklerini belirlemek için)¹ fakir insanlar arasında ailenin kızı Meryem olarak görünür, ki annesinin parçasıdır, prenses ve fakir kadın olarak ikiye bölünmüştür. Kopyalama babayı kapsıyorsa, onun kopyaları, incelemenin yarattığı yabancı karakterlerden ayrı gözetilerek, genellikle akrabaları olarak ortaya çıkar. Özellikle de Hamlet destanında olduğu gibi kardeşleri olarak. Benzer bir şekilde, babanın yerini alan büyükbaba da, Romulus, Perseus ve diğer mitlerde olduğu gibi, kahramanın büyük amcası ve rakibi olan bir kardeşe tamamlanabilir. Açıkça karmaşık olan mitolojik yapılarıdaki – örneğin Keyhüsrev, Feridun ve diğerleri - diğer kopyalamalar bu açıdan bakıldığında kolayca tanınır.

Babaların (ya da büyükbabaların) erkek kardeşe kopyalanması, bir sonraki nesilde de devam edebilir ve kahramanın kendisini kapsayabilir. Bu da sadece mevcut temayla bağlantılı biçimde bahsedilebilecek olan *kardeşlik mitlerini* akla getirir. Çocuğun kopyaları (Kiros destanında kahramanın soyunun yüceltilmesi olan amacını yerine getirdikten sonra kayıplara karışan), kendi başlarına bir hayat belirtisi gösterebilseydiler kahramanın karşısına eşit haklarla rakibi, yani kardeşi olarak gelirlerdi. Olayların özgün akışı muhtemelen kahramanın belirsiz kardeşleri gibi garip kopyalarının yorumlanmasıyla daha iyi korunur; bu kardeşler, ikiz kardeş gibi, kahramanın iyiliği için ölmelidir. Çocuksu fantezilerin saf bir şekilde kavranmasıyla sadece baba (olgunlaşan oğluna engel olan) değil, aynı zamanda yolu-

¹ Ailelerin özdeşleştirilmesi bazı mitlerde en küçük detaylarla sağlanır. Örneğin Oedipus mitinde bir krallık çifti diğeriyle dengelenir, hatta çocuğu terk etmek için alan çobanın tam karşılığı çocuğu kurtarmakla görevlendirilen çobandır.

na çıkan rakip de (kardeşi) ortadan kaldırılır; nedeni kahramanın bir aile istememesidir.

Kahraman efsanelerinin diğer mit döngüleriyle karmaşıklığı aynı zamanda fiili ensest mitini kapsar (çoktan ortadan kaldırılmış düşman kardeşler mitinin dışında), ki bu Oedipus destanının özünü oluşturur. Annenin kahramanla olan ilişkisi, kahramanın doğuş mitinde arka plana itilmiş gibi görünür. Ama göze çarpan başka bir motif daha vardır: Alt sınıftan olan anne sıklıkla bir hayvanla temsil edilir. Yardımcı hayvan motifi¹ kısmen, bir dizi yabancı unsura bağlıdır. Bunun açıklanması ise bu yazının kapsamını fazlasıyla aşacaktır.²

Hayvan motifi, yorumumuzun akışına şu etkiler bazında uydurulabilir: Babaya yansıtma, oğlun düşmanca tavırlarını açıklar. Annenin bir hayvana indirgenmesi de aynı şekilde onu reddeden oğlun nankörlüğünü kanıtlama amaçlıdır. Zorba kral rolünün, babadan ayrılması gibi, anneye verilen – burada bir hayvana – özel sütannelik rolüyle, anne çocuk taşıyan ve çocuk emziren olarak ikiye ayrılır. Bu ayrılış yine yüceltme eğilimine hizmet eder. Çocuğu taşıma kısmı soylu anneye ayrılırken, geçmişten yok edilemeyen alt sınıftan anne emzirme göreviyle memnun olmalıdır. Hayvanlar anneyle yer değiştirmeye özellikle çok uygunlardır; çünkü bu-

¹ Gubernatis, *Zoological Mythology* (Londra, 1872) ve Hartmann, *Die Tiere in der indogermanischen Mythologie* (Leipzig, 1874) eserlerini karşılaştırm. Hayvanların terk edilme mitlerindeki önemini göz önünde bulundurarak, Bauer (a.y., s. 574); Goldziher (a.g.e., s. 274); Liebrecht, *Zur Volkskunde, Romulus ve die Welfen* (Heilbronn, 1879) eserlerine katkılarını da inceleyin.

² Freud'un totemizmin çocuksu tekrarı üzerine olan *Imago*, (cilt II, 1913) eserindeki makalesini inceleyin. Roma dışı-kurdunun totemistik oluşumunu göz önünde bulundurarak Jones'un kâbuslar üzerine yazılarını (*Älpträume*) inceleyin. Romulus destanının ağaçkakanı Jung tarafından tartışılmıştır (a.y., s. 382).

rada, muhtemelen çocuğun ebeveynlerine karşı isyanının kökeni olan cinsellik, çocuk için de açıkça belirgindir. Kutuda ve suda terk etme, doğum sürecini, bir nevi çocuksu bir biçimde cinsellikten arındırır; çocuk bir leylek tarafından suda bulunur ve leylek onu sepetin içinde ebeveynlere verir.¹ Hayvan masalları, insan doğuşu ve hayvan doğuşunun benzerliklerini vurgulayarak bu fikri geliştirir.

Motifin bu tanıtımı, alaya alan bir bakış açısından yorumlanabilir, tabii çocuğun leylek hikâyesini kabul ettiğini, cahil rolü yaparak ama kendini beğenmiş bir şekilde şöyle eklediğini varsayarsak: Bir hayvan beni getirdiyse, emzirmiş de olabilir.²

Ancak en nihayetinde, annenin ikiye ayrılışına geri döndüğünde, çocuğu taşıyanın emzirenden ayrılışı – ki doğuran anneyi hayvanla veya yabancı bir sütanney-

¹ Leylek mitolojide de çocuğu getiren olarak bilinir. Siecke, *Liebesgeschichten des Himmels* (s. 26) bazı bölge ve ülkelerde bu görevi kuğunun üstlendiğine dikkat çeker. Kahramanın bir kuş tarafından kurtarılması ve korunması aslında yaygındır; Gilgamesh, Zal ve Cycnus'u (annesi tarafından denizin yakınına bırakılmış ve bir kuğu tarafından beslenmiştir, oğlu Tennes de bir sandıkta suda sürüklenmiştir) karşılaştırın. Lohengrin destanının başlıca motifinin yorumu da bu konuya dahildir. En önemli motifleri bu mit döngüsüne aittir: Lohengrin suyun üzerinde bir sandalla ilerler ve kıyıya bir kuğu tarafından getirilir. Kimse nereden geldiğini soramaz; kökenlerinin cinsel gizemi ortaya çıkmamalıdır; bu yüzden leylek masalı fikri kabul edilir; çocuklar sudan kuğu tarafından çıkarılır ve bir kutu içinde ebeveynlere götürülür. Lohengrin destanındaki tüm araştırmaların yasaklanmasına karşılık, diğer mitlerde (örneğin Oedipus miti) *araştırma emri* veya çözülmesi gereken bir bulmacayla karşılaşırız. Leylek masalının psikolojik önemi için Freud, *Infantile Sexual Theories* [*Cinsiyet Üzerine* adıyla Türkçeye çevrilmiş eserin 2. Bölümünü oluşturur, çev.: A. Avni Öneş, Say Yayınları, 2015, İstanbul] eserini ve kahraman mitiyle ilgili yazarın *Die Lohengrin Saga* kitabını inceleyin.

² Freud, "Analysis of a Phobia in a Five-Year-Old Boy", *a.y.* inceleyin.

le değiştirerek ortadan kaldırmaya çalışır - şu gerçekten başka bir şey ifade etmez: Beni emziren kadın annemdir. Bu ifade, arka plana itilen karakterini çoktan incelediğimiz Musa efsanesinde sembolleşmiş olarak bulunur; zira tam olarak kendi annesi onun sütannesi olmak üzere seçilir (benzer olarak Herkül mitinde ve Mısır-Fenike Osiris-Adonis mitlerinde de böyledir – Osiris bir sandığa konmuştur ve nehirde yüzer, sonunda Adonis adıyla Isis tarafından bulunur ve Kraliçe Astarte tarafından kendi oğlunun sütannesi olarak görevlendirilir).¹

Burada, tüm mitle daha az bağlı gibi görünen diğer motiflerden kısaca bahsedilebilir. Bu temalar aptalı oynamayı da kapsar ki hayvan masallarında, çocukların büyüklere karşı evrensel tavrının bu olduğu öne sürülür. Ayrıca bazı kahramanların fiziksel kusurlarını da kapsarlar (Zal, Oedipus, Hephaistos), bu kusurlar belki bireysel kusurların kanıtlanması içindir. Öyle ki doğru vurgulamayla, babanın muhtemel kusur veya eksiklikleri kınaması mitle birleştirilmiştir – kahramana bireyin benliğine yük olan aynı zayıflık yüklenmiştir.

Kahramanın doğuş mitinin psikolojik öneminin açıklaması, bazı akıl hastalıklarıyla olan bağı vurgulanmadan tamamlanamaz. Psikiyatrik eğitimi olmayan okurlar bile – hatta belki özellikle onlar - bu ilişkilerden etkilenmiş olmalıdır. Aslında, kahraman mitleri, birçok başlıca özellikler açısından, eziyet ve ihtişam sanrılarından muzdarip bazı psikozlu bireylerin, nam-ı diğer parano-yakların kuruntusal fikirleriyle eşdeğerdir. Onların ku-

¹ Usener, *Stoff des griechischen Epos* (s. 53) eski ve yeni Yunan destanları arasındaki ilahi annelikle ilgili anlaşmazlığın, genel Yunan destanlarının annesi böyle tanınırken, yerel geleneklerin annesinin bir sütanneye indirgenmesi yoluyla genelde çözüldüğünü söyler. Thero bu nedenle tereddütsüzce Tanrı Ares'in sadece sütannesi olarak değil, annesi olarak görülür.

runtusal sistemleri kahraman mitlerine çok benzer bir biçimde kurulmuştur ve bu yüzden nevrotik aile romansı ile aynı ruhsal kökenli temaları gösterir. Aile romansı çözümlenebilir, ancak kuruntu sistemi psikanalitik yaklaşımlarla bile ulaşılmazdır. Örneğin, paranoyak, adını taşıdığı insanların gerçek ebeveynleri olmadığını iddia etmeye eğilimlidir; aslında soylu birinin oğludur, bazı gizemli nedenlerden ötürü uzaklaştırılmış ve bu yüzden evlatlık olarak "ebeveynlerine" teslim edilmiştir. Düşmanlarıysa tahtta veya muazzam zenginlikteki yasal haklarını önlemek için, onun alt sınıf bir soydan olduğu yalanını devam ettirmek istemektedir.¹ Bu gibi durumlar genelde akıl hastalıkları uzmanını ve mahkemeleri ilgilendirir.²

¹ Abraham, *a.y.*, s. 40; Riklin, *a.g.e.*, s. 74.

² Aynı konu üzerine A. Berger, *Feuilleton der Neue Freie Presse* (Nov. 6, 1904) adlı eserin de birkaç psikolojik yorumu olduğu için Frau von Hervay'le ilgili bir konudan kısaca söz edeceğiz, aynı zamanda biraz da bizim kahraman miti yorumumuza değiniyor. Berger şöyle yazmış: "Kendisinin, aristokrat bir Rus leydinin gayrimeşru kızı olduğuna inandığına eminim. Doğum yoluyla kendi etrafındakilerden daha seçkin ve görkemli çevrelere ait olma arzusu muhtemelen çocukluk yıllarına dayanıyor ve prenses olma isteği, kendi ebeveynlerinin kızı olmadığı, gayrimeşru çocuğunu, bir hokkabaz tarafından büyütülmesini sağlayarak, herkesten saklayan soylu bir kadının çocuğu olduğu sanrısını yaratıyor. Bu fantezilere bir kez kapılınca, onun alınmasına neden olan herhangi sert bir kelimeyi veya tesadüfen duyduğu belirsiz bir yorumu, ama özellikle bu çiftin kızı olma konusundaki isteksizliğini, romantik sanrısının onaylanması olarak yorumlaması çok normal. Bu yüzden elinden alındığını düşündüğü sosyal pozisyonunu geri kazanmayı hayatının amacı haline getirmiş. Biyografisi bu fikirdeki şiddetli ısrarlarını ve bunun trajik sonucunu gösteriyor."

Aile romansının kadın tipi, bu davada asosyal taraftan karşımıza çıkması gibi, istisnai örneklerle kahraman miti olarak da aktarılmıştır. Hikâye daha sonra Kraliçe Semiramis'e (Diodorus, II, 4) geçer. Annesi tanrıça Derceto ondan utanır, çocuğu çorak ve kayalık bir arazide terk eder, çocuk güvercinler tarafından beslenir ve çobanlar

Kahraman miti ve paranoyakların kuruntusal yapısı arasındaki yakın ilişki, mitin paranoyak bir yapı olarak nitelendirilmesiyle çoktan kurulmuştur, burada da içerikleriyle onaylanmıştır. Freud'un derin araştırmaları, analiz yoluyla bilinçli hale gelebilecek isterik fantezilerin içeriklerinin, zulme maruz kalmış paranoyakların şikâyetleriyle en küçük detaylarına kadar aynı olduğunu gösterdiğinden beri, paranoyakların tüm romanslarını açıkça gözler önüne sereceği gerçeği şaşırtıcı değil; dahası aynı içerikler, sapıkların arzularının tatmini için yaptığı düzenlemelerde bir gerçek olarak karşımıza çıkmakta.¹

Tüm sistemin egoist karakteri, paranoyak tarafından açıkça gözler önüne serilir; ona göre, onun neden olduğu, ebeveynlerin yüceltilmesi sadece kendi yüceltilmesi için bir araçtır. Genellikle tüm sisteminin en önemli noktası, aile romansının sonudur. Aşıkâr açıklaması şöyledir: Ben hükümdarım (ya da tanrı). Rüya ve mitlerin sembolizmi – ki bu aynı zamanda “hastalıklı” hayal gücünü de kapsayan, tüm fantezilerin sembolizmidir – üzerine akıl yürüterek tek başardığı, tam kahraman, babaya karşı isyanını sonlandırmışken kendini babanın yerine koymasındır. Bu iki durumda da yapılabilir çünkü

tarafından bulunur. Çocuğu krallık sürülerinin yöneticisine, çocuksuz Simnas'a verirler ve o çocuğu kendi kızı gibi yetiştirir. Ona, eski Suriye dilinde “güvercin” anlamına gelen Semiramis adını verir. Daha sonraki hayat yolculuğu ve despot hükümdarlığı, erkeksi enerjisi sayesinde, “tarih” konusudur.

Atalanta, Kibele ve Aerope hakkında başka terk edilme mitleri de anlatılmıştır. Röscher, *a.g.e.*

¹ Freud, *Three Contributions to the Theory of Sex* [Cinsiyet Üzerine adıyla Türkçeye çevrilmiştir, çev.: A. Avni Öneş, Say Yayınları, 2015, İstanbul]; ayrıca bkz. *Psychopathologie des Alltagslebens* [Günlük Yaşamın Psikopatolojisi adıyla Türkçeye çevrilmiştir, çev.: Hasan Can, Tutku Yayınevi, 2014, Ankara]; ve *Hysterische Phantasien und ihre Beziehung zur Bisexualität*.

babayla olan çatışma –son bulgurla öne sürüldüğüne göre cinselliğin gizlenmesine dayanır - büyümüş çocuk kendisi baba olduğunda anında geçersiz kalır. Parano-yağın ısrarla kendini babanın yerine koyması, yani baba olması, küçük çocukların azarlanmaya ya da araştırmacı meraklarına engel olunmasına verdikleri genel cevapla-rının açıklaması gibi görünür: Baba olana kadar bekle, sonra her şeyi bileceğim!

Paranoyağın yanı sıra, aynı derecede asosyal eşinin de üzerinde durulmalıdır. Birbirinin aynısı fantezi içerikle-rinin ifadesinde, bu fantezileri bastıran isterik birey, onları gerçekleştiren sapıkla dengelenir; aynı şekilde hastalıklı ve pasif paranoyak – ona dayanılmaz gelen gerçekliği düzeltmek kuruntulara ihtiyaç duyar - ger-çekliği kendi aklına göre değiştirmeye çabalayan aktif bir suçluyla dengelenir. Bu özel anlamda, bu tip anar-şistle temsil edilir. Kahramanın kendisi, ebeveynlerin-den ayrılmasıyla gösterildiği gibi, hayat yolculuğuna yaşlı nesle zıt bir şekilde başlar; aynı anda hem isyancı hem yenilikçi hem de devrimcidir. Her devrimci aslında asi bir oğul, babaya karşı bir isyancıdır.¹ ("Devrimci rüya" yorumuyla bağlantılı olarak Freud'un fikriyle karşılaştırın.)²

Ama paranoyak, pasif karakteriyle uyumlu olarak, eninde sonunda babasının zulümlerine ve kötülüklerine

¹ Bu özellikle Yunan tanrıları mitlerinde belirgindir. Oğul (Zeus) yönetimini almadan önce babasını (Kronos) ortadan kaldırmalıdır. Ortadan kaldırmanın yolu, genelde hadım etmektir –açıkça babaya karşı isyanın en güçlü ifadesidir- bu, aynı zamanda cinsel kökeninin de kanıtıdır. Hadım etmedeki intikamı ve tüm bu kompleksin ço-cuksu önemini göz önünde bulundurarak Freud, "Infantile Sexual Theories," ve "Analysis of a Phobia in a Five-Year-Old Boy" (a.y.) eserlerini inceleyin.

² Freud, *Traumdeutung* (Rüyaların Yorumu'nun Alman basımı, 2. baskı, s.153)

katlanmak zorundadır – bunlardan kendini babanın ya da hükümdarın yerine koyarak kaçmaya çabalar – anarşist ise, hemen kendisi kralların zorbası olup sonunda tam olarak kahraman gibi kralı öldürerek, kahraman karaktere daha içtenlikle uyum sağlar. Bazı anarşist suçlularıyla aile romansının kahramanı ve çocuğunun hayatı arasındaki olağanüstü benzerlik başka bir yerde yazar tarafından özel örneklerle gösterilmiştir.¹ O zaman gerçekten kahramansı unsurlar sadece asıl adalet ve harekete geçme zorunluluğuna dayanır, bu yüzden genelde desteklenir ve takdir edilirler.² Korkunç özelliklerse, suçlu durumlarında da, nefretin babadan gerçek krala ya da daha genel ve çarpık durumlarda birkaç krala patolojik geçişidir.

Kahraman aynı edim için için bunu yapmasının ruhsal nedeni sorulmadan övülürken, anarşist de yaptığı-
nın açıkça mükemmel bir nedeni (belki politik bir nedeni) olmasına rağmen, yok etmeyi planladığından tamamen farklı birini öldürmesini neden göstererek en ciddi cezalar için bile hoşgörü talep edebilir.³

Şimdilik bu ince sınır çizgisinde; masum çocuksu hayalleri, bastırılmış ve bilinçdışı nevroitik fanteziler, şiirsel mit yapıları ve çeşitli akıl hastalıkları ve suç içeriklerinin, nedenleri ve dinamik güçleriyle birbirinden çok uzak olsalar da birbirlerine çok yakın durduğu bu yerde bırakalım. Bizi tamamen farklı diyarlara götürecek bu

¹ "Belege zur Bettungsphantasie", *Zentralblatt für Psychoanalyse*, I, 1911, s. 331. Ayrıca "Die Rolle des Familienromans in der Psychologie des Attentäters", *Internationale Zeitschrift für ärztliche Psychoanalyse*, I, 1913.

² Yazarın *Inzestmotiv* eserinde detaylıca tartışılan Schiller'in *Wilhelm Tell*'inde, Tell ve Parricida arasındaki zıtlıkları karşılaştırın.

³ Bu bağlamda Tatjana Leontiew'in başarısız adam öldürme teşebbüsünü ve konunun Wittels, *Die Sexuelle Not* (Vienna ve Leipzig, 1909) adlı eserdeki psikolojik aydınlanmasını karşılaştırın.

ayrı yollardan birini takip etme arzusuna karşı koyalım.
O diyarlar ki şimdiye dek el sürülmemiş yerlerdeki ay-
dınlatılmamış yollardır.

,

KAHRAMANIN DOĞUŞ MİTİ

Mitolojinin Psikolojik Yorumu

OTTO RANK

Mitolojik araştırmanın başlıca sorunlarından biri, efsanevi masalların ana hatlarındaki kapsamlı benzerliklerin nedeninin açıklanmasında yatar. Bu efsanevi masallar, bazı detaylardaki fikir birliği ve bu detayların çoğu efsanevi grupta tekrarlayan bir şekilde görünmesiyle hâlen kafa karıştırıcı bir şekilde açıklanır.

Otto Rank mitlerin kökenine dair yaptığı bu çalışmada Yunan, Roma, Yahudi-Hıristiyan, Hint ve Germen efsanevi figürleri de dahil olmak üzere birçok çeşitli Avrasya kahraman doğuş hikâyesini inceliyor. Bunu yapmak için de klasik Freudcu psikanaliz metodolojisini ve söz dağarcığını kullanıyor. Rank, çeşitli kaynaklardan yararlanarak insanlık tarihinin en çok bilinen mitlerinin modern psikanaliz kuramlarıyla bağlantılarını ortaya koyuyor.

ISBN : 978-605-5302-87-0

